PN 1399

Biblioteca Bucureștilor

2
Februarie
2012

BIBLIOTECA METROPOLITANĂ BUCUREŞTI • ASOCIAȚIA BIBLIOTECARILOR ŞI DOCUMENTARIŞTILOR DIN ROMÂNIA • DIRECTOR: FLORIN ROTARU

BIBLIOTECA METROPOLITANĂ
BUCUREŞTI
Inventar Nr. 34274

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

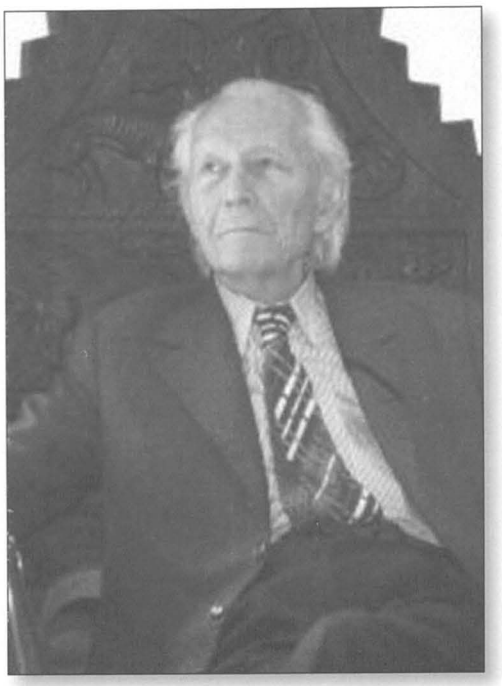

ROMULUS VULCĂNESCU

1912 – 1999

100 de ani de la naştere

Romulus Vulcănescu a elaborat lucrări de antropologie culturală şi socială, sociologia şi filosofia culturii, mitologie, etnografie. O secţiune însemnată a operei sale o constituie studiile de mitologie, autorul numărându-se printre cercetătorii care au făcut pasul important de la mitografie (acea „fază [...] lungă de tatonări şi explorări mitologice", ilustrată, între alţii, de Tudor Pamfile) la mitologie. El opinează că „în fond mitologia este sarea oricărei culturi, expresia creaţiei majore a tuturor experienţelor transculturale. Nu poţi cunoaşte capacitatea de creaţie spirituală a unei comunităţi etnice sau naţionale fără să-i cunoşti concepţia mitică, istoria particulară a viziunii sale seculare despre destinul omului în cosmos, valenţele condiţiei creatoare în ecosistemul din care face parte, aspiraţiile etice în contextul spiritual al umanităţii". Principala sa scriere în acest domeniu este **Mitologie română** ***(1985), rezultat al unor cercetări desfăşurate aproape cinci decenii, căreia i-a consacrat anii „cei mai grei, dar cei mai fecunzi din viaţa" sa.***

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

SUMAR / CONTENTS

RĂSFOIRI / *EXCERPTS*

Alexandru TZIGARA-SAMURCAŞ – Gânduri despre arta națională / *Thoughts about national art* / 2

BUCUREŞTII DE ALTĂDATĂ / *THE BYGONE BUCHAREST*

Maria-Magdalena IONIȚĂ – Comerțul ambulant în Bucureștii de odinioară / *Itinerant trade in old times Bucharest* / 3

Virgiliu Z. TEODORESCU – Cărți poștale comentate, din colecțiile BMB (VI) / *Remarks on some postcards, from the Metropolitan Library of Bucharest (VI)* / 3

Călin HENTEA – Jurnal subiectiv. Secvențe bucureștene (V). „Micii meseriași ai marilor orașe" / *Subjective diary. Bucharest series (V). „Small tradesmen of big cities"* / 5

Adrian MAJURU – Primarul Dem. I. Dobrescu și reproiectarea edilitară a Bucureștilor / *Mayor Dem I. Dobrescu and the urban re-designing of Bucharest* / 6

PATRIMONIU / *PATRIMONY*

Ediții de colecție / *Editions of collection* / 8

AUTOGRAFE CONTEMPORANE / *CONTEMPORANEOUS AUTOGRAPHS*

Zenovia NICULESCU – De la Biblioteci, la cultura publică / *From the library, to the public culture* / 9

MERIDIAN BIBLIOTECONOMIC / *LIBRARIANSHIP MERIDIAN*

Anne Marie AUSTENFELD – Reunificarea virtuală ca viitor pentru „codices dispersi" : practici și standarde create de e-codice – Biblioteca Virtuală a Manuscriselor din Elveția (I). Traducere de drd. Gabriela TOMA / *Virtual reunification, the future for "codices dispersi" : practices and standards created by e-codice – The Virtual Library of the Manuscripts in Switzerland (I). Translation by drd. Gabriela TOMA* / 12

DACOROMANICA. Biblioteca Digitală a României / *DACOROMANICA. The Digital Library of Romania* / 15

Conferințele CRITERION, serie nouă. Tema: Petre ȚUȚEA / *"Criterion Conferences", the new series. The Theme: Petre ȚUȚEA* / 16

Isabela VASILIU-SCRABA, O statuie cu fundal umbrit: Mircea ELIADE / *A statue with shadowed background: Mircea Eliade* / 17

Carmen PESANTEZ – Rabindranath TAGORE în România, la 150 de ani de la naștere / *Rabindranath Tagore in Romania, celebration of 150 years since his birth* / 19

CRONICA EDIȚIILOR / *EDITIONS CHRONICLE*

Mărturii tulburătoare despre totalitarism : Andrei VOINEA, Constantin VIȘINESCU și „umbrele purpurii" / *Shocking evidence of totalitarianism: Andrei Voinea and Constantin Visinescu and "the purple shadows"* / 21

ORIZONTURI / *HORIZONS*

Iulian BOLDEA – Hermeneutica ideilor filosofice : Gheorghe VLĂDUȚESCU / *Hermeneutics of philosophical thoughts: Gheorghe Vladutescu* / 22

Viorel ROMAN – Criza 2012. Câteva considerații economice / *2012 Crisis. Economic remarks* / 24

Florica TOPÂRCEANU – Stația LAW - RACOVIȚĂ - NEGOIȚĂ din Antarctica: Un vis împlinit în lumea aisbergurilor / *Station Law-Racovita-Negoita in Antarctica: an accomplished dream in the iceberg world* / 25

Nicolae MAREȘ – Grigore GAFENCU față în față cu „războiul rece" Din Jurnalul (inedit), aflat la Academia Română (II) / *Grigore GAFENCU facing the "cold war". From the (inedited) diary in the collection of the Romanian Academy (II)* / 29

ANIVERSĂRI / *ANNIVERSARY*

Dinu C. GIURESCU – „Meseria dă sens vieții fiecăruia" / *"Jobs give a sense to our lives"* / 32

Mircea MALIȚA – În orizontul dezvoltării durabile a României / *Of the Romanian sustainable development* / 32

AM PRIMIT, VĂ SEMNALĂM / *WE RECEIVED, WE INFORM YOU*

Cărțile Revoluției / *Romanian Revolution books* / 33

Revista „LITERE", o emblemă a Târgoviștei moderne / *"Litere" Magazine, an emblem of modern Targoviste town* / 35

CATALOG / *CATALOGUE*

Cărți noi primite la redacție / *New books received* / 36

OBICEIURI ZILNICE, SĂRBĂTORI PERENE / *DAILY CUSTOMS, EVERLASTING FESTIVALS*

Marian NENCESCU – Jordanes și calendarul dacic / *Jordanes and the Dacians' calendar* / 38

CALENDAR CULTURAL / *CULTURAL CALENDAR* – Februarie / *February 2012* / 39

BIBLIOTECA METROPOLITANĂ BUCUREŞTI Inventar Nr. 34274

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

RĂSFOIRI

Gânduri despre arta națională

Alexandru TZIGARA-SAMURCAȘ (1872-1952),
istoric de artă

Simțământul artistic este foarte adânc sădit în sufletul românesc. Și nu de azi sau ieri. Este tocmai însușirea cu care ne putem făli mai mult. După cum avem o limbă individuală și caracteristică, tot astfel avem și o artă proprie. Și dacă, prin absurd, după război, nu s-ar mai fi vorbit românește și prin urmare la congresul păcii, când s-a pus problema granițelor firești ale României, nu s-ar fi putut urma regula, că este pământ românesc oriunde se vorbește românește, totuși ni s-ar fi putut fixa granițele după dovedirea existenței artei noastre. Atât este de puternic individuală arta românească și atât se aseamănă de la Nistru până la Tisa. E o artă care nu s-a amestecat deloc cu a vecinilor, cu care am conlocuit peste o mie de ani. Limba noastră tot a împrumutat o seamă de cuvinte din nemțește, ungurește și alte limbi vecine, pe când arta a rămas pură, fără vreun amestec. A rămas curată, necorcită, pentru că era adânc sădită în sufletul românesc și nu era adusă de popoarele care s-au strecurat pe aici, ca printr-o pâlnie, cum zicea Odobescu. Au trecut aceste popoare, fără să lase urmă în arta autohtonă a dacilor și geților. Era puternică arta locală, cu mult înainte de a veni romanii. Aborigenii pământurilor noastre aveau sentimentul artistic atât de dezvoltat, încât chiar grecii, acei artiști care mai pe urmă au ajuns la culmile cunoscute, lăudau arta tracilor, primii noștri strămoși cunoscuți în istorie.

S-a dovedit acum în urmă, prin noile descoperiri, frumusețea acestei arte, ale cărei rămășițe s-au găsit pe o linie coborând de la Kiev până în Serbia. Diagonala, tăind țara noastră, ar fi însemnată prin punctele: Bălți din Basarabia, Șipeniț din Bucovina, Cucutenii de lângă Iași, Ariușd, pe malul Oltului din susul Brașovului și apoi de-a lungul Mureșului și Oltului până în Serbia.

Acestea sunt dovezi că aici au existat o civilizațiune și o artă bine definită, cu mult înainte chiar de arta miceniană. Aceste dovezi răstoarnă cu desăvârșire teoria de până aici, că arta ne-ar veni de la sud spre nord. Nu; dimpotrivă, astăzi este bine stabilit că de la nord, de aici, din părțile noastre, s-a coborât arta înspre sud. În urmă, când aici arta a stagnat și a stat molcom ascunsă sub cenușa năvălitorilor, în sud ea a ajuns la dezvoltarea extraordinară a artei grecești. Dar sămânța, de aici, de la noi a pornit; și a fost sămânță bună, căci a rezistat tuturor înrâuririlor.

Au venit romanii peste noi și întru nimic nu ne-au influențat. Nici nu aveam de altfel ce învăța de la ei, căci ei nu au avut artă proprie. De la greci au împrumutat ei arta, pe care au mărit-o, au banalizat-o. În țară ne-au rămas de la romani unele monumente, dar nu o tradiție artistică.

Am avut pe urmă, la începutul Evului mediu, arte suprapuse și apoi arta claselor dominante, arta în serviciul credinței sau a stăpânitorilor. Această artă s-a manifestat prin acele splendide catedrale, mănăstiri, biserici și palate. Ele au îmbrăcat diferite aspecte, după țările de unde ne-au venit și după epoci. Avem, în hotarele țării românești, splendide exemplare de artă romanică, gotică, a Renașterii și baroc alături de falnice urme bizantine și unele, mai slabe, italo-dalmatine. Urme ale acestor stiluri se regăsesc toate în monumentele voievozilor noștri.

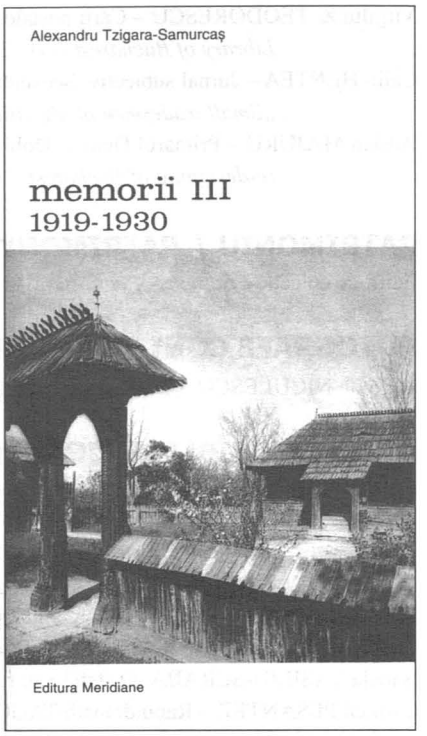

De abia în sec. al XVIII-lea se poate vorbi de un stil național. Căci arta noastră a fost prinsă și ea în acea rețea de înrâuriri reciproce, ce îmbrățișează succesiv și pe nesimțite întreaga omenire, dovedindu-se astfel acea solidaritate inconștientă ce se stabilește între popoare.

În afară însă de această nivelare fatală, căreia masele nu se pot sustrage, și care ne dă și azi acea artă a orașelor, cu caracter internațional, noi am mai păstrat și o notă originală. Căci, alături de arta claselor dominante, a persistat fără întrerupere și alta, care nu și-a schimbat caracterul. Aceasta este arta populară românească. Astăzi ne bucurăm de dovezi așa de splendide ale artei țăranului nostru, tocmai pentru că se bizuie pe o tradiție așa de puternică, pe o desfășurare așa de lungă.

E dovedit, așadar, că avem o artă pământeană de o rară bogăție. Dar n-avem numai dovezi moarte ale unei tradiții artistice. Avem ceva și mai prețios. Avem tradiția vie, păstrată prin artiștii noștri.

Cine sunt aceștia artiști? Cu ușurință se va dovedi că ei sunt adevărații moștenitori ai acelei semințiii ancestrale, de care vorbeam. Căci într-adevăr, cu foarte puține excepții, mai toți artiștii zilei de azi sunt rurali. Mai toți s-au născut la țară. Excepțiunile sunt foarte puține. S-au născut pe plaiurile frumoase ale țării românești, în sunetul buciumului, al flautului și al doinelor, în întreaga poezie care se desfășoară la țară. Mulți din ei s-au pomenit chiar păscând oile. Aceasta nu poate fi o înjosire. Tradițiunea ne spune că tot păstori au fost și marii precursori ai artei italiene. Constatăm deci că toți artiștii noștri s-au născut în mijlocul naturii, din stratul acela sănătos și străvechi care a conservat cu sfințenie simțământul strămoșesc, vechi, cu mult înainte de Hristos.

Fragment din volumul: *Memorii III, 1919-1930,*
București, Editura Meridiane, p. 189-191

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

BUCUREŞTII DE ALTĂDATĂ

Comerţul ambulant în Bucureştii de odinioară

Maria-Magdalena IONIŢĂ,
istoric

În anul 1928 Primăria Bucureştilor elaborează şi pune în funcţiune un "Regulament asupra exercitării comerţului ambulant în Capitală", iar din 1932 şi până în 1938, în timpul primariatului lui Dem I. Dobrescu (1929-1934) şi al lui Al. G. Donescu (1934-1938), aproape anual sunt emise ordonanţe care vizau limitarea şi stricta supraveghere a comerţului ambulant exercitat mai ales de negustori olteni. În număr de aproximativ 5000, ei înfiinţaseră, încă în 1924, Societatea Cooperativă a Oltenilor "Soarele" şi intenţionau şi construirea unui cămin al oltenilor, instituind un fond bănesc cu această denumire în care vărsau o taxă de 500 lei plătită cu ocazia reînnoirii anuale a legitimaţiei de comerţ ambulant.

La începutul lui iunie 1932, primarul Dem I. Dobrescu emite o ordonanţă prin care erau limitate atât categoriile de produse ce puteau fi vândute de negustorii ambulanţi, cât şi perimetrul de practicare a acestui gen de negoţ. Printre produsele admise a fi comercializate astfel erau şi unele alimente incluse în categoria *"Obiecte de absolută trebuinţă"* precum apa, brânzeturile, iaurtul, înghe̦ta̦ta, laptele, untul, oţetul, ouăle, pastrama, pâinea, porumbul fiert, floricelele, produsele de simigerie, turta dulce ş.a. Perimetrul strict interzis era cel central – Calea Victoriei, Bulevardele Brătianu, Elisabeta, Maria, Splaiul Dâmboviţei – pe porţiunea ce corespundea centrului oraşului, străzile Academiei şi Colţei, putându-se însă stabili, chiar şi în acest perimetru, "locuri fixe de vânzare [...] unde lărgimea trotuarelor o permit". Taxele plătite de negustorii ambulanţi se ridicau la sume între 500 şi 1800 lei.

În toamna aceluiaşi an, 1932, primarul adresează un apel locuitorilor Capitalei avertizându-i asupra pericolului pe care-l prezintă cei peste 10.000 de negustori ambulanţi ai oraşului, din care numai 8000 s-au prezentat la medicul comunal pentru a fi examinaţi. Rezultatele examenului medical erau considerate dezastruoase, întrucât 17% din negustori fuseseră găsiţi păduchioşi, 6% bolnavi de boli de piele contagioase, iar alţi 6% erau bolnavi de sifilis, tuberculoză ş.a. Aşa încât cetăţenii erau sfătuiţi să pretindă "ambulanţilor" să prezinte autorizaţia eliberată de Primărie.

În martie 1933, Primăria Bucureştilor interzice, începând cu data de 15 aprilie, "comerţul ambulant de peşte în coşuri", iar în vara aceluiaşi an este publicată sub titlul „80% din vânzătorii ambulanţi sunt bolnavi" o statistică cel puţin alarmantă. Din 159 de negustori ambulanţi examinaţi de medicul comunal numai 35 fuseseră găsiţi sănătoşi, în timp ce 12 erau tuberculoşi, 7 sifilitici, 16 râioşi şi 59 păduchioşi.

O nouă ordonanţă a Primăriei Capitalei, din iulie 1934, interzice "strigătul vânzătorilor la orice oră din zi indiferent de zonă ", iar "după ora 6 seara este interzis comerţul ambulant". În acelaşi timp se fixează o taxă unică de 1500 lei, la care se adaugă 200 de lei "pentru căminul oltenilor".

Ordonanţa primarului Al. G. Donescu din iulie 1936 fixează noi reguli mai ales în ce priveşte produsele pe care puteau să le vândă negustorii ambulanţi. Acestora le era interzisă comercializarea porumbului fiert sau copt, floricelelor (puteau fi vândute doar dacă erau făcute "cu aparate sistematice" şi nu în perimetrul oprit - n.n.). Băuturile răcoritoare:

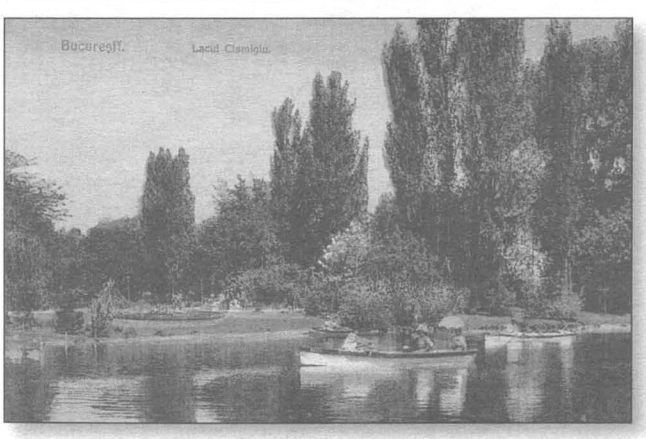

Inventar 12/7 anulat înlocuit cu 7/7 Carte poştală ilustrată color, având imprimat pe faţa vederii textele: Bucureşti Lacul Cişmigiu. Pe verso imprimat textul: No. 4047 Editura David Stern, Bucureşti, Str. Lipscani No. 3 Reproducerea Interzisă şi menţiuni cu creionul: 0027, imprimarea ştampilei: Biblioteca Municipală „M. Sadoveanu", Inventar nr. 12/7 anulat înlocuit cu 7/7. Dimensiuni: 8,4x 12,9 cm.
Noua evidenţă: 0739

Fotografia a fost realizată la sfârşitul verii surprinzând varietatea coloristică a vegetaţiei de lângă malul lacului. Coabitarea între papură şi rondul de flori. Pe apă bărci şi lebede.

Cărţi poştale comentate, din colecţiile BMB (VI) – Prof. Virgiliu Z. Teodorescu

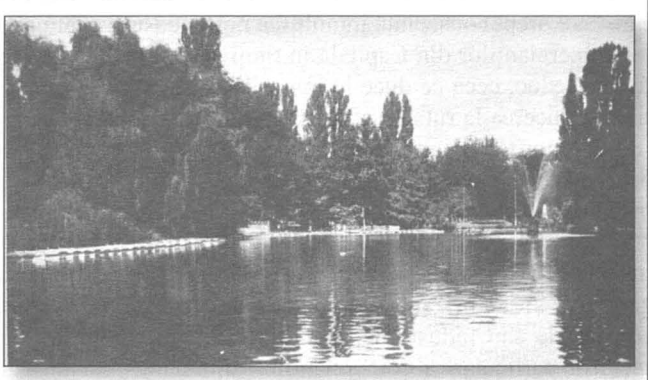

Inventar 6/8 Carte poştală ilustrată alb negru având imprimat pe verso vederii textele: Carte poştală REPUBLICA POPULARĂ ROMÂNĂ Grădina Cişmigiu - Bucureşti. LIBRĂRIA NOASTRĂ 471. Textul de prezentare este tradus şi în limba rusă. Pe verso menţiuni cu creionul: 0028, SE 147 1950/53 imprimarea ştampilei: Biblioteca Municipală „M. Sadoveanu", Inventar nr. 6/8. Dimensiuni: 8,4x13,3 cm.
Noua evidenţă: 0738

Fotografia a fost realizată vara surprinzând lacul Cişmigiu cu arteziana funcţionând şi bărcile la debarcader.

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

limonadă, siropuri şi "zaharicalele" , doar împachetate, nu puteau fi vândute decât "în chioşcurile existente", iar comercializarea îngheţatei numai ambalată şi cu eticheta fabricii, putea fi făcută doar în afara perimetrului oprit. În acelaşi timp, vasele şi chioşcurile unde erau depozitate produsele trebuiau să fie în permanenţă curate, vânzătorilor pretinzându-li-se să fie "curat îmbrăcaţi şi să aibă atitudine cuviincioasă faţă de public". Prin Ordonanţa emisă în mai 1937 la condiţiile îndeplinite de aceştia – să aibă 18 ani, să ştie să scrie şi să citească, să fi satisfăcut "legea recrutării", să nu aibă vreo boală molipsitoare – se adăuga şi aceea de a fi fost locuitor al Comunei (Bucureşti - n.n.) de cel puţin 3 ani, cu domiciliul stabil şi constant".

În mai 1938, Iulian Peter, devenit de curând primar al Bucureştilor, porneşte un adevărat război împotriva comercianţilor ambulanţi, sprijinit fiind de Serviciul Sanitar şi Poliţia Capitalei, pentru "curmarea spectacolului ruşinos după străzi cu vânzătorii murdari, de rahat, covrigi, seminţe etc.", sperându-se că astfel "plaga comerţului ambulant, în special cel de alimente şi dulciuri, va fi complet [...] extirpată ".

Că nu s-a întâmplat aşa, iar comerţul ambulant a continuat să reprezinte un fenomen greu de stăpânit şi eradicat pentru edilii Capitalei, o dovedesc o nouă serie de măsuri pe care aceştia au trebuit să le întreprindă în decursul anilor ce au urmat (1939-1944), de la interzicerea instalării galantarelor cu fructe şi a vânzării lor pe trotuare, introducerea cărucioarelor cu care să fie transportate mărfurile şi împărţirea Capitalei pe zone, fiecărui oltean concesionându-i-se o anume zonă, până la desfiinţarea "comerţului de produse de simigerie în galantare de mână şi cărucior". În august 1942 sunt stabilite nu numai reguli drastice privind desfăşurarea comerţului ambulant în Bucureşti, dar şi pedepse pe măsură pentru cei ce le încălcau, mergând până la internarea lor în lagăre de muncă.

Problemelor create de comerţul ambulant Capitalei li se adaugă, în ultimii ani ai războiului, şi aceea a prezenţei numeroşilor comercianţi refugiaţi din Ardeal şi Moldova, care încercau să-şi redeschidă magazinele în Bucureşti, provocând în mare parte o stagnare şi chiar o diminuare a comerţului, în special a comerţului alimentar. Camera de Comerţ şi Industrie Bucureşti atrage atenţia, în numeroase rânduri, Ministerului Economiei Naţionale, asupra acestui fenomen care "are drept consecinţă înmulţirea peste măsură a numărului comercianţilor din Capitală în timp ce cantităţile de mărfuri se reduc, ceea ce duce la imposibilitatea stăvilirii preţurilor şi ducerea la ruină a comercianţilor din Capitală ".

Şi autorităţile comuniste, după instalarea lor la putere, se preocupă de situaţia comerţului ambulant din Bucureşti şi încearcă, pornind de la ordonanţele deja existente, să elaboreze noi reglementări după care să funcţioneze acest comerţ. În iulie 1950, este publicat şi Decretul nr. 179 "pentru înregistrarea şi autorizarea de funcţionare a întreprinderilor comerciale sau industriale, a meseriaşilor şi cărăuşilor din sectorul particular, a comercianţilor ambulanţi". În ultimul său articol, decretul abroga atât „legea comerţului ambulant" din 1884, cât şi celelalte reglementări din perioada interbelică şi a războiului, legate de această problemă. În câţiva ani, sectorul particular din comerţul alimentar dispărând, s-a stins şi această chestiune mult discutată a negoţului ambulant, neînsemnând că el nu s-a mai practicat, dar neautorizat...

Din volumul: *Casa şi familia Capşa în România modernă. 1852-1950,* Bucureşti, Editura Oscar Print, 2010, p. 51 şi urm.

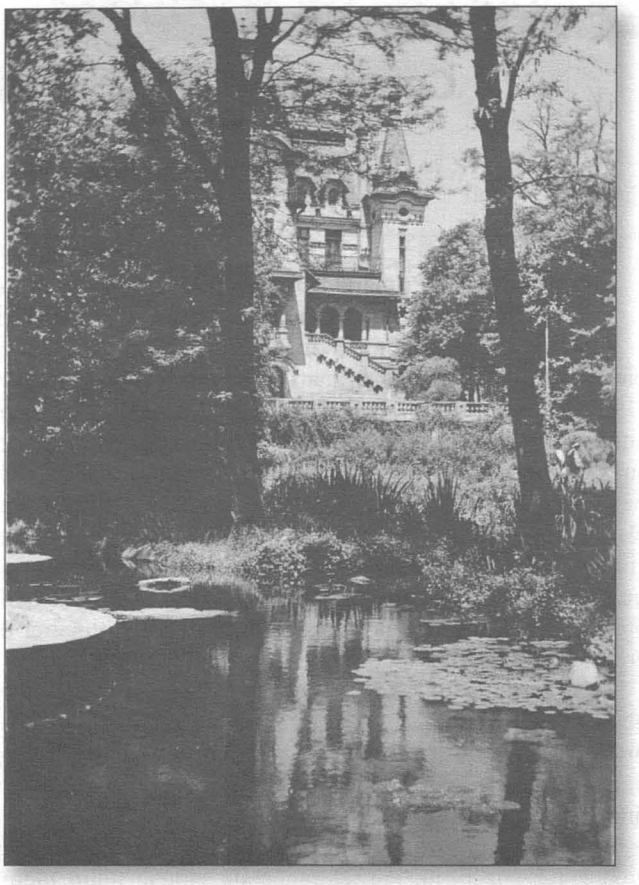

Inventar 4/35 Carte poştală ilustrată alb negru, având imprimat pe faţa vederii textul: Bucureşti – Grădina Cişmigiu. Pe verso în caseta timbrului: LTKb şi menţiuni cu creionul: 0026, SE 65 1925/44 imprimarea ştampilei: Biblioteca Municipală „M. Sadoveanu", Inventar nr. 4/35. Dimensiuni: 13,3x8,3 cm.
Noua evidenţă: 0740

Fotografia a fost realizată vara, surprinzând lăculeţele din Grădina Cişmigiu cu nuferi. Printre bogata vegetaţie se remarcă o parte din faţada palatului Creţulescu spre Grădina Cişmigiu.

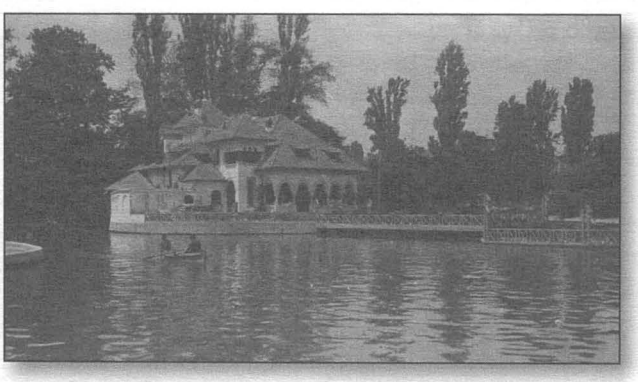

Inventar 4/261 Carte poştală ilustrată alb negru, având imprimat pe verso textul: Salutări din Bucureşti – Lacul Cişmigiu. Casinoul CARTA POSTALĂ M.S. 4 şi menţiuni cu creionul: 0025, SE 77 a 1920/35 1927 ? şi imprimarea ştampilei: Biblioteca Municipală „M. Sadoveanu", Inventar nr. 4/261. Dimensiuni: 8,4x13,2 cm.
Noua evidenţă: 0741

Fotografia a fost realizată vara surprinzând insula pe care se află clădirea în stil neoromânesc găzduind restaurantul şi cazinoul „Monte Carlo". Clădirea a fost edificată la începutul veacului XX, valorificând un proiect al arhitectului Ioan Mincu. Intensul bombardament din 24 august 1944 realizat de aviaţia germană, vizând lovirea Palatului Regal, a distrus şi respectiva construcţie. Fundalul cu bogata vegetaţie a malului vestic şi al aleii principale.

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

Jurnal subiectiv. Secvenţe bucureştene (V)
„Micii meseriaşi ai marilor oraşe"

Călin HENTEA,
istoric

În 1998, Gerard Neudin, regretatul istoric cartofil francez, îi publica lui Şerban Drăguşanu, în seria sa de cărţi poştale artistice, fotografia unui bătrânel vânzător de mături zâmbind derutat în faţa unui bloc de pe bulevardul Iancu de Hunedoara (fost Ilie Pintilie, fost Bonaparte). Înainte vreme, tot Şerban Drăguşanu publicase nişte cărţi poştale cu florărese din Piaţa Victoriei şi cu pescari amatori de pe cheiul Dâmboviţei, de la Izvor. Era o încercare romantică de evocare a vechilor îndeletniciri, mici şi pastorale, din *Micul Paris de altădată*, pe ale cărui străduţe pietruite, iar nu re-asfaltate, îşi făceau meseria tocilarul ambulant, sacagiul, muscalul, vânzătorul de ziare, vânzătorul de covoare, tăietorul de lemne, lustragiul, cârpaciul, ţiganca ghicitoare, coşarul, bragagiul ...

Artişti artizani
(fotografiile aparţin autorului)

Apoi, prin timpurile lui Ghiţă Dej, pe lângă negustorii extrem de vocali, intonând "Fiareee vechi cumpăăăăăăărrrr" pe străzile mai lăturalnice, au apărut *remailleusele*, dat fiind că ciorapii de naylon erau la mare căutare şi preţ. Răspândirea şi ieftinirea sus-numitului articol atât de feminin a dus la dispariţia treptată a *remailleuselor*, locul lor fiind luat, pe timpurile lui Ceaşcă, de încărcătorii de brichete. Produs eminamente occidental şi de unică folosinţă, bricheta (cea de plastic, şi nu imperialista Zippo), la fel ca pixul Bic, era un produs necesar, dar prohibit, aşa încât norocoşii posesori îi prelungeau durata de viaţă punându-i o supapă pentru a putea fi reîncărcată. Tot în acei ani au început studenţii de la arte plastice şi arhitectură să coloreze, de 1 şi 8 martie, cenuşiul Bucureşti cu tarabele lor multicolore pline de mărţişoare fanteziste şi haioase foc, făcute din nimic, la care munciseră însă imediat după Revelion, pentru a-şi face rost de bani de vacanţă la mare.

Acum, după douăzeci de ani, pe cine mai regăsim? Frumoşii studenţi şi minunatele lor mărţişoare au fost copleşiţi de *tsunami*-ul de chinezisme care, de la sfârşitul lui februarie şi până la jumătatea lui martie, acoperă complet trotuarele din vecinătatea oricărui vad comercial al Capitalei, în centru la fel ca la periferie. Au apărut măsuţele cu argintari, care repară, confecţionează, vând obiecte din aur (mai rare), dar mai ales din argint, având doar o pilă, două, un ciocănel, un cleştişor şi câteva monezi din vremea lui Carol (oare cum de nu le-a confiscat Securitatea?). Au fost, sunt şi vor rămâne pitoreştile florărese (probabil acum lucrează în cartel, corporaţii familiale, etc.) care domină în continuare florăriile-magazin, ocupând punctele strategice din pieţe, staţii de metrou şi autobuz, gheretele lor termopanate fiind exact în calea vizitatorului grăbit ce nu poate să bată la uşă cu mâna goală.

Bragagiii, coşarii, lustragiii, cârpacii şi muscalii şi, cu atât mai mult, remailleusele sau tăietorii de lemne au dispărut complet o dată cu specificul muncii lor, dar au supravieţuit vânzătorii de ziare (atâta vreme cât vor mai apărea ziare) şi vânzătoarele (maramureşence?) de cergi şi covoare care oferă, la alegere, şi o „glajă" de palincă. Nici ghicitoarele nu mai sunt ce-au fost, deşi profesionistele într-ale cerşitului mai pot fi zărite prin vadurile periferice ale Capitalei, tot aşa cum prin pieţele de cartier încă se mai găseşte, cu greu, câte un *tocilar* pentru ascuţirea cuţitelor de bucătărie sau un atelier de cizmărie, pentru pus flecuri sau lipit talpa la pantofi.

Renumiţii zarafi... în variantă stradală

Dacă au dispărut aproape complet *anticariatele* - înlocuite fiind, potrivit legii cererii şi ofertei, cu *magazinele de antichităţi* - au apărut, în schimb, *buchiniştii* de la Universitate: profesionişti care îşi cunosc marfa, cărţi grupate tematic în dulapuri rabatabile, practicând un raport conţinut-autor/preţ oarecum corect şi negociabil (se acceptă şi tichete de masă). Mai greu este cu inevitabilul praf care nu iartă nici un exemplar din uriaşa şi adesea peri-mata producţie de carte din a doua jumătate a secolului XX. În cartiere, pe la gurile de metrou, sărăcia şi criza au produs şi epigonii buchiniştilor din centru: bătrânei şi bătrânele, mânaţi de foame şi de pensia mică, ce-şi scot la vânzare, pe o bucată de ziar, cărţile cumpărate în tinereţe, un mileu, un bibelou...

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

Primarul Dem. I. Dobrescu şi reproiectarea edilitară a Bucureştilor

Adrian MAJURU,
istoric

...Dem. I. Dobrescu a încercat să dea o nouă definire urbanistică Bucureştilor prin proiectele edilitar-urbanistice săvârşite îndeosebi cu prilejul serbării "Lunii Bucureştilor" (9 mai – 9 iunie). Acestea au debutat în 1935 şi au luat sfârşit în 1940, începând cu primariatul lui Al. Gh. Donescu (1934-1938) şi terminând cu primariatul generalului Victor Dombrovski (1938-1940). Serbările "Luna Bucureştilor" au fost reluate o vreme de Primăria Capitalei, la sugestia Muzeului Municipal.

S-a avut în vedere ca Bucureştiul "să devină metropola culturală a Balcanilor" şi să aibă o caracteristică a sa cosmopolită, asemenea oraşelor europene. S-au avut în vedere în primul rând împrejurimile. Astfel, începând cu 1930, numai în trei ani, au fost amenajate două parcuri noi: Snagovul, cu 3000 pogoane pădure seculară şi Băneasa, cu 250 de pogoane. Cam de atunci există aceste zone, amenajate ca baze de recreere şi de agrement. Au fost amenajate centrele de recreere din pădurea Pustnicul de lângă Cernica şi s-a definitivat proiectul unui parc în Valea Plângerii (astăzi Parcul Tineretului). Pentru a mări centura de parcuri, s-a "încheiat cu statul convenţia prin care punea la dispoziţia capitalei toate masivele păduroase până la 40 de km împrejur" dându-se aprobările cuvenite pentru "a face toate amenajările necesare şi toate construcţiunile pentru agrementul cetăţenilor şi salubritatea oraşului. Erau luate astfel în vedere pădurile Cernica, Comana, Plumbuita, Ţigăneşti, Căldăruşani, Gruiu, şi altele.

Sunt amenajate primele ştranduri, proiect pentru care Dem. I. Dobrescu a trebuit să suporte atacurile vehemente ale unor conservatori ai "moralei publice" (asta acum 70 de ani!), care-l considerau "un violent corupător al moravurilor oraşului nostru".

Începând cu 1935, s-a pus în valoare salba de lacuri din nordul capitalei, care au fost asanate iar împrejurimile transformate în parcuri sau chiar noi cartiere de locuit: Băneasa, Herăstrău, Floreasca, Colentina.

Un proiect nefinalizat (şi nu a fost singurul!), urma să devieze circulaţia "de la Bufet, spre şoseaua Jianu şi şoseaua colonel Ghica" pentru a lăsa şoseaua Kiseleff "la dispoziţia pietonilor". De-a lungul acestei artere, a fost amenajat, în anii 1936-1940, Parcul Naţional (astăzi Parcul Herăstrău), înfrumuseţat prin deschiderea, în 1936, a Muzeului Satului, apoi a restaurantului Pescăruş etc.

Se dorea pentru viitor, unirea Grădinii Botanice (inaugurată în 1935), cu parcul palatului Cotroceni, unde "să facem grădina noastră zoologică", iar Palatul regal de vară să se ridice pe Dealul Piscului, "în partea cea mai pitorească a Bucureştilor" (astăzi, zona Sălii Polivalente). Tot pe dealul Piscului fusese amenajată o pârtie de schi ce "era vizitată cu pasiune de toată capitala".

S-a dorit oprirea înmormântărilor în cimitirul Belu, pentru a fi transformat în muzeu şi pentru "nevoia de pitoresc şi de aer pentru cei vii", dar mai ales pentru faptul că cimitirul nu se mai afla în afara oraşului şi prezenta "un mare pericol pentru populaţia atât de deasă" din vecinătate.

Se pusese în lucru amenajarea unui bulevard, Văcăreşti, cu împădurirea dealurilor apropiate, "pentru a da mai repede bucureştenilor un loc de plimbare într-adevăr pitoresc".

Pe de altă parte, existase planul să se ridice cetatea universitară pe Dealul Piscului, "care izolează pe studenţi şi îi fereşte de tentaţiile vieţii marilor oraşe". Cartierul universitar aşezat "la Pisc" ar fi avut în vale "parcurile şi lacurile artificiale, care se pot realiza cu mare uşurinţă".

Din nefericire, s-a ales un alt loc, în oraş, cel pe care astăzi se află grupul de cămine studenţeşti din vecinătatea Facultăţii de Drept. Se iniţiase curând şi un nou proiect pentru zona Grozăveşti. Deci nimic nu este nou sub soare!

Nici Dealul Patriarhiei nu a scăpat proiectelor edilitare. Fiind considerat "singura parte pitorească din mijlocul oraşului", se dorea a fi completat şi transformat într-un "mic Vatican român". Începuseră lucrările pe strada 11 iunie, dar "împrejurările le-au oprit", macheta proiectului rămânând la Patriarhie.

Potrivit proiectului, dealul Patriarhiei "trebuia să fie pus în axa unei esplanade, care ar fi continuat aleea actuală până la biserica Sf. Vineri", iar mănăstirea Văcăreşti, "cu superba ei privelişte, cu frumosul bulevard Văcăreşti, ar putea fi destinată ca reşedinţă Patriarhiei noastre", ale cărei instituţii religioase erau "înghesuite" în dealul Patriarhiei.

Dar, ceea ce urma să devină "speranţa oraşului nostru" era "esplanada Dâmboviţei, care se va realiza prin acoperirea albiei sale. Vom realiza într-adevăr o esplanadă monumentală, pe care n-o vor putea avea multe oraşe din lume. Ea va aerisi oraşul, va ridica valoarea urbanistică şi va uşura imens circulaţia capitalei noastre. (...) Sub Dâmbovița acoperită vom putea realiza metropolitanul oraşului (metroul, ale cărui proiecte datează, aşadar, din anii 1930), care va uşura transporturile de mărfuri şi de persoane. Cu metropolitanul Dâmboviţei vom putea realiza gările în centrul oraşului, făcute sub pământ (...); astfel am putea soluţiona şi chestiunea trecerii lor la nivel, care încurcă mult circulaţia oraşului nostru". Planul fusese aprobat, iar într-o primă etapă urma să se acopere Dâmbovița între str. Şerban Vodă şi Palatul Justiţiei, "cu compartimente provizorii sus şi antrepozite jos. Lucrarea se plătea singură în 15 ani şi cu veniturile după expirarea acestui termen continua acoperirea treptat".

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

Planul de sistematizare prevedea să se construiască un bulevard "care pleacă din josul Crematoriului uman, ca o continuare a bulevardului Brătianu, trece prin Valea Plângerii, atinge Dealul Piscului şi ajunge la Văcăreşti", iar şoseaua Băneasa-Otopeni "este fixată la o sută de metri lărgime la intrarea în oraş".

În viziunea edililor interbelici, Calea Victoriei rămăsese "un punct degradant al capitalei noastre", drept pentru care i se fixase o lărgime de 22 de metri, iar sectorul cuprins între hotelul Continental şi piaţa Palatului şi între Calea Victoriei şi strada Academiei, era propus pentru a fi dărâmat, "pentru a se face o frumoasă esplanadă".

S-a avut în vedere chiar ridicarea unei replici a monumentului de la Adam-Clisi, pe dealul Văcăreştilor sau pe dealul de la Arsenal, urmând a fi transformat în "Pantheon naţional", ce ar putea forma astfel "un punct de atracţie pentru străini" şi ar da capitalei "o caracteristică într-adevăr preg-nantă". Deşi fragmentele monumentului au fost aduse la Bucureşti, proiectul nu a fost finalizat.

Piaţa Universităţii urma să fie transformată „într-un Corso unde să tragem populaţia oraşului, care se înghesuie pe celelalte străzi". O arteră mai redusă ca dimensiuni s-a realizat totuşi, între piaţa Universităţii şi piaţa Mihail Kogălniceanu, cu multe cinematografe, cafenele, berării, restaurante (Corso, Gambrinus, Cişmigiu etc.).

Interesant rămâne proiectul privind strada Lipscani şi împrejurimile. Astfel, strada Lipscani urma să fie lărgită şi transformată în stradă de arcade, care "ar trebui să fie acoperită sus cu sticlă, astfel ca să împiedice circulaţia aerului. Ea trebuia transformată într-un Corso al eleganţei feminine. (...) În acel Corso al eleganţei feminine din strada Lipscani, s-ar putea stabili imitaţiunea şi emulaţiunea elegantelor, din care ar ieşi perfecţionarea eleganţei. Eleganţa naturală a doamnelor române ar face în curând din Bucureşti un centru de propagarea eleganţei în Balcani".

Către 1940, proiectele urbanistice privind Bucureştii merg mai departe şi sunt mult mai ambiţioase. Se avea în vedere eliminarea totală a locurilor virane, înlocuirea lor cu pieţe monumentale, grădini, scuaruri şi parcuri, şi se prevedea că pe străzile capitalei "nu se vor mai vedea căruţe, harabale sau trăsuri". Liniile electrice urmau să fie prelungite "până la o rază de 30-40 de km, în jurul capitalei" iar în centrul acesteia, se va introduce metroul...

Piaţa Mare (Unirii), urma să fie desfiinţată "complectamente" (alături de celelalte pieţe agroalimentare). În locul pieţei mari "se va deschide larg perspectiva Patriarhiei spre o mare piaţă pe care se va construi un mare monument"; aprovizionările "se vor face numai din antrepozite situate în diverse cartiere ale oraşului" (ce urmau să fie vestitele "circuri ale foamei", iar astăzi sunt marile angro-uri din afara oraşului). Chioşcurile, tarabele şi barăcile urmau să fie desfiinţate.

Interesant de amintit este faptul că zona Universităţii şi aceea a Casei de Depuneri (astăzi C.E.C.-ul), deveniseră ţinta unor proiecte imaginare privind construirea unor "centre de atracţie", precum "blok-hausuri monumentale de câte 14-20 de etaje", lucru uimitor pentru Bucureştiul interbelic, dar nu imposibil dacă ne gândim la Palatul Telefoanelor. Astfel, clădiri precum Universitatea, Casa de Depuneri, Ateneul Român, Cercul Militar "vor rămâne modeste amintiri ale unui trecut îndepărtat şi de mult uitat". Se mai considera că aceste proiecte se vor finaliza către finalul veacului XX.

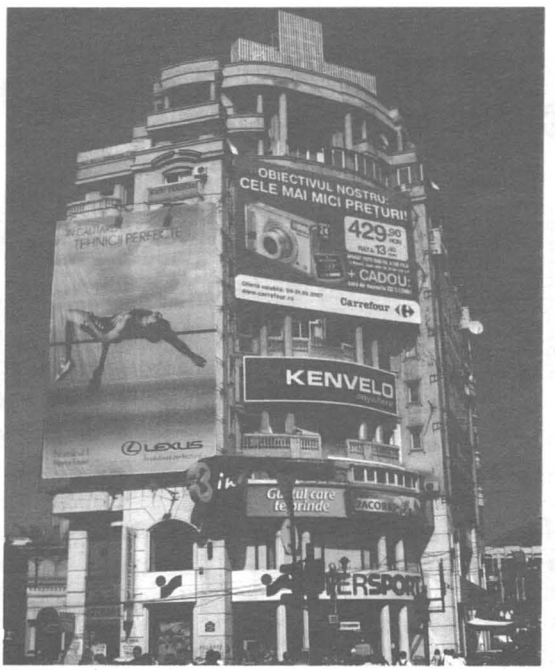

Secolul 21
SCENA PUBLICĂ

Astăzi, recunoaştem calculul reuşit al acestor proiecte dacă ne gândim la metrou, amenajarea Dâmboviţei, a bulevardului Văcăreşti, dar mai ales la clădirile mari din zona Universităţii (hotelul Intercontinental) şi zona Casei de Depuneri (clădirea Bancorex) etc.

De ce aceste proiecte au fost în mare majoritate sortite eşecului în urmă cu 70-80 de ani? Ne răspunde Dem. I. Dobrescu în Conferinţa „Viitorul Bucureştilor" (editura ziarului Tribuna Edilitară, Bucureşti, 1934 şi tipărită integral de revista noastră în 2011). Situaţia este complexă şi a depins de o serie de factori omniprezenţi în peisajul bucureştean interbelic.

Cea mai serioasă problemă era aceea a bucureşteanului care "a păstrat caracterul umil al ţăranului din care se recrutează. Bucureştenii sunt anarhici în faţa unei autorităţi reale şi servili în faţa autorităţilor abuzive (...) Bucureştenii sunt descendenţii vechilor clăcaşi, care au înmagazinat, de-a lungul timpului, toată umilinţa robului în faţa stăpânului. Bucureştii suferă de iobăgismul sufletesc"...

Fragment din articolul: *Bucureşti, integrare europeană prin proiecte urbanistice (1930-1990),* apărut în revista „Secolul 21", *Scena publică*, nr. 1-6/2008, pp. 174-180.

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

PATRIMONIU

Lazăr ŞEINEANU, *Dicţionar Universal al Limbei Române*, a şasea ediţiune revăzută şi adăugită. Editura Scrisul Românesc, [Bucureşti], 1929, 872 p.

Răspândit în zeci de mii de exemplare în toate ţările locuite de români, Dicţionarul Universal *a contribuit la formarea intelectuală a generaţii de tineri şi a dat multor autodidacţi posibilitatea de a se cultiva pe mai departe. Această carte a binemeritat de cultura naţională. Noua retipărire a făcut obiectul unei deosebite solicitudini. Autorul însuşi şi-a revizuit lucrarea de la un capăt la altul.* ***(Prefaţă la a şasea ediţie, Editorii)***

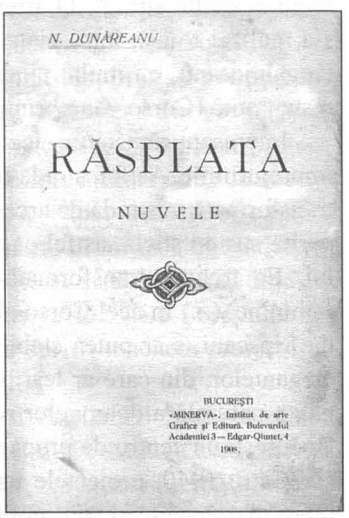

N[icolae] DUNĂREANU, *Răsplata, nuvele*, Minerva. Institutul de arte Grafice şi cultură, Bucureşti, 1908, 241 p.

Cherhanaua, o şandrama mare de scânduri unde se aducea peştele proaspăt şi se săra cel vechi, sta în faţa noastră, iar în jurul ei, lângă mal, luntre mari şi mici, barcazuri încărcate de peşte, instrumente pescăreşti şi oameni suflecaţi până la genunchi, învârtindu-se în jur cu treburi. Stăpânul, un băietan tânăr cu mânecele suflecate şi pline de sânge de peşte, ne ieşi înainte [...]

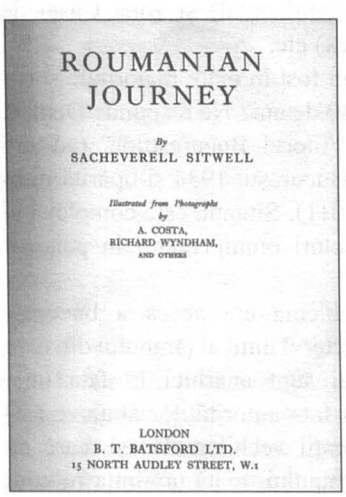

Sacheverell SITWELL, *Romanian Journey*. Illustrated from photographs by A. Costa, Richard Windham and others, B.T. Batsford Ltd., London, 1938.

The instigation, as, also, the encouragement for this book upon Romania, is due to Princess Anne-Marie Callimacki, to whom it is dedicated. It would be impossible sufficiently to thanks her for hospitality, or to pay enough tribute to her comprehensive knowledge and love of her country. Her husband, Prince Jean Callimacki, was no less amiable and kind with is learning that ranges from archeological and heraldic subjects to the works of Brillat-Savarin and Soyer [...]

Rubrică realizată cu sprijinul Serviciului Memorie Comunitară. Patrimoniu Cultural Bucureştean

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

AUTOGRAFE CONTEMPORANE

Zenovia NICULESCU – de la Biblioteci, la cultura publică

În prefața volumului *Geneza clasificării de biblioteci* (Asociația Bibliotecarilor din Bibliotecile Publice din România, 1996) profesorul Zenovia Niculescu semnalează faptul că, în România, lipsește, în ciuda unei practici întinsă pe parcursul mai multor zeci de ani, ceea ce s-ar numi un *studiu unitar* privind evoluția, variantele și motivația unui sistem ca atare, analizat în context universal.

Vechile biblioteci românești, constituite în perioada „patriarhală" a culturii române, precum cele, semnalate istoric, ale lui Udriște Năsturel, Grigore Ureche, Constantin Cantacuzino, Dimitrie Cantemir ș.a., pentru a semnala fie și selectiv o listă de deținători iluștri de biblioteci au fost constituite exclusiv pe cale „orală sau folclorică", pentru a-l cita pe profesorul N. Georgescu-Tistu. Acest spirit patriarhal, practicat în Țările Românești, se opune, de pildă, modului strict *canonic* în care s-au constituit bibliotecile din Transilvania. Modelul cel mai elocvent este, în opinia profesoarei Zenovia Niculescu, cel al *bibliotecii lui Timotei Cipariu*, văzut, în context, ca un „centru cu greutate în configurația spirituală a Ardealului". (op.cit., p. 59)

Barbu Theodorescu (în vol. *Istoria bibliografiei române*, 1972, Ed. Enciclopedică, p. 19) consemnează, de pildă că prima bibliotecă ce a beneficiat de serviciile unui bibliotecar profesionist, ce a acționat după regulile manualelor de biblioteconomie, a fost cea de la Mănăstirea Hurezi, ctitorie a lui Constantin Brâncoveanu. La fel, există mărturii că și mitropolitul Antim Ivireanul dezvoltase un catalog sistematic ce deservea propria bibliotecă. Primul *catalog* este acela al lui Petrache Poenaru, elaborat în 1836, intitulat *Catalogu de cărțile ce s-au găsitu în Biblioteca Stii Mitropolii [a Ungro-Valahiei]*, semnalat de N. Cartojan în *Istoria Literaturii Române Vechi* (Ed. Minerva, 1980, p. 400).

În ce privește tradițiile Bibliotecii Metropolitane, semnalăm *Catalogul Bibliotecii Colegiului Sf. Sava*, din 1832, prima tentativă sistematică de prelucrare a colecțiilor, elaborat la ordinul lui Petrache Poenaru și publicat în *Jurnalul* Eforiei Școalelor, la 15 septembrie 1836. De remarcat, că în a acest document, fondul de publicații era aranjat „într-o rânduială *sistematică*, după limbă, după materie și după autor" (v. Corneliu Dima-Drăgan, *Ex Libris, Bibliologie și bibliofilie*, Ed. Litera, 1973, p. 39).

Trecând peste contribuțiile fundamentale ale lui Al. Odobescu, Al. Sadi-Ionescu sau N. Georgescu-Tistu, expuse pe larg de Zenovia Niculescu în lucrarea sa, vom semnala că, în prezent, *sistemul de clasificare sistematică* practicat în bibliotecile din Romania este de tip *praxiologic* având o deschidere bidirecțională: către carte și către public. De altfel, abordările metodologice sunt departe de a fi încheiate, nefiind exclus ca, pe viitor, să asistăm la noi fenomene și tentative de restructurare a sistemelor clasice de clasificare. (*Redacția B.B.*)

Confesiuni ...

Discursul bibliografic identifică și accelerează procesul de comunicare într-un mediu livresc și electronic. Poligeneza Republicii universale a cărților a prefigurat, într-un anumit sens, ideea pluralismului și identității culturale. Printr-un efect de cauzalitate, amplificarea volumului de scrieri și diversitatea lecturii au generat abordări epistemologice și pragmatice privind ansamblul de procedee și metode, reguli și norme bibliografice.Crearea, acumularea și receptarea informațiilor prin limbaje proprii bibliografiei contribuie la dialogul intercultural, deschide noi posibilități de înțelegere, construiește punți de legătură între diferite identități culturale, între cititor și memoria umanității. Din această perspectivă, bibliografia reprezintă o structură comunicațională activă, dinamică și eficientă, prin care se transmit informații fiabile, pertinente, rapide și exhaustive. Pluralitatea mesajului cultural al bibliografiei vizează climatul intelectual al epocii și sensul cultural-istoric al acesteia, determină o configurație a intereselor de lectură și proiectează multiple interferențe în domeniul cunoașterii, fiind un excelent mediator între carte și cititor cu valențe multiple de comunicare între diferitele culturi. Funcția referențială a bibliografiei este de a gestiona pluridimensionalitatea informațiilor și de a realiza prin fluxuri informaționale specifice o comunicare dinamică și eficientă în spațiu și timp. Multitudinea și diversitatea lucrărilor bibliografice au impus stabilirea unor criterii care au definit perspectiva din care sunt abordate referințele bibliografice, cantitatea informațională și finalitatea acestora, criterii pe baza cărora operează taxonomia principalelor tipuri, moduri sau forme ale bibliografiilor. Fiecare dintre aceste criterii determină o structură coerentă a referințelor bibliografice, fixează tipologii relevante ale lucrărilor de profil și stabilesc nivele diferite de interes în funcție de orizontul de așteptare al beneficiarului.Bibliografia, prin vocația sa universală și prin diversitatea informațiilor, reconstituie memoria cărții, având o forță covârșitoare în dinamica societății. Intr-o lume traversată de magistrale informaționale, diminuarea sau absența comunicării, inclusiv cea bibliografică, determină în mod inevitabil izolarea culturală, cu repercursiuni inimaginabile asupra individului și societății. Tocmai de aceea pluralitatea mesajului bibliografic stimulează interesul de a dobândi, accepta, înțelege și utiliza informațiile bibliografice, precum și crearea deprinderilor și aptitudinilor de cercetare bibliografică. Este o investiție pentru viitor. Operând o similitudine între bibliografie și bibliotecă, creionăm liniile de forță ale acesteia printr-un citat plin de expresivitate din lucrarea "Le pouvoir de bibliothèques": "Lieu de la mémoire nationale, espace de la conservation du patrimoine intellectuel, littéraire et artistique, une bibliothèque est aussi le théâtre d'une alchimie complexe où, sous l'effet de la lecture, de l'écriture et de leur interaction, se libèrent les forces, les mouvements de la pensée. Elle est un lieu de dialogue avec le passé, de creation et d'innovation [...]".

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

Timpul nostru cel de toate zilele

CASA TIMPULUI

Întâlnești oameni care ajunși în toamna vieții își amintesc de numeroasele, într-adevăr numeroasele mutări dintr-o locuință în alta, dintr-un colț de țară în altul. Începutul, poate, să fi fost plecarea din casa părintească – cea a timpului copilăriei – din care se mai păstrează, nu imaginea, ci doar sentimentul unui spațiu plin de lumină și zgomote vesele. Apoi, de fiecare dată, bucuria plecării, ca întotdeauna spre ceva nou, era adumbrită de tristețea unei case încărcate doar de amintiri care, paradoxal, nu puteau fi luate, ele rămânând acolo, aparținând, de fapt, timpului trăit atunci.

Era o înstrăinare, o frângere dureroasă a unor rădăcini înfipte afectiv în spațiul acelui timp, o călătorie în care te părăsești mereu. Timpul se năruiește în amintiri și te gândești dacă nu e mai bine să trăiești ca un melc, să-ți porți casa timpului în spinare, să fie în permanență cu tine, oriunde împreună, niciodată despărțiți, totdeauna, tu, în casa timpului tău.

Încât uneori, mă întreb ce simt cei care "se mută" atât de departe...

INTROSPECȚII TEMPORALE

– În momentul în care reușești să comunici uman cu timpul tău, atunci, de abia, poți spune că acesta îți aparține.

– Într-un timp prezent, amintirile celui care a trecut pot deveni motive de interogație afectivă.

– Dacă ar exista o etică a receptării timpului, poate, am reuși să-l risipim mai puțin.

– În virtutea cărui cod moral i-a fost acordat ceasului dreptul de a ne măsura timpul, iar timpului să ne limiteze viața?

– Oare timpul lecturii poate echivala sau înlocui timpul vizualizării? Ceea ce citesc despre o pădure are încărcătura emoțională a plimbării într-o pădure? Timpul poate fi același, privirile sunt diferite!

– Uneori cred că timpul nu este altceva, decât o reprezentare a trecerii prin culoarul ce ni s-a deschis la naștere spre poarta veșnic închisă la care ne vom opri.

– Când timpul va avea un sens, el va putea să mă cuprindă, dar cu o singură condiție: să-i înțeleg trecerea.

– De la naștere, timpul ne preia călăuză perpetuă. În drumul nostru împreună vom reuși, oare, să-i dăruim vreo amintire?

Fragmente din volumul: *Timpul nostru cel de toate zilele,* Casa Editorială Odeon, 1996, p. 17 și 30.

Biobibliografie

Născută la 26 decembrie 1946 la Topraisar, județul Constanța, profesorul și bibliologul Zenovia Niculescu a absolvit Facultatea de Litere din București (1984), instituție unde și-a susținut și doctoratul, cu o teză despre *Timotei Cipariu – romanist – cercetarea formației sale științifice pe baza propriei biblioteci* (1988), lucrare tipărită în 1994, la Editura Libra din București, cu subtitlul *O perspectivă filologică asupra bibliotecii cipariene.*

După absolvire, lucrează la Centrul de perfecționare a personalului de specialitate din instituțiile de cultură și predă cursuri de catalogare și indexare la Școala Postliceală de Biblioteconomie „Dimitrie Marinescu". În 1975 susține examenul de definitivat în învățământ, specialitatea limba română. Ulterior, este încadrată la Editura Academiei, în calitate de expert în biblioteconomie, fiind și președinte al Comisiei de atestare a bibliotecarilor, specialitățile: Catalogare și clasificare publicații, Bibliografii generale, Sisteme de indexare și Prelucrarea fondurilor tradiționale. Între 1991-1993 lucrează la Administrația Prezidențială, Departamentul Cultură și Învățământ, iar după 1996 revine la activitatea didactică, fiind încadrată la Universitatea București, Facultatea de Litere, instituție unde dobândește, prin concurs, titlul de profesor universitar.

În prezent, predă la Facultatea de Litere, specialitatea Biblioteconomie, cursurile de Sisteme și structuri bibliografice, Catalogarea documentelor, Limbaje de indexare, Teorii și practici de indexare și Bibliografii specializate, valorificând astfel o vastă experiență profesională. Este membru al Asociației Bibliotecarilor din România, și al Comisiei de cultură UNESCO-România (1995-1999) și a urmat stagii de pregătire în domeniul biblioteconomic în Italia (1985), Suedia (1995) și Ungaria (1995).

A publicat, în paralel, o bogată zestre de lucrări de specialitate: *Arhitectura sistemului Clasificării Zecimale Universale* (două ediții, 2004, 2005, Ed. Universității din București), *Geneza clasificării de biblioteci* (1996) ori *Taxonomia clasei 6, Științe aplicate* (1996), ca și o serie de lucrări cu caracter eseistic și de istorie literară: *Cultura în algoritmul tranziției* (Casa Editorială Odeon, 1995), *Timpul nostru cel de toate zilele* (Casa Editorială Odeon, 1996), amintita lucrare despre Timotei Cipariu, ca și un număr considerabil de *cursuri universitare.*

În cadrul Universității București, coordonează, anual, apariția lucrărilor sesiunilor științifice studențești și este prezentă cu lucrări și comunicări de specialitate în cele mai importante periodice de profil: „Biblioteca", „Studia Bibliologica", „Valahica", „Buletinul ABIR", etc.

Lucrare de referință asupra operei științifice a lingvistului și umanistului ardelean Timotei Cipariu, supranumit și „părintele filologiei românești", monografia despre *biblioteca cipariană* pornește de la descifrarea funcției bibliotecii în geneza ideilor savantului. Pornind de la teza că studiul bibliotecii personale a lui Timotei Cipariu a însemnat o cheie majoră în descoperirile lingvistice ale acestuia, autoarea identifică și modul de a raționa, raporturile cognitive și valorice ce au condus la elaborarea operei.

În esență, *biblioteca cipariană* reprezintă un adevărat univers de creație, cu ajutorul căruia autorul a reflectat opera. „Biblioteca proprie a lui T. Cipariu pare să fi fost instrumentul cu care și-a construit răspunsul la problemele epocii, dar și izvorul din care se dezvoltă noile probleme, noile teorii ale epocii", conchide Zenovia Niculescu (*op.cit.*, p. 171).

Întemeindu-și argumentele demonstrației pe suportul oferit de biblioteca lui T. Cipariu, profesorul și bibliologul Zenovia Niculescu oferă studenților, tuturor iubitorilor cărții, argumente temeinice pentru a continua demersurile bibliologice și, în ultimă instanță, a practica această nobilă meserie. (*M.N.*)

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

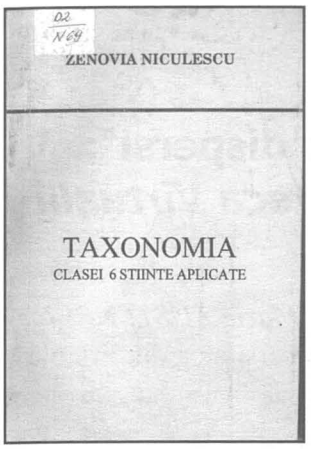

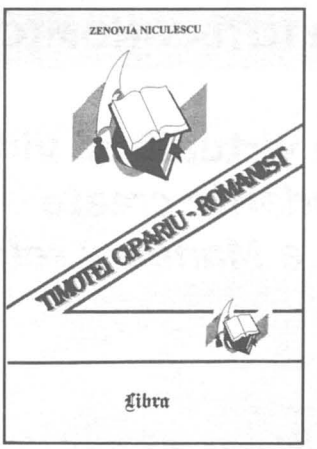

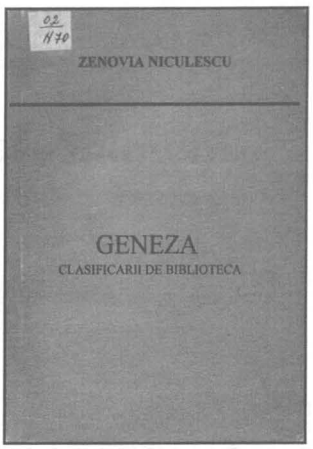

Cultura în algoritmul tranziţiei

CRIZA CULTURII SAU CULTURA CRIZEI?

În spaţiul românesc, frământat de problemele şi efectele tranziţiei, criza culturii are o conotaţie mai amplă. Abordată asiduu în mass-media, criza culturii este dimensionată fragmentar, ruptă de context, oferind astfel o imagine aleatorie în locul unei analize problematizate a fenomenului.

Dincolo de asemenea reacţii, se pune întrebarea dacă aceasta reprezintă o stare de spirit, o dorinţă de supravieţuire sau o abordare conflictuală a coexistenţei culturii cu un deficit economic pronunţat.

Într-adevăr, lipsa de bani este un determinant definitoriu, dar nu acoperă întregul perimetru al cauzalităţii. Se discută despre o criză a culturii şi nu despre o criză culturală, ceea ce constituie deja o delimitare şi anume, ea se referă la cultura instituţionalizată şi nu la cea de creaţie, ceea ce ne permite să definim ipoteza de la care pornim: dacă există o criză a culturii, atunci ea este la nivelul instituţiilor culturale, având ca principală cauză greutăţile perioadei de tranziţie. Impactul economiei de piaţă asupra sistemului culturii declanşează diferite tipuri de situaţii circumscrise aproape cu ostentaţie sintagmei "criză a culturii".

E drept, bugetul alocat culturii nu reuşeşte să determine decât o criză, care dezvoltă ideea de cenzură economică, considerată mult mai perfidă decât oricare alta. Se vorbeşte despre o gestionare economică insidioasă, care condiţionează proiectele culturale şi mai puţin despre soluţii şi mijloace de surmontare a acesteia. Se lansează anchete culturale cu privire la existenţa crizei, în care sunt exprimate numeroase opinii din punctul de vedere al profesiunii celui care abordează acest subiect şi se face mai rar o analiză fundamentată a componentelor acesteia. Or, după semnalarea crizei culturii, ar fi fost firesc – dacă dorim să revenim la normalitate – să parcurgem o etapă a analizei şi diagnozei "maladiei", urmată indubitabil de propuneri viabile de redresare.

O examinare şi o definire riguroasă a componentelor crizei ar putea avea o funcţionalitate pragmatică, prin stabilirea priorităţilor sistemului cultural. Exagerând puţin, putem vorbi chiar despre o nevoie de criză, datorită faptului că – cel puţin statistic – cele mai multe abordări asupra stării culturii sunt sub imperiul acesteia.

Criza culturii este un diagnostic des folosit în această perioadă dar, din păcate, prea puţini sunt aceia care reuşesc să prescrie un tratament adecvat "bolii", în afara celui financiar care, incontestabil, i-ar regenera ţesutul economic. Perioada tranziţiei ne somează la profesionalism şi competitivitate, pentru a reuşi să supravieţuim suferinţei acesteia. Afirmaţia "criza culturii" se impune, credem, să aibă o conotaţie constructivă, în ideea abordării unor soluţii de regăsire a identităţii culturale în contextul socio-economic actual.

Criza culturii este percepută, uneori, ca o marginalizare sau chiar ca o excludere a acestui segment din structura societăţii, ceea ce are profunde şi grave implicaţii şi contravine celor mai elementare atribute ale unui stat civilizat […]

AŞEZĂMINTELE CULTURALE ÎN TRINOMUL: CONCEPT - STRUCTURĂ - PRACTICĂ

În configuraţia culturii instituţionalizate un spaţiu distinct îl ocupă aşezămintele culturale: case de cultură, universităţi populare, şcoli de artă, centre de conservare şi valorificare a tradiţiei şi creaţiei populare, cămine culturale.

În termenii acestei reprezentări, instituţiile publice menţionate se situează la interferenţa: cultură – educaţie permanentă şi au un sistem propriu de practici culturale cu un grad diferit de accesibilitate în funcţie de beneficiari.

Nu avem intenţia de a face o analiză amănunţită a activităţilor întreprinse de aşezămintele culturale ci, doar, o semnalare a unei posibile crize a sistemului de funcţionare a animaţiei culturale.

Analizând mai atent lucrurile, nu putem să facem abstracţie de existenţa în interiorul acestui domeniu, după Revoluţia din 1989, a celei mai exploatate ipoteze şi anume a analogiei dintre ambiţia egalitară a festivalului propagandistic "Cântarea României" şi activitatea aşezămintelor culturale. Drept urmare, aşezămintele culturale au fost împinse în conul de umbră al culturii negându-li-se întreg ansamblul de acţiuni. De asemenea, a scăzut simţitor numărul caselor de cultură şi al universităţilor populare, iar pe de altă parte, s-a diminuat activitatea specifică în avantajul unor servicii comerciale sau, mai grav, printr-o dezintegrare funcţională, unora dintre spaţiile acestora li s-a schimbat destinaţia pentru care au fost înfiinţate.

Abandonarea sau diminuarea demersurilor specifice animaţiei culturale ar putea determina o retragere sau o imobilitate culturală a unui segment al populaţiei. Aceasta, cu atât mai mult cu cât învăţământul popular artistic prin şcoli populare de artă îşi are tradiţia începând din istoria culturală românească a secolului al XIX-lea sub forma de "Conservatoare populare", "Academii libere" sau "Conservatoare dramatice". Totodată, este demn de consemnat faptul că Universitatea populară de la Vălenii de Munte, fondată în 1908 de marele om de cultură, istoricul şi scriitorul român Nicolae Iorga, a comportat adânci semnificaţii, ea fiind "locul unde naţiunea se cultivă pe sine însăşi pentru a-şi căpăta un loc mai bun în lume".

Dincolo de aceste argumente, activitatea aşezămintelor culturale este un atribut al societăţii moderne, prin care se desfăşoară educaţia permanentă la diferite paliere de vârstă, profesie, instrucţie […]

Fragmente din volumul: *Cultura în algoritmul tranziţiei,*
Casa Editorială Odeon, 1985, p. 12 şi 83.

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

MERIDIAN BIBLIOTECONOMIC

Reunificarea virtuală ca viitor pentru „codices dispersi": *practici şi standarde create de e-codice – Biblioteca Virtuală a Manuscriselor din Elveţia (I)*

Anne Marie AUSTENFELD,
Institutul Mediavistisches, Universitatea din Freiburg

Abstract

Although the libraries and collections of Switzerland were spared the ravages of war during the 20th century, earlier wars and religious reforms often resulted in the dispersal of valuable medieval and early modern manuscripts from library collections. The advent of the online digital library has made the virtual reunification of some of these 'codices dispersi' on the e-codices website (*www.e-codices.unifr.ch*) possible.

To be useful to scholars, a virtual re-unification project should make complete digital images of dispersed materials accessible to scholars as an identifiable collection or unit, provide a context for serious study, and offer participating owner libraries the opportunity to collaborate. The e-codices project team has developed tools and procedures which are used in its re-unification sub-projects, and we are alert to the opportunities offered by virtual reunification.

Keywords

virtual reunification, digital libraries, manuscripts, collaboration, websites

Introducere

Deşi bibliotecile şi colecţiile Elveţiei au supravieţuit ravagiilor războiului din secolul XX, războaiele anterioare şi reformele religioase au avut deseori ca efecte dispersia manuscriselor valoroase medievale şi din epoca modernă timpurie din colecţia bibliotecii. Apariţia bibliotecii digitale *on-line* a făcut posibilă reunificarea unor „codices dispersi" pe web-site-ul al e-codicelor (www.e-codices.unifr.ch) şi pe site-ul precursor, Codices Electronici Sangallensis (CESG) (www.cesg.unifr.ch)

Istoric

Ca urmare a Vârstei de Aur din secolul IX a producţiei scriptorium-ului Abaţiei St.Gall, îndepărtarea şi dispersia manuscriselor s-au repetat în istoria Bibliotecii Abaţiei. Încă din 926, manuscrisele au fost mutate la mănăstirea izolată de la Reichenau pentru securizarea împotriva invadatorilor maghiari (Duft şi Zeigler, 1984). Colecţia bibliotecii a fost salvată, cu excepţia avariei şi jafului cu ocazia incendiului care a avut loc la abaţie în 937 (Duft, Gossi şi Vogler, 1986).

După câteva secole în care conflictele militare şi politice au dominat viaţa Abaţiei St.Gall, umaniştii din secolul XV sub îndrumarea lui Poggio Bracciolini au vizitat St.Gall şi alte mănăstiri din zona Lacului Constance cu scopul de a „elibera" operele clasice latine din mâinile călugărilor (Bischoff, 1994). În timp ce umaniştii s-au limitat la a copia anumite lucrări, o scrisoare de la Poggio Bracciolini adresată lui Guarinus Veronensis aminteşte de mutarea unui manuscris de Quintilian de la St.Gall. (Gordan, 1991). Mai târziu, când Zurich şi Berna au învins St.Gall în războiul de la Toggenburg în 1712, mii de lucrări, inclusiv manuscrise, au fost mutate de la Abaţia St.Gall şi duse la Zurich şi Berna ca pradă a cuceritorilor. Ca urmare a păcii din 1718, toate materialele care au fost duse la Berna şi majoritatea celor care au fost duse la Zurich au fost returnate, dar peste 100 de manuscrise au fost oprite în Zurich. (Schmuki, 2006)

Colecţiile de manuscrise pot părea în siguranţă în Elveţia secolului XXI, dar nu ar trebui niciodată să devenim mulţumiţi de situaţie. Un grup de manuscrise originale din zona Lacului Constance, acum aflate în posesia Badische Landesbibliothek la Karlsruhe abia au fost salvate în 2006 când oficialii statului au făcut planuri nereuşite de a vinde o parte a colecţiei. (Graf, 2006) Recent, am fost martorii unei dispersii planificate, temporare a materialelor ca un efect secundar a cedării către Arhivele Cologne în martie 2009 (Asociaţia Comitetelor Naţionale a Blue Shield, 2009a, 2009b). Saad Eskander, directorul Bibliotecii Naţionale şi Arhivelor din Irak, a raportat că 95% dintre înregistrările otomane care provin din secolul XVI au fost pierdute ca pradă şi în incendii în urma invaziei din 2003 (Eskander, 2007). În plus, documentele istorice ale Partidului Baatgh au fost îndepărtate din bibliotecă de un grup de activişti în 2006, fără permisiunea lui Eskander, şi depozitate la Institutul Hoover de la Universitatea din Stanford, o operaţiune care este astăzi catalogată de către profesioniştii arhivişti mai degrabă ca un „act de jefuire" decât ca un act de salvare (Wiener, 2008). Pe termen scurt, şi poate pe termen lung, reunificarea virtuală se poate dovedi a fi metoda optimă pentru promovarea accesului coerent la documente, manuscrise şi alte materiale dispersate din cauza evenimentelor din secolul XXI, precum şi a celor dispersate în secolele anterioare.

Reunificarea virtuală în contextul unor obiective majore ale proiectului

Calitatea este vitală pentru orice proiect de digitizare, iar o reunificare virtuală nu face excepţie. Deoarece un document reunificat virtual sau o colecţie de documente şi manuscrise este o nouă entitate, creatorii săi trebuie să aibă

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

Biblioteca cantonală şi universitară din Freiburg (Elveția).

o grijă foarte mare atunci când construiesc interfața utilizatorului pentru a preîntâmpina în mod adecvat nevoile oamenilor de ştiință. Marlene Manoff subliniază că, deşi sunt necesare metode de studiu pentru a se face ajustarea odată cu trecerea de la artefactele fizice la cele electronice, „imaterialitatea" materialelor digitale nu ar trebui să precipite decizia de a „preceda nivelul controlului bibliografic care este posibil în mediul tradițional" atunci când se lucrează în mediul electronic (Manoff, 2006). Ea îşi argumentează opinia în parte pe buna observație a lui Alan Liu potrivit căruia, deoarece cunoaşterea academică necesită a fi transmisă în bogăția complexității sale mai degrabă decât în forma extrem de standardizată, opțiunile pre-descriptive excesive într-o aplicație a accesului on-line, pot descuraja utilizatorii academici (Liu, 2004). Aceste avertismente cu siguranță se aplică creării unor aplicații care oferă acces la surse primare digitale reunificate de toate tipurile. Aplicația care permite găzduirea materialelor digitale reunificate trebuie să fie responsabil creată într-un mod care să reflecte cerințele comunității oamenilor de ştiință. De altfel, creatorii oricărui proiect de reunificare digitală îşi asumă multe dintre responsabilitățile pe care le au şi editorii de ediții facsimil de calitate a textelor şi a altor artefacte, inclusiv obligația de a oferi o identificare clară a conținutului, informației contextuale pentru un eventual studiu al conținutului, şi o recunoaştere cuvenită a deținătorilor originalului material.

Urmează ca, precum orice alt proiect de digitizare de succes, o reunificare virtuală trebuie să îndeplinească un set precis de obiective într-un mod flexibil: este necesar să ofere oamenilor de ştiință acces la conținutul materialelor ca o colecție de sine stătătoare sau ca o unitate, să le prezinte într-un context care să încurajeze un studiu atent şi constructiv în ceea ce priveşte originile, proveniența, conținutul cultural şi să ofere diferitelor biblioteci care le dețin şansa de a colabora fără a simți presiunea de a pierde controlul materialelor pe care ajung să le prețuiască precum cele din propriile colecții. Aceste obiective motivează activitatea unor proiecte de prezentare foarte respectate cum ar fi proiectele Penn-Cambridge Genizah şi Codex Sinaiticus, în cadrul cărora echipe de oameni de ştiință şi specialişti ai tehnicii din cadrul multor instituții au beneficiat de accesul aproape universal la Internet de la câteva puncte de acces la fragmente distribuite la scară largă ale colecției sau doar la un singur manuscris de o valoare ştiințifică impresionantă. Aceste obiective sunt parte integrantă a unui scop general al e-codicelor – Biblioteca Virtuală a Manuscriselor din Elveția, care asigură un acces oamenilor de ştiință şi publicului la manuscrisele medievale din toată Elveția prin intermediul bibliotecii virtuale - precum şi al scopului principal a sub-proiectului „codices dispersi" de a aduna manuscrise de origine St.Gall şi/sau de proveniență în contextul unui web-site mai complex.

Primul proiect de reunificare virtuală coordonat de grupul nostru de proiect a vizat manuscrisele care au fost înlăturate de la Biblioteca Abației St.Gall la sfârşitul războaielor Toggenburg, din 1712. După aproape 300 de ani, Biblioteca Abbey din St.Gall a semnat un acord cu Biblioteca Centrală din Zurich în 2006 în vederea restituirii unui grup al acestor manuscrise către St.Gall în vederea unui împrumut pe lungă durată. Acordul prevede ca Biblioteca Abației de la St.Gall să digitizeze manuscrisele împrumutate de la Zurich până la sfârşitul anului 2007. Digitizarea a fost realizată de Codicele Electronici AG, care deja lucra la un proiect de digitizare a manuscriselor Bibliotecilor Abației de la St.Gall pentru a le prezenta pe site-ul CESG cu acces gratuit pentru public. Finanțarea a fost oferită de Comunitatea Catolică a Canto-

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

nului St.Gall şi de către Biroul de Cultură din St.Gall. În momentul în care grupul de manuscrise Zurich/St.Gall a fost digitizat, următoarea etapă logică a fost reunificarea virtuală a acestor materiale cu colecţia on-line de la St.Gall, astfel că ele au fost adăugate web-site-ului CESG existent deja. În 2008, CESG şi site-urile de e-codices au fost reunite, iar manuscrisele St.Gall şi Zurich sunt acum disponibile pe *www.e-codices.ch*.

Sub coordonarea cu curatorium-ului Codices Electronici Confoederationis Helveticae, e-codices a continuat să creeze Biblioteca Virtuală a Manuscriselor din Elveţia, adăugând manuscrise cu semnificaţie culturală şi artistice de la bibliotecile din întreaga Elveţie. Sunt luate în considerare diferite criterii, inclusiv raritatea, valoarea artistică şi textuală, importanţa ştiinţifică, pentru a stabilit documentele cu prioritate în vederea adăugării în web-site; reunificarea unor „dispersi" este unul dintre criterii. Importante codice dispersate din bibliotecile cum ar fi Biblioteca Abaţiei de la St.Gall sunt printre documentele pe care, cu adevărat, le căutăm pentru a le face vizibile pe web-site. Iată câteva exemple ale locaţiilor din Elveţia care conţin „codices dispersi" create sau anterior deţinute de Biblioteca Abaţiei din St.Gall: Biblioteca Universitară din Basel, Biblioteca Abaţiei din Einsiedeln, Biblioteca din Geneva, Biblioteca Cantonală din St.Gallen (Colecţia Vadian), Biblioteca Municipală din Schaffhausen, Arhiva Municipală din Zurich şi Biblioteca Centrală din Zurich. (von Euw, 2008)

Un al doilea grup important a manuscriselor dispersate adăugate web-site-ul e-codices în 2009 provine de la Colecţiile Vadian. Aceste manuscrise, acum deţinute de Biblioteca Cantonală din St.Gall, au fost îndepărtate de la Biblioteca Abaţiei din St.Gall de Vadian, un învăţat, un reformator religios şi primar al oraşului St.Gallen în timpul secolului XVI. Acestea includ o Psaltire, câteva foi conţinând fragmente din Biblia Vulgata, un Evangheliar din secolul IX creat la St.Gall, şi un manuscris compozit din secolele IX şi X. Reunificarea manuscriselor Vadian cu colecţia mai mare a Bibliotecii Abaţiei de la St.Gall pe web-site-ul e-codice permite studierea acestor codice în context, alături de manuscrisele Abaţiei de la St.Gall, pentru a identifica relaţia între textele pe care le conţin, scrierea şi stilurile de anluminură, caracteristicile materiale şi condiţia, notele şi glosele adăugate de utilizatori şi dovada eforturilor de conservare.

În ciuda războaielor şi a altor evenimente, colecţia de manuscrise a Bibliotecii Abaţiei din St.Gall a rămas în mod surprinzător intactă încă din evul mediu, dar de-a lungul secolelor, unele manuscrise au fost dispersate în locaţii din afara Elveţiei.

În timp ce noi, pe web-site-ul e-codices, suntem interesaţi de reunificarea manuscriselor care au rămas în Elveţia, codicele dispersate în afara Elveţiei sunt, momentan, în afara proiectului nostru. Suntem interesaţi de dezvoltarea unor instrumente pentru a-i ghida pe utilizatorii noştri către materialele necesare. Acorduri de utilizare a links-out-urilor sau a altor marcatori virtuali pentru legăturile la materiale dispersate disponibile pe alte site-uri pot constitui metode alternative a reunificării virtuale.

Printre exemplele de „codice dispersi" care au călătorit în afara Elveţiei:

⇨ manuscrisul HB 11 54 din Stuttgart din cadrul Biblioteca de Stat Württemberg (BSW), datat secolul IX, ţinând de St.Gall, vreme îndelungată păstrat la Constance, a călătorit către Weingarten în secolul XVII, apoi la BSW.

⇨ Vatican Ms.Vaticana, Reg.Lat.1128, proprietate din secolul IX a Bibliotecii Abaţiei de la St.Gall, eliminate în timpul Reformei şi duse la Paris şi în Suedia înainte de a fi trimis la Vatican abia în secolul XVII.

⇨ Un număr de manuscrise deţinute de Badische Landesbibliothek din Karlsruhe care au aparţinut iniţial St.Gall, dispersate atunci când mănăstirea din Reichenau a fost desfiinţată în 1805.

⇨ Fragmente precum părţile lipsă a Cod.Sang.645 a Bibliotecii Abaţiei de la St.Gall, parte a Colecţiei Culturale Prusiene din cadrul Bibliotecii de Stat din Berlin (Staatsbibliothek zu Berlin Preussischer Kulturbesitz)

(Listă apare la Bischoff, 1994: 36; Scarpatetti, 2003: 278; von Euw, 2008: 559-61)

Această listă eşantion arată că eforturile de a realiza un web-site internaţional de reunificare a manuscriselor de origine St.Gall ar presupune o colaborare între bibliotecile din Elveţia, Germania şi Vatican. Instrumentele tehnologice pentru reunificarea internaţională există, dar depinde de noi, ca bibliotecari virtuali ai viitorului, să decidem cum să construim structurile administrative şi aplicaţiile web necesare reunificării la scară internaţională.

(va urma)

Traducere de
drd. Gabriela TOMA

Biblioteca Abaţiei St. Gall (Elveţia).

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

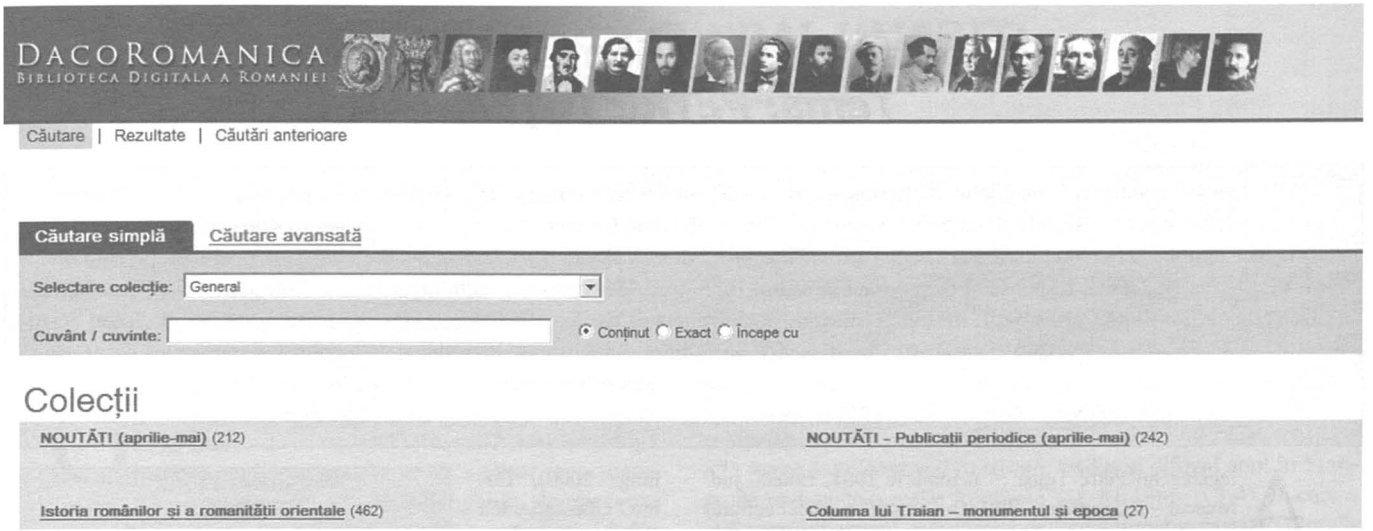

DACOROMANICA, realizare de vârf a Bibliotecii Metropolitane Bucureşti, este cea mai importantă bibliotecă digitală românească accesibilă gratuit în INTERNET. Dezvoltarea ei prin îmbogăţirea continuă cu documente digitalizate se face permanent, în fiecare săptămână, pentru a fi un veritabil instrument în serviciul reţelelor de cooperare naţională şi internaţională, precum şi pentru a deveni partener în Biblioteca Virtuală Europeană EUROPEANA. DACOROMANICA este singura bibliotecă digitală profesionistă din România, concepută pentru a răspunde provocărilor Mileniului III ce poate fi accesată la adresa *www.dacoromanica.ro*.

Informaţii tehnice

Platforma de lucru este aplicaţia de management a obiectelor digitale DIGITOOL, EXLIBRIS.

Activitatea de digitizare a documentelor şi prelucrarea fişierelor rezultate, atât cele necesare stocării în vederea prezervării, cât şi copiile destinate publicării pe site se desfăşoară conform cerinţelor tehnice şi standardelor în domeniu promovate de forurile europene competente: EUROPEANA.eu, BNF.fr, MINERVA.org

Site-ul oferă posibilitatea realizării căutării în două variante:

➢ *căutare simplă*, care permite regăsirea unui termen atât în câmpurile de date bibliografice, cât şi în textele documentelor prezentate în format PDF.

➢ *căutare complexă*, disponibilă numai din mediul Digitool, care permite folosirea operatorilor booleeni, căutări combinate în mai multe câmpuri şi rafinarea după formatul fişierelor.

Documentele digitizate sunt realizate şi stocate în format TIFF, la o rezoluţie de cel puţin 300 dpi.

Documentele prelucrate şi publicate pe site în mod imagine, text, audio şi video sunt realizate, după caz, în format PDF, JPEG, JP2000, XML, MP3, MP4.

Descrierea documentelor este realizată pe baza schemei de metadate Dublin Core (simplă şi extinsă).

Schimbul de date se realizează pe baza protocolului OAI-PMH (Open archive initiative-Protocol for metadata harvesting).

Tipuri de documente

DACOROMANICA oferă acces la documente tipărite (monografii, periodice, cărţi poştale, hărţi) în mod imagine şi text, la documente sonore şi vizuale, în mod audio şi video încadrate în următoarele categorii:

➢ documente cu acces liber (nu se află sub incidenţa dreptului de autor sau drepturile au fost negociate cu moştenitorii de drept);

➢ documente aflate sub incidenţa dreptului de autor, disponibile exclusiv in situ şi fără drepturi de copiere, pe site fiind afişate doar metadatele, pictograma şi, selectiv, primele 5 pagini din document, pornind de la pagina de titlu.

Majoritatea documentelor sunt în limba română, dar se regăsesc documente cu texte integral sau parţial în limbile : slavonă, latină, greacă (veche, bizantină, neogreacă), armeană, română cu alfabet chirilic, română cu alfabet de tranziţie, maghiară, rusă, germană, franceză, italiană, arabă, poloneză, suedeză.

➢ **documente în mod imagine**

Sunt documentele digitizate în format TIFF şi publicate în format JPEG, JP200 sau PDF care prezintă, pagină cu pagină, în facsimil, imaginile fotografice ale originalului reproducându-l fidel.

➢ **documente în mod text**

Sunt documentele digitizate în format TIFF şi prezentate în format PDF oferind posibilitatea efectuării căutărilor în text şi copierea unor citate. Modul text este generat folosind o procedură automată numită Recunoaşterea Optică a Caracterelor – OCR care foloseşte programe ce execută compararea automată a imaginilor digitizate cu dicţionarele de caractere implementate. Aceste programe prezintă limitări în funcţie de calitatea originalului, astfel încât caracterele de tipar prea groase sau prea subţiri, supraimprimarea tiparului, diacriticele, caracterele chirilice si greceşti, semnele speciale, schemele, tabelele, semnele şi petele de uzură devin obstacole în recunoaşterea optică şi introduc un factor de eroare în textul rezultat. Ca urmare, nivelul de calitate al textului obţinut poate varia de la un document la altul. Un OCR brut care oferă o rată de recunoaştere exactă a peste 60% din text este considerat acceptat de DACOROMANICA. Cu scopul limitării acestor erori şi pentru depăşirea pragului de 85% recunoaştere exactă, pentru cea mai mare parte din documentele publicate de DACOROMANICA, se folosesc programe speciale de corectare şi prelucrare a documentelor digitale.

****

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

Conferinţele Criterion, serie nouă. *Tema: PETRE ŢUŢEA*

Cea de-a treia conferinţă din Ciclul „Criterion – serie nouă" s-a desfăşurat marţi, 28 februarie, la Târgovişte, în sala de festivităţi a Bibliotecii Judeţene „Ion Heliade Rădulescu". Gazdă primitoare, doamna Carmen Vădan, directoarea bibliotecii, a acceptat propunerea Asociaţiei Culturale „Prietenii lui Mircea Eliade" (preşedinte, prof. Mona Vâlceanu) şi a invitat, odată cu publicul local şi oaspeţi din Bucureşti, dr. Marian Nencescu, responsabil de program în cadrul Bibliotecii Metropolitane, editologul Mircea Coloşenco, directorul Editurii Detectiv, scriitorul Firiţă Carp şi prof. Marcela Ganea, de la Universitatea Artifex. Au fost prezenţi, din partea gazdelor, profesori şi studenţi de la Universitatea „Valahia", elevi şi cadre didactice de la licee târgoviştene. Preşedintele Clubului Epigramiştilor de pe lângă Biblioteca Metropolitană din Capitală, scriitorul Corin Bianu, împreună cu câţiva colegi de la redacţia locală a publicaţiei „Litere". Aceştia, împreună cu poetul Grigore Grigore, au ţinut să onoreze cu prezenţa lor, mica delegaţie a Bibliotecii Metropolitane.

Alegerea lui Petre Ţuţea (6 octombrie 1901, Boteni, jud. Muscel – 3 decembrie 1991, Bucureşti) ca model cultural în cadrul seriei „Criterion" are desigur motivaţii temeinice. Împrejurări ale vieţii publice interbelice au făcut ca Petre Ţuţea să nu fie *criterionist*, cu toate că, prin vârstă, educaţie şi chiar vocaţie oratorică ar fi putut fi unul dintre aceştia. Avea, în acest sens, toate calităţile: o vastă cultură filosofică şi juridică, deschidere culturală internaţională, o viziune politică şi socială pronunţată. Jurist de profesie, absolvent al Facultăţii de Drept administrativ de la Cluj Napoca, instituţie pe care a frecventat-o între 1924-1930, doctor în drept din 1929, Petre Ţuţea a fost remarcat în cercurile intelectualilor ardeleni, fiind sprijinit de omul politic de dreapta Al. Vaida Voievod să-şi continue pregătirea profesională la Berlin, iniţial ca să urmeze un stadiu de pregătire profesională, apoi între 1933-34, ca ataşat comercial, la Legaţia Economică Română din capitala Reich-ului. Aici are ocazia să-l cunoască pe Nae Ionescu, întâlnire *destinică* putem spune, care îi va influenţa definitiv atât cariera administrativă cât şi opţiunile politice, trecând, aşa cum aveau să remarce exegeţii săi, dinspre stânga spre dreapta activă, sau cum spune însuşi Petre Ţuţea: „Omul nu devine, ci se dumireşte."

La fel cum avea să procedeze mai târziu şi Mircea Eliade, tânărul Ţuţea, asemeni celor mai mulţi intelectuali din generaţia '27, cum avea s-o definească Mircea Vulcănescu, trece printr-un riguros examen de conştiinţă în urma căruia se decide: „Locul meu, ca fiu de preot muscelean, este aici. Asta e generaţia mea! Acesta e idealul generaţiei mele şi mă încadrez în ea." Ca urmare, se întoarce în ţară şi se implică activ în viaţa politică, urmând în acelaşi timp şi o carieră administrativă, în Ministerul Comerţului Exterior, unde funcţionează între 1936-1940 ca şef de serviciu (Biroul Propagandă şi Publicaţii). Atras de Mişcarea Legionară şi având sprijinul politic al acesteia, Petre Ţuţea, promovează, în anii Războiului, ca funcţionar superior (şef de secţie, apoi director în ministerele Economiei şi cel de Război, poziţie pentru care va fi urmărit, condamnat şi închis în anii comunismului. Dintr-o condamnare totală de 18 ani, temniţă grea, va efectua, în două tranşe, puţin peste 13 ani, fiind eliberat în 1964, odată cu amnistia aplicată deţinuţilor politici).

Interzis la publicare, ţinut permanent sub observaţie de către organele de stat, şicanat permanent şi supus unor interogatorii abuzive, confiscându-i-se manuscrisele, Petre Ţuţea rămâne în multe privinţe un om şi o conştiinţă exemplare pentru ilustrarea destinului intelectualului român în condiţii potrivnice. Din fericire, de la Petre Ţuţea au rămas alături de o serie restrânsă de *manuscrise originale* – condiţiile de viaţă nu i-au permis dezvoltarea unei opere pe măsura capacităţii intelectuale de care dispunea – şi numeroase mărturii orale, inclusiv două filme documentare de excepţie: *Petre Ţuţea şi Emil Cioran: o posibilă întâlnire*, film realizat de Sorin Ilieşiu şi Gabriel Liiceanu şi premiat la Costineşti în 1993 şi *Exerciţii de admiraţie* de acelaşi Gabriel Liiceanu şi Constantin Chelba. Între biografii săi, semnalăm pe Radu Preda (care i-a fost şi companion, după 1990, în garsoniera din str. Episcop Ambrozie nr. 2-4), cu volumul *Jurnal cu Petre Ţuţea* (Ed. Humanitas, 1992, reeditat la Sibiu, Ed. Deisis, 2002), apoi A. I. Brumaru (*Pariul cu legenda sau viaţa lui Petre Ţuţea, aşa cum a fost ea*, Ed. Athena, 1995), Andrei-Iustin Hossu (*Tăinuind cu Petre Ţuţea*, Ed. Criterion-Publishing, 2000), Gabriel Gheorghe, Ion I. Brătianu etc. Între editori, se remarcă Mircea Coloşenco (*Filosofia nuanţelor*, Ed. Timpul, 1995), Matei Gavril Albastru (*Scrieri filosofice I* şi *Scrieri filosofice II*, în colaborare cu Ion Papuc, 2005-2006) sau Petre Anghel (*Nelinişti metafizice*, Ed. Eros, 1994).

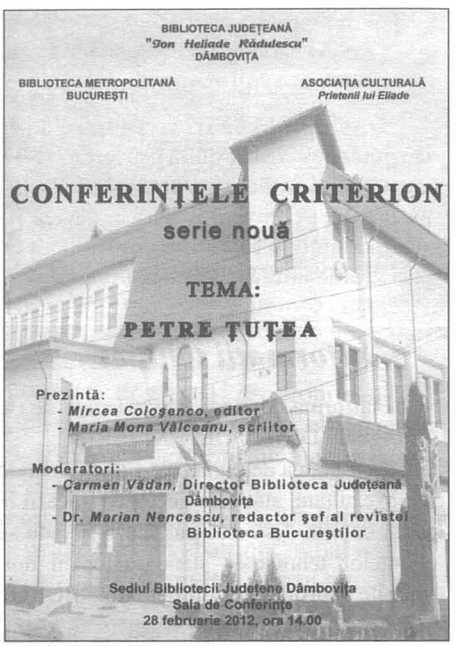

Cu totul, eseurile, dialogurile şi scrierile cu caracter politic ale lui Petre Ţuţea depăşesc 20 de volume, cărora li se adaugă şi o serie de *proiecte*, din păcate nefinalizate de autor, publicate totuşi de unii exegeţi, dar asupra cărora ar trebui păstrată şi o anume rezervă. Este vorba de volumele: *Omul. Tratat de antropologie creştină* (ediţie integrală şi definitivă îngrijită de Cassian Maria Spiridon, Iaşi, Ed. Timpul, 2004), *Proiect de tratat – Eros* (fragment din *Teatrul seminar*, text stabilit şi aparat critic de Mircea Coloşenco, Ed. Alutus/Vestala, 1993) şi alte *fragmente* din acelaşi volum, *Omul*, publicate între 1992-1993, la Bucureşti, Chişinău şi Iaşi.

Tot lui Petre Ţuţea îi sunt atribuite şi *322 de vorbe memorabile ale lui Petre Ţuţea*, editate de Gabriel Liiceanu, Ed. Humanitas, 1993 şi volumul de convorbiri, apărute postum: *Ultimele dialoguri cu Petre Ţuţea*, de Gabriel Stănescu, Ed. Criterion Publishing, 2000. Aşadar o operă vastă, reconstituită în cea mai mare parte din mărturii orale şi la a cărui valorificare au contribuit exegeţi de primă mână ai câmpului cultural autohton: Marin Diaconu, Mircea Coloşenco, Gabriel Stănescu, Matei Gavril sau Gabriel Liiceanu.

Despre *omul* Petre Ţuţea mărturiile contemporanilor sunt cutremurătoare: în puşcărie era în stare să vorbească liber şi câte şapte zile la rând, pe câte o temă dată, cele 321 sau 322 de vorbe memorabile (există două ediţii ale aceleiaşi cărţi, fără explicaţie privind selecţia numerică operată de editor) nu pot decât, în mică măsură, să redea dimensiunea sa spirituală. Asta pentru că Petre Ţuţea a constituit, cum accentuează şi editorul său, Mircea Coloşenco – *un caz*. În marele spectacol al vieţii, Ţuţea nu vorbea niciodată *pregătit*, întrucât geniul său se năştea *ca din pământ* depăşind cu mult „produsele râncede ale retoricii salariate ale vremii". Gata să vorbească oricând şi despre orice, cu condiţia să se limiteze la domeniul filosofic – Petre Ţuţea făcea dovada, asemeni unui ilustru înaintaş, Pico della Mirandola, o *imaginaţie combinatorie* remarcabilă. (*CRONICAR*)

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

O STATUIE CU FUNDAL UMBRIT: *MIRCEA ELIADE*

Isabela VASILIU-SCRABA,
scriitor

Moto:
"Idealul unui comunist consecvent nu poate fi decât un stat alcătuit din milioane de arestați și milioane de paznici".
(Vintilă Horia, Revista *Destin*, 12/1962)

Observația lui Vintilă Horia (reprodusă din vol. *Înapoi la Aristarc*, de Nicolae Florescu, 2009), pe lângă justețea aprecierii numărului de victime reprezentate de milioanele de români nevinovați, schinghiuiți de mercenarii ocupantului sovietic, are darul de a fi fost corect intuită din ambele direcții: și dinspre victime, și dinspre paznicii sistemului comunist. Căci după unele surse, în perioada "ocupației comuniste" (apud. Vasile Băncilă) ar fi fost arestați pe considerente politice vreo două milioane de români dincolo de granițe și tot atâția în interiorul țării ciuntite de Basarabia și Bucovina de Nord (v. dr. Florin Mătrescu, *Holocaustul roșu*). Aceasta privind în trecut, înspre victimele sistemului comunist. Pentru direcția opusă trebuie să ne situăm mai aproape de momentul prezent, fiindcă pecetea de paznic al comunismului o dibuiește oricine la simpla aflare a nivelului nespus de ridicat al pensiilor care răsplătesc munca paznicilor sistemului politic dinainte de 1989.

Surprinzător este că opinia scriitorului român distins cu Premiul Goncourt al Academiei Franceze nu a încetat a fi valabilă și pentru perioada post-comunistă. E suficient să ne gândim în câte scrieri au fost conservate în suc ideologic comunist, victimele de odinioară ale poliției gândirii, adică exilații și scriitorii interbelici rămași în țara ciuntită, arestați sub falsa acuzație de "fasciști". În loc să fie pusă pe piață și să fie comentată întreaga opera a lui Mircea Eliade (1907-1986), cuprinzând inclusiv "carnete și jurnale", editată după lista celor 26 de volume, alcătuită în 1976, de renumitul filosof al religiilor (v. Dora Mezdrea, *Nae Ionescu și discipolii săi în arhiva Securității*, vol. II, *Mircea Eliade*, București, Ed. "Mica Valahie", 2008, p.133-135), incluzând, desigur, scrierile din ultimii săi zece ani, când *Histoire des Croyances* primea premiul Academiei Franceze (iunie 1977), profesorul de la Chicago a fost transformat în cal de bătaie pentru antrenarea gândirii după șablon.

Dacă în cultura română nici o editură nu s-a gândit să-i tipărească operele complete ale lui Mircea Eliade, aducând de la Chicago microfilme sau xeroxuri după manuscrisele rămase inedite, în schimb, multi tineri cercetatori s-au războit cu *fascismul* lui Eliade, continuând după 1990 lupta cu fantoma unui inamic veșnic inventat și mereu doborât. De ani buni, drumul către burse în străinătate, titluri și posturi academice, traduceri plătite de la buget a fost mereu pavat cu acuzațiile de "fascism" aduse scriitorilor interbelici, lui Noica (chiar și în filmul TV din 2009, ocazionat de Centenar) și celorlalți scriitori români deveniți repere ale gândirii universale dincolo de Cortina de fier, cum au fost Vintilă Horia, George Uscătescu, Eugen Ionescu, Horia Stamatu și Emil Cioran, printre mulți alții.

În anul când avea să-i fie lui Eliade incendiată arhiva (pe 18 dec. 1985), fapt care i-a grăbit sfârșitul, protejatul său I.P. Culianu, (pe atunci asistent de română la Groningen) a publicat în Italia articolul *Mircea Eliade e la longa lotta contro il razzismo*, tradus si difuzat apoi în Franța, de revista "Nouvelle Acropole"(nr. 81/1985, p.3-4), în care a mai scris un articol anti-fascist despre "ofensiva rasistă". Pregătind volumul colectiv *Mircea Eliade e l'Italia* (Jaca Book, Milano), apărut la un an după moartea lui Eliade, Robertto Scagno acceptă articolul vechi de doi ani și deja publicat în Italia și în Franța despre "lunga luptă și Eliade" oferit probabil în semn de recunoștință postumă pentru banii cu care Mircea Eliade îl ajutase în Italia studiilor universitare, ca si pentru bursa de studii la Chicago, din februarie-mai 1975, pe care Mircea Eliade i-o facilitase, pentru procurarea acelei invitații în urma căreia Culianu a ținut la Chicago două conferințe de istoria religiilor, pe 5 și pe 8 mai 1986, sau pentru ajutorul permanent dat de Eliade cu publicarea pe la reviste și edituri.

Mac Ricketts, aducându-și aminte de ovațiile entuziaste cu care a fost răsplătită o conferință a lui Mircea Eliade ținută în noiembrie 1973 la Chicago, în fața a numerosi profesori universitari, scria că "nici un alt profesor de istoria religiilor nu s-a bucurat în America de o așa de mare popularitate ca M. Eliade" (Mac Ricketts, iulie, 1981). In calitatea sa de participant la cel de-al doilea colocviu internațional "Mircea Eliade" (organizat la Santa Barbara în 1974, primul colocviu "Eliade" fiind găzduit de Universitatea Notre Dame din Indiana în februarie 1971, universitate unde avea să se țină și cel de-a treilea congres "M. Eliade" în aprilie 1978) – probabil Mac Ricketts păstrase în memorie nu numai succesul profesorului Eliade prezentând *mitologiile morții* ci si succesul conferinței faimosului Eliade despre *Voga occultismului*, ținută pe 15 noiembrie 1974. Prin eseul despre *Mitolo-*

Inaugurarea bustului lui Mircea Eliade, în Sectorul 2 al Capitalei, în preajma Străzii Mântuleasa...

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

giile morții care fusese atât de apreciat de universitarii veniti din diferite colțuri ale Americii, Eliade a deschis pe 8 nov. 1973 lucrările Congresului Asociațiilor americane pentru studii religioase. Eliade notează în jurnalul său că marea afluență a publicului (peste 2000 de persoane) i-a amintit de succesul conferințelor "Criterion" organizate între anii 1933-1935 de Petru Comarnescu și Mircea Vulcănescu. Sub impresia aceluiași eveniment, într-o scrisoare din 12 nov. 1973 către Sergiu Al-George, profesorul Mircea Eliade îi împărtășea eruditului său discipol din România impresia că astfel de succese îl fac să creadă că nu și-a pierdut timpul profesând în SUA (v. *Corespondență Sergiu Al-George, 1952-1981*, în rev. "Biblioteca Indica", București, nr. 3/1998, p.70).

După un sfert de veac de eliminare forțată din cultura română, cu ocazia tipăririi lui Mircea Eliade în România socialistă, pe hârtie din cea mai proastă, marele istoric al religiilor îi mărturisea unui *admirator* , venit să-l viziteze în 1971, că a fost "șocat când a văzut că s-a inserat un atac direct, politic, împotriva lui" chiar în prefața cărții sale, "recent publicată în țară"(v. *Mircea Eliade în arhiva Securității, București*, Ed. "Mica Valahie", 2008, p.86). La nedreptele atacuri politice (ocazionate de publicarea de prefețe, postfețe sau de tabeluri bio-bibliografice în cărțile lui Eliade apărute în România) nu s-a renunțat nici până în ziua de astăzi, fiind vorba de o tehnică de manipulare, care a adus neprețuite servicii cenzorilor ideologici dinainte și de după căderea comunismului.

Liberalizarea de după nouăzeci a făcut totuși posibilă citirea în țară a publicisticii din exilul lui Mircea Eliade în care eseistul scria de îndeletnicirea "poliției culturale a d-lui Chișinevski" cu asasinatul "metodic al culturii românești", care nu e o "sincopă trecătoare" ,ci un "masacru cultural până în cele mai mici amănunte" (v. M. Eliade, *Împotriva deznădejdii. Publicistica exilului, 1992*, p. 29-30), ori un "nou și implacabil război religios" (p.31). "Patru crematorii" ar fi avut Ioșca Chișinevski la dispoziție spre a arde cărțile interbelice confiscate, "camioane întregi de cărți în fiecare noapte" (Mircea Eliade, 1949, în *op. cit.*, p.59). De dincolo de Cortina de fier, filozoful religiilor descria "metodicul asasinat" al sufletului românesc care cuprinde "răstălmăcirea tradiției noastre istorice, ponegrirea graiului, credințelor și culturii noastre, nimicirea spiritualității noastre autentice" (op. cit., p 15). Mircea Eliade își exprimase în 1951 regretul că în perioada interbelică nu s-a implicat în politică și că el, împreună cu prietenii din generația sa au preferat să se manifeste pe tărâm cultural la vremea în care puteau să aleagă și alte domenii de activitate: "Aceasta a fost greșala istorică și marele păcat al generației noastre: că, în loc de a fi pătruns în politică (…) am ignorat realitățile si tehnicile politice" (Mircea Eliade, *op. cit.*, p.106).

Libertatea din post-comunism "mereu de câștigat, mereu de apărat, pentru că nu poate fi niciodată cucerită în întregime" (Victor Felea, *Pagini de Jurnal*, sept. 1964, în rev. *Familia*, nr.2/1994, p.45) a îngăduit și publicarea *Jurnalului lusitan*, la șaisprezece ani de la căderea comunismului. Deși e foarte probabil că paznicii culturii de după 1990 - care au dat la topit volumul *Meșterul Manole*, alcătuit de soții Petru și Magda Ursache (v. *Notă la a doua vârstă a ediției*, în vol. M. Eliade, *Meșterul Manole*, Ed. Eikon, Cluj-Napoca, 2008, p.68) –, nu ar fi admis spre publicare acest *jurnal* eliadesc din anii războiului (cum nu a admis nici un inedit din arhiva de la Chicago) Probabil ca dacă *Jurnalul portughez* nu ar fi apărut în 2001, în spaniolă (în premieră mondială!), la celălalt capăt al Europei nu s-ar fi produs acest eveniment. (v. N. Florescu, *Înapoi la Aristarc. Rezistența prin cultură*. vol. I, 2009, p. 291-294). Fiindcă exista, din păcate, destule manuscrise ale jurnalelor eliadești ("carnetele și jurnalele sale") rămase în America (în cutiile 23-29 din Arhiva Eliade), care așteapta o nouă și mai hotărâtă liberalizare culturală.

Târzia publicare (in 2006 – n.a.) a *Jurnalului portughez* s-a făcut în România cu greșeli de lectură și cu omisiuni de text, atât în prima ediție din 2006, cât și în a doua ediție din 2010. De pildă, în volumul din 2010, la p.256, *daimonul* lui Socrate devine "demosul" lui Socrate, iar la p. 269, Picky Pogoneanu [cumnatul lui Mircea Vulcănescu, asasinat după gratii ca și M.Vulcănescu] devine "Pușcariu". Din câte am putut constata, copia făcută de F. Țurcanu e lacunară, însuși editorul semnalând la p. 355 (ed. II-a, 2010) lipsa paginii 372 din manuscris, deși pagina din manuscrisul *Jurnalului* , aflat la Chicago în "Arhiva Eliade" se regăsește în traducerea spaniolă făcută de J. Garrigos. Semnalarea acestei pagini cenzurată din neglijență indică atât superficialitatea editării, cât și lipsa de grijă fată de reproducerea unor manuscrise eliadești.

Mai semnificativă ne pare însă lipsa din cele două ediții românești a notației lui Mircea Eliade ,din 18 sept. 1945, pe care am copiat-o din traducerea ei spaniolă însoțită de nota traducătorului care informează cititorul că este o "adnotacion inedita": *"La Legion ha destruido a toda la generacion y ha llevado al fracaso a todos los que tuvieron contacto con ella, siquiera fuera esporadicamente"* (Mircea Eliade). Această gravă lipsă ne-a amintit de părerea lui Eliade consemnată după lectura *Jurnalului lui Ciano*, pe 26 iulie 1944, chiar în *Jurnalul portughez*, că o scriere "nu este autentică", dacă editorul suprimă din ea anumite pasaje (p. 391, ediția a II-a, Ed. Humanitas, 2010). După asemenea criteriu, nici manuscrisele lui Noica publicate după moartea acestuia, nici memoriile lui Eliade, *pieptănate*, nu sunt autentice.

Dacă cele cincizeci de volume din operele "autentice" ale "celui mai mare istoric al religiilor din secolul XX", traduse în 18 limbi, așteaptă, cine știe până când ,editorul , în schimb tipărirea repetată și răs/repetată a puținelor cărți scrise de Culianu - asasinat la Chicago, din nefericire înainte de a deveni istoricul religiilor de care să se uimească lumea academică occidentală, a urmărit, în mod deliberat, situarea sa alături de numele lui Eliade.

În România post-comunistă tipărirea, pe cărțile lui Mircea Eliade (v. *Noaptea de Sânziene*, vol. I, p. 14 din 2010, Ed. Jurnalul național) a pozei cu Mircea Eliade și Culianu (aflat pentru scurtă vreme la Chicago) dă semne a fi devenit obligatorie. Căci ea apare nu numai în volumele lui Eliade, ci și însoțind, prin revisteori articole ocazionate de publicarea operei lui Mircea Eliade. Chiar în *Istoria literaturii române de azi pe mâine*, scrisă de Marian Popa, apare semnalată "deconspirarea" lui Culianu (2001, vol.II, p.1173) care, deși rămas în Vest "fără voie" era mediatizat ca nimeni altul în țara comunistă (v. Isabela Vasiliu-Scraba, *Lichidarea lui Eliade prin tertipuri sau Adevărul cel mai plauzibil despre ciața și opera lui I.P. Culianu*).

Repetarea sintagmei "patria lui Eliade și Culianu" urmărește, poate, ideea egalizării celor doi, propagarea și fixarea ei în mințile celor ce nu se pot sustrage manipulării. "Patria lui Eliade și Culianu" pare a fi o formulă de-a dreptul seducatoare, ea având în sine capacitatea de a face pustiu în jur. Atenția celor interesați de istoria religiilor în România, este distrasă de la cercetarea operelor lui Nae Ionescu, Irineu Mihălcescu, Nichifor Crainic, Părintele Arsenie Boca, prof. Teodor M. Popescu, Ioan G. Coman, Lucian Blaga, Constantin Micu-Stavilă, Mircea Vulcănescu, Vasile Gheorghiu (prof. teologie Cernăuți), Th. Simensky, Gheorghe Mușu, Cicerone Poghirc, Sergiu Al-George, Arion Roșu, Angelo Moretta, Anton Dumitriu, Horia Stamatu, Vintilă Horia, Stan M.Popescu, Benedict Ghius, D. Stăniloaie, etc. si dirijată, de formula repetată ritualic, "patria lui Eliade și Culianu" spre cei doi, Eliade si Culianu, sau doar pe unul din doi, în orice caz nu spre Eliade, căruia de patru decenii i se pun în cârcă închipuite vinovății politice.

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

Rabindranath Tagore în România, la 150 de ani de la naştere

Carmen PESANTEZ,
Biblioteca Pedagogică Națională

Moto:
„Respectați poeții căci ei reprezintă sufletul bun al poporului."
(Rabindranath Tagore)

S-a împlinit un veac şi jumătate de la naşterea lui Rabindranath Tagore (7 mai 1861 – 7 august 1941), scriitor, muzician, pictor, actor şi filosof indian, reformator al educației, personalitate de o importanță monumentală în India şi nu numai. Supranumit „Sufletul Bengalului" şi „Profetul Indiei moderne", Rabindranath Tagore a fost primul scriitor din Asia laureat al Premiului Nobel pentru Literatură, în anul 1913. Întreaga creație artistică a acestui mistic înzestrat cu harul profeției reprezintă un omagiu adus iubirii divine, absolute, pe care o exprimă prin încercarea sa de a revela întregii umanități unitatea din miezul diversității.

Între cele mai importante volume ale lui R. Tagore (foto, în medalion) se numără: *„Gitanjali/Ofranda lirică"*, *„Grădinarul"*, *„Culesul roadelor"*, *„Fugitiva"*, *„Antologie lirică"*, *„Luna în creştere"*, *„Fireflies/Licurici"* (Haiku). Mai puțin cunoscute sunt romanele *(„Gora"*, *„Chaturanga"*, *„Ghaire Bhaire/Casa şi lumea"*, *„Chokher Bali"*, *„The Wreck/Naufragiul"*), nuvelele, povestirile (*„Adio, prietene!"*, *„Pietrele flămânde"*, *„Stafia"*) şi eseurile sale, piesele de teatru *(„Valmiki Pratibha/Geniul lui Valmiki"*, *„Raja/Regele camerei întunecate"*, *"Dak Ghar/Oficiul Poştal"*, *„Chitra"*, *„Dragostea încurcă, dragostea descurcă"*), scrierile autobiografice (*„My Life in My Words"*), filosofice (*„Sadhana/Desăvârşirea vieții"*), traducerile (*„Songs of Kabir"*) şi compozițiile sale muzicale şi coregrafice (*"Chandalika/ Fecioara intangibilă"*). După multe din operele sale au fost realizate ecranizări sau spectacole de succes, iar două dintre cântecele sale au devenit imnuri naționale - în India şi Bangladesh.

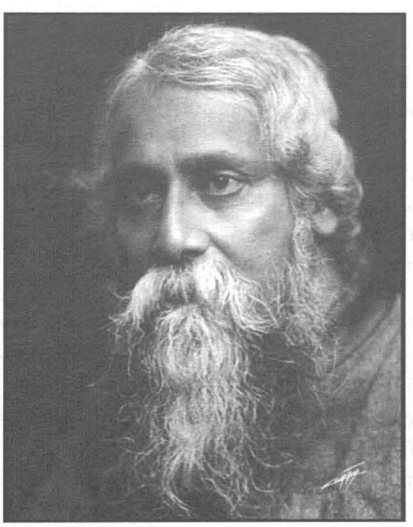

A călătorit în peste 30 de țări de pe 5 continente şi a susținut conferințe, oferind cu simplitate din cunoaşterea sa, considerându-se doar un intermediar trimis să împărtăşească din darul ce i s-a dat. Fondator al Şcolii Vishva Bharati (Shantiniketan, 1901) – prima şcoală în aer liber, şi inițiator al programului „School of Wisdom/Şcoala Înțelepciunii", Tagore a promovat valorile spirituale şi crearea unei culturi universale bazată pe diversitate şi toleranță, pe frumusețea naturii şi a ființei umane, pe încrederea în bine. Multe din principiile sale filosofico-religioase au fost îmbrățişate de mari personalități ale lumii, iar creația sa literar-artistică a influențat în mod impresionant literatura universală. „Anul Tagore"– 2011 este celebrat pretutindeni prin nenumărate manifestări culturale închinate acestui Mare Om, Prieten al tuturor.

În țara noastră, Rabindranath Tagore a început să fie omagiat chiar de la începutul anului 2011, când a avut loc turneul Trupei de dans clasic şi contemporan „Natyanova" din Calcutta, condusă de maestra Priyadarshani Ghosh Shome. Trupa şi-a prelungit periplul în estul Europei evoluând, în perioada 21-23 februarie, şi pe scenele românești din două capitale istorice – București şi Târgoviște pentru a aduce un tribut lui „Gurudev" la 150 de ani de la naştere. Proiectul a fost inițiat de Asociația Culturală Româno-Indiană (RICA), cu sprijinul Primăriei București - prin ARCUB, al Centrului pentru Activități Recreative şi Inovarea Ocupațională al sectorului 2 şi al Ambasadei Indiei la București.

În luna mai, când s-a născut marele poet Tagore, Biblioteca Pedagogică Națională „I.C. Petrescu" a adus un *„Omagiu lui Tagore la 150 de ani de la naştere"*, având ca participanți specialişti în indianistică, scriitori, editori, artişti, cercetători, profesori, reprezentanți massmedia, membri ai comunității indiene, iubitori şi admiratori ai Indiei, care au evidențiat aspecte mai puțin cunoscute din biografia sa, comentarii pornind de la citate celebre sau versuri, muzică, teatru, semnalări de noi apariții de carte s.a. Reprezentanții Ambasadei Indiei au oferit volume dedicate lui Tagore, cuprinzând fotografii de o reală frumusețe artistică, publicate pentru prima oară, cu o contribuție informațională deosebită pusă la dispoziție de Universitatea Vishva Bharati. Atunci, Margareta Labiş, sora poetului Nicolae Labiş, care a delectat audiența cu versuri din creația lui Tagore, a ținut să menționeze că „Rabindranath Tagore a intrat în cultura europeană şi universală în mod exotic, asemeni florii de lotus. (...) M-am îndrăgostit de la 16 ani de acest Prinț Frumos ...", care „prin rădăcini adânci aduce mireasma unei înțelepciuni de mii de ani".

Cea de-a III-a ediție a Festivalul Culturii Indiene „Namaste India" (30 septembrie – 2 octombrie) a fost una omagială, dedicată lui Tagore, manifestarea fiind organizată de Centrul Cultural „Tagore" în România şi Muzeul Național al Satului „Dimitrie Gusti", în parteneriat cu instituții de cultură, sub auspiciile Ambasadei Indiei la București. Cu această ocazie au avut loc întâlniri cu specialişti, conferințe, lansări de carte, expoziții tematice, proiecții de filme, spectacole şi recitaluri de muzică şi poezie, workshopuri de teatru şi dans. Festivalul a avut-o ca oaspete pe prof. dr. Uma Dasgupta, specialist de talie mondială în viața şi opera lui Tagore, şi coordonatoare a seriei Tagore la Oxford University Press, care a susținut conferința *„Rabindranath Tagore. Citizen of His Country and of the Universe"* în Sala Multimedia a Ministerului Culturii şi Patrimoniului Națio-

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

nal. Domnia sa a fost și oaspetele Bibliotecii Metropolitane din București unde s-a întâlnit cu specialiști și oameni de cultură.

Prin proiectul cultural național „Noaptea Bibliotecilor" (1–2 octombrie), în cadrul secțiunii dedicate lui Rabindranath Tagore, care s-a desfășurat pentru a doua oară anul acesta la Biblioteca Pedagogică Națională „I.C. Petrescu", organizatorii au ținut să readucă în conștiința publicului larg imaginea acestei personalități complexe, reliefată prin teatru, poezie, muzica și dansul indian.

Editura Cununi de Stele a scos la lumină două cărți: volumul *„Scrisori rupte"* cuprinzând corespondența dintre Rabindranath Tagore și nepoata sa, Indira Devi, volum care reunește 101 epistole, una mai plină de învățăminte decât alta; și piesa de teatru *„Dragostea încurcă, dragostea descurcă"*. Pe 25 octombrie, Librăria Cărturești-Verona a fost gazda unui eveniment memorabil care a reunit, după 30 de ani, studenți ai regretatei profesoare Amita Bhose, care au creat o seară de neuitat în cinstea lui „Didi", așa cum obișnuiau s-o numească pe profesoara bengaleză care le-a dezvăluit fumusețea lumii indiene și a operei lui Tagore. Atmosfera primei reprezentații de teatru indian în România, pusă în scenă în anul 1981, în sala de spectacole a Casei Universitarilor, sub directa îndrumare a Amitei Bhose și sub ropotele de aplauze ale personalităților vremii a fost readusă, preț de câteva clipe, în primitoarea Ceainărie Cărturești.

La rândul său, Editura Taj ne propune două apariții editoriale, ambele reliefând lupta femeii indiene pentru emancipare: *„Chaturanga"*, un roman tulburător unde dragostea și religia „joacă șah", un roman despre locul femeii într-o societate unde ateii sunt eroi, iar credincioșii sunt blamați; și *„Choker Bali"*, cartea pe care Maitreyi o citea pe ascuns, a cărei ecranizare în bengali s-a bucurat de un real succes.

Editura Sapnaa are în pregătire romanul *„Bimala"*, cunoscut și sub titlul „Casa și lumea", a cărui ecranizare aparține marelui regizor bengalez Satyajit Ray, care semnează și coloana sonoră a filmului.

Sfârșitul de an oferă publicului românesc, și nu numai, dramatizarea „Maitreyi" după romanul omonim al lui Mircea Eliade, incluzând și compoziții muzicale „Rabindrasangeet", semnate de Tagore care i-a fost învățător și îndrumător protagonistei romanului, și care a încurajat-o să scrie.

Tagore este venerat în India nu doar ca poet genial și ca artist, ci și ca „Guru" – maestru inspirat, profet al vremurilor sale și gânditor vizionar. Temperamentul său mistic se împletește cu educația filosofică a vremii sale, de o generoasă înțelegere și iubire de oameni. Poetul ajunge prin iubire la bucurie, pe care o găsește pretutindeni – în oameni, în natură, în artă ca putere de a înnobila omul. Astfel, regăsim în Tagore poetul liric, dramaturgul care aduce în lumină drama literară și cea simbolică, romancierul cu vederi intelectuale, deopotrivă critic și sensibil, un talentat povestitor, un pictor și muzician unic prin felul său de-a reda bucuria de-a trăi. S-a născut într-o epocă a spiritelor înalte, dacă ne gândim că a fost prieten cu mari personalități ale lumii, precum Mahatma Gandhi, Albert Einstein, H.G. Wells, Sigmund Freud, William Butler Yeats, Ezra Pound, Robert Frost, Thomas Mann, Romain Rolland, George Bernard Shaw, Xu Zhimo și alții.

Cutreierând pământul, el a predicat pretutindeni credința unificării armonioase a spiritului activ al Occidentului cu cel al Orientului contemplativ: „Oamenii care trăiesc departe, când se cunosc își dau seama cât sunt de apropiați și de înrudiți unii cu alții. Popoarele trăiesc despărțite de hotarele etnice, dar civilizația, cultura, arta le înfrățesc". Națiunea unică pe care o acceptă Tagore este omenirea. El a creat pentru întreaga umanitate, fără deosebire de rasă, țară sau statut social, dincolo de prejudecăți, de încorsetări sociale și bariere geografice.

Sol al civilizației milenare a Indiei, Rabindranath Tagore a trecut în 1926 prin țara noastră pentru a ne aduce cuvântul etern al Poeziei. Mesajul lui Tagore când a a venit în România a fost: „Aveți o limbă destinată pentru ritm și poezie. (...) Mi-a plăcut țara voastră! Este civilizată și ospitalieră. Duc cu mine bună amintire. Fac urări din suflet pentru binele poporului ei!" Trecerea lui Tagore prin România a rămas întipărită adânc în mintea și inimile oamenilor – imaginea unei figuri biblice, cu trupul înalt și zvelt, fața lunguiață și ochii negri licărind de bunătate, învelit într-o mantie lungă și cu un volum de versuri legat în piele roșie, sub braț.

S-a scris mult despre personalitatea lui Tagore, despre contribuția sa la moștenirea culturală și educațională pe care acesta a lăsat-o omenirii. Au fost susținute numeroase conferințe în diferite instituții de învățământ și institute culturale aflate sub patronajul Academiei Române, au fost realizate interviuri și emisiuni la radio și televiziune, toate aceste manifestări constituindu-se într-un tribut adus unui mare poet, unui vizionar care a scris cu un secol în urmă ca și când ar fi fost contemporan cu noi și care a lăsat urmele trecerii sale prin viață cum numai spiritele înalte știu să o facă...

Mesajul pe care l-a lăsat lumii spune totul despre personalitatea sa: „Acum doresc să mă ascund în tăcerea și obscuritatea colțului acesta de lume unde nu mă poate urmări faima. Cel puțin cât trăiesc, toate relizările mele să rămână închise în mintea mea! Astfel pot sta liniștit. Desigur, nu mă pot aștepta ca toate scrierile mele să vă placă, chiar și multe lucruri bune pot rămâne neînțelese de voi." „Nu-i nevoie să discut dacă eu sunt un poet mare sau unul mărunt – doar atât vreau să subliniez: toate lucrurile din lume îmi par inepuizabile."

A trăit ca un Om și rămâne, prin tot ce a creat și făptuit pentru oameni, un Zeu trăind în eternitate. Tagore însuși a confirmat acest adevăr: „Poetul nu se află în biografia lui. El se află în marea frumusețe cosmică și în creația sa."

Referințe:

India Perspectives. Editor Navdeep Suri. Vol. 24, No. 2/2010.

TAGORE, Rabindranath. *Adio, prietene!* Trad. Agop Bezerian. București: Univers, 1991.

TAGORE, Rabindranath. *Antologie lirică*. Ed. a 2-a revăzută și adăugită. Versiune românească și cuvânt înainte de George Popa. Iași: Polirom, 1998.

TAGORE, Rabindranath. *Antologie lirică*. Trad. în românește de Iv Martinovici. Deva: Emia, 2005.

TAGORE, Rabindranath. *Chaturanga*. Traducere și note de Adelina Patrichi și Lelia Popescu. București: Taj Books & Media, 2008.

TAGORE, Rabindranath. *Ghirlanda dragostei*. În românește de Alexandru Philippide și Mihail Leicand. București: BPT, 1961.

TAGORE, Rabindranath. *Gitanjali. Jertfa lirică*. Versiune românească și prezentare de George Popa. Iași: Polirom, 2000.

TAGORE, Rabindranath. *Sadhana Calea desăvârșirii*. București: Stress, 1990.

TAGORE, Rabindranath. *Scrisori rupte. Antologie de scrisori adresate nepoatei autorului*. Traducere din limba bengali, prefață și note de Amita Bhose. Cuvânt înainte de Carmen Mușat-Coman. București: Cununi de Stele, 2011.

Tagore. România. Amintiri. Editor Daniela Neacșu. București: Paidea, 1998.

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

CRONICA EDIŢIILOR

Mărturii tulburătoare despre totalitarism: Andrei Voinea, Constantin Vişinescu şi „umbrele purpurii"

Fundaţia „Wilhelm Filderman" publica în 2006 o ediţie de lux, bogat ilustrată de graficiana budapestană Kovacs Johanna, a lucrării *Umbre purpurii*, de Andrei Voinea şi Constantin Vişinescu, o contribuţie documentară cum se spune „de primă mână" asupra unui capitol recent din istoria omenirii – uneltirile, trădările, comploturile şi samavolniciile ce au acompaniat moartea lui I. V. Stalin – asupra cărora doctorul român Andrei Voinea avea o perspectivă bine conturată, în calitate de fost colaborator al academicianului Priorov, la Institutul de Traumatologie din Moscova.

Despre modul cum „lumina roşie" a comunismului s-a revărsat asupra ţărilor ocupate de sovietici şi forţate să adopte noua ideologie s-a mai scris. Ce aduce nou această carte constituie „umbra purpurie" a ecourilor pe care acele evenimente le-a adus în viaţa de zi cu zi a popoarelor opresate, între care şi noi, românii.

Cu deosebire, autorii cărţii, doctorul Andrei Voinea (Wexler) (1922-2011) şi nonagenarul avocat Constantin Vişinescu, preşedinte de onoare al Asociaţiei de Prietenie România-Israel, şi-au propus să respecte întocmai adevărul istoric. Consultând documente de arhivă, făcând apel la martori, dar şi citind cu atenţie literatura de specialitate pe această temă (în special *Amintirile* lui N.S. Hrusciov, apoi *Memoriile* lui Şostakovici, „mărturisirile" din celulă ale lui L. Beria, dezvăluirile Svetlanei Alliluyeva, fiica lui Stalin, sau documentarul *Ultimele zile. De la moartea lui Stalin la cea a lui Beria*, publicat la Belgrad, în 1980) sunt reconstituite ultimele zile de viaţă ale lui Stalin, apoi încercarea de a prelua puterea a lui Beria şi, în fine, modul cum elemente din cadrul P.C. al U.R.S.S. au reuşit să îmblânzească regimul de teroare şi să diminueze cultul personalităţii promovat de Stalin.

Cartea, în sine, este deopotrivă o *reconstituire istorică* dar şi o meditaţie asupra originii şi sensului *totalitarismului*, un avertisment ca astfel de grozăvii să nu se mai repete. De regulă, reflexia asupra noţiunii de *libertate* este însoţită şi de limitele acordate acestui concept. Cu alte cuvinte, libertatea generează, în egală măsură, răul şi binele, fiind inclusiv o sursă a democratiei. Pe urmele Hannei Arendt (autoarea studiului asupra *Originii totalitarismului*), primul gânditor care a semnalat legătura organică dintre răul social şi responsabilitatea persoanei, autorii cărţii insistă, indirect, asupra *vinovăţiei prin pasivitate*. Astăzi nu se mai poate vorbi despre o „misiune" a filosofiei fără a face referire responsabilitatea socială a fiecărui individ. A lăsa totul doar pe seama societăţii, care poate avea un rol egalizator, cu alte cuvinte a face apel exclusiv la o organizare de tip *birocratic*, ar însemna nu doar să acceptăm răul, ci chiar să-l banalizăm.

Or, tocmai asupra acestui rău *generalizat* la scară socială fac referire, în context, autorii cărţii. Reflexia „Ce este omul", înlocuită după caz cu „Ce poate deveni omul?" a fost radical deformată în societăţile de tip totalitar, cum a fost statul fascist al lui Hitler şi comunismul de factură stalinistă.

Într-o substanţială prefaţă, intitulată *Când realul bate ficţiunea*, scriitorul Toma George Maiorescu, el însuşi martor, din public, ca să spunem aşa, al evenimentelor evocate în carte, în calitate de cursant al Institutului de Literatură de la Moscova, îşi aminteşte că în Rusia anilor '50 nu exista o familie *fără un mare absent*. Cu alte cuvinte numărul „trădătorilor" sau, după caz, al „duşmanilor poporului" care îngroşau rândurile *gulagurilor* şi celulele închisorilor era de proporţie naţională. Totuşi, durerea populaţiei era *mută şi secretă*. Nu se vărsau lacrimi, nu se aprindeau opaiţe, susţine G. T. Maiorescu: „Eram cu toţii proiectaţi într-o suprarealitate euforică şi deplin încrezătoare în viitorul luminos; doar reflexe ale unor cioburi ale unei alte oglinzi subterane, ajungeau din când în când la noi." (*op. cit.*, p. 9)

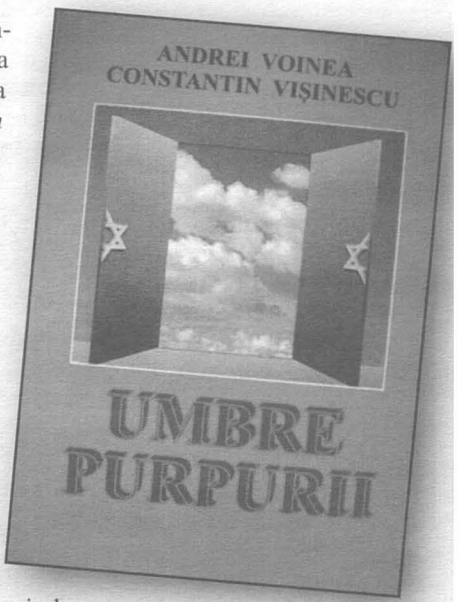

Aşadar, Moscova cupolelor de aur ale bisericilor, a construcţiilor îndrăzneţe de pe Noul Arbat ascundea taine pe care doctorul Andrei Voinea şi avocatul Constantin Vişinescu le dezvăluie în amănunt. În paralel cu luptele interne pentru putere de la vârful partidului, se fac dezvăluiri şi despre „afacerea halatelor albe", în fapt o încercare disperată a lui Stalin de a îndrepta oprobiul public asupra unui grup de medici, consideraţi indezirabili şi în urma cărei un mare număr de academicieni şi profesori au fost arestaţi, torturaţi şi chiar ucişi: „Vigilenţă, asta ne îndeamnă tovarăşul Stalin". Acesta era sloganul repetat în oficiosul de partid „Pravda" şi considerat de autori drept un semnal oficial al „începerii campaniei antisemite" (*op. cit.*, p. 69).

În aceeaşi serie publicistică şi arie ideatică, se situează şi lucrarea *Viaţa între istorie şi destin* (Editura Floare Albastră, 2005), cuprinzând capitole extinse despre viaţa cotidiană din fosta Uniune Sovietică, în perioada 1950-1953 (v. capitolul *Totul are un început*, op. cit., p. 38-41).

Un segment distint al cartii il constituie *interpretarile* despre *controversatul caz Wittgenstein*, cu referire la activitatea de agent secret, în slujba Moscovei, derulată de ilustrul filosof austric (*op. cit.*, p. 114-1126). Din fericire, şi în acest caz, avem opera autorului *Tratactus logico-filosoficus*, singura, în opinia unui gânditor contemporan (Semprun) „care contează".

Ca o concluzie, cele două cărţi, prezentate pe larg la Salonul de Carte Amplus 2012, desfăşurat la Muzeul de Istorie al României, ca un omagiu adus memoriei doctorului Andrei Voinea, stins din viaţă în 2011, reprezintă cu adevărat fapte istorice, puse sub semnul tragic al destinului colectiv.

(*CRONICAR*)

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

ORIZONTURI

Hermeneutica ideilor filosofice: *Gheorghe VLĂDUȚESCU*

Dr. Iulian BOLDEA,
Universitatea „Petru Maior, Târgu Mureș

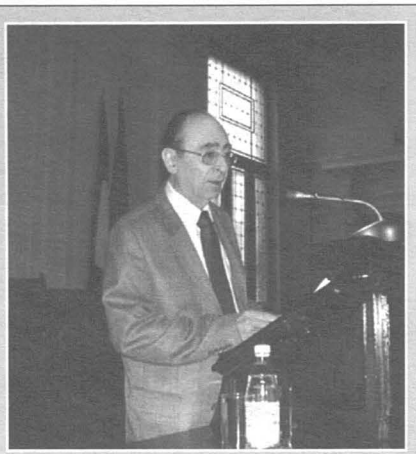

Gheorghe Vlăduțescu (foto, în medalion) este unul dintre cei mai importanți filosofi și eseiști ai culturii române contemporane. Născut la 8 septembrie 1937 în orașul Târgu Cărbunești (județul Gorj), a urmat liceul la Târgu Jiu, apoi studii universitare la Facultatea de Filozofie din cadrul Universității din București, absolvită în anul 1962. A fost încadrat în învățământul universitar, pe rând în funcțiile de preparator, asistent, lector și ulterior de conferențiar la Catedra de istorie a filozofiei. În anul 1971, a obținut titlul științific de doctor în filozofie cu teza *Inducția aristotelică*. Din anul 1990, deține gradul didactic de profesor universitar, în același an fiind ales în funcția de șef al Catedrei de Istoria filozofiei și filozofia culturii. A fost profesor invitat la Centrul de studii asupra filosofiei grecești "Leon Robin" de la Sorbona și a susținut conferințe asupra filosofiei grecești și medievale în țară și străinătate. Între anii 1990-1995, Gheorghe Vlăduțescu a deținut funcția de Secretar de Stat pentru Culte în cadrul Ministerului Culturii și Cultelor, iar în anul 1995, a fost ales membru corespondent al Academiei Române, fiind promovat ca membru titular al celui mai înalt for cultural și academic român în anul 1999. A deținut funcția de vicepreședinte al Academiei Române între anii 2002-2006. Este membru în „Asociația internațională pentru apărarea libertății religioase" de pe lângă Consiliul European și UNESCO. Membru fondator al "Centrului de Studii asupra Imaginarului și Raționalității" din Craiova, precum și membru al Societății de Studii Clasice din București. În anul 2000, a fost ales ca membru al Académie des Sciences, des Arts et des Lettres din Paris (Franța). Premiul Academiei Române „Vasile Conta" (1974), pentru cartea sa *Introducere în filosofia Evului mediu*, Ordinul „Steaua României" în grad de cavaler (2002), *Diploma de excelență* și *Fibula de la Suseni*, a Prefecturii județului Mureș (2009). Eseuri, contribuții de istoria filosofiei, de exegeză filosofică cuprinse în peste o sută de studii și articole din volume colective sau din reviste românești și străine de prestigiu, sunt dovada unei munci fără preget, de o viață, dedicată culturii și filosofiei românești.

Deschideri ideatice

Primele trei cărți ale lui Gheorghe Vlăduțescu (*Personalismul francez: geneză și împlinire*, 1971; *Filosofia neotomistă în Franța*, 1973 și *Spiritualism și fideism în filosofia contemporană*, 1973) sunt, în fond, deschideri utile și necesare spre cele mai noi orientări filosofice europene, asumate în chip documentat și riguros. Într-o altă lucrare, referindu-se la rosturile și resorturile filosofiei, Gheorghe Vlăduțescu rostește o adevărată profesiune de credință, definind, în cuvinte ferme și plastice, exercițiul filosofic ca răsfrângere a minții umane asupra ei însăși: „Filosofia nu este, contrar așteptărilor, un angajament de tipul celui politic, științific sau religios. Aș zice că filosofia este cu atât mai folositoare cu cât presupune mai multă degajare. Prin modul ei de a fi, este o reflecție asupra ființei însăși, termenul ei central este un incognoscibil, ființa în sine. Deci, nu doar că nu e în seria celorlalte, dar nu uzurpă nimic, nici nu se instituie prin însumarea celorlalte cunoștințe. Este altceva și acest altceva nu este chiar fără de folos câtă vreme, în Europa, rezistă din sec. VII-VI î.H. și cred că nu a fost un timp când «muzele» filosofiei să tacă atunci când se auzeau armele războiului. Este vorba de o istorie îndelungată și, dacă omenirea a perseverat, înseamnă că nu este fără de folos. Și dacă este un exercițiu al minții asupra-și, atunci s-ar putea ca filosofia să fie unul dintre cele mai înalte". O carte de anvergură este *O istorie a ideilor filosofice* (1990), în care, de-a lungul celor opt capitole (*Ființă și existență, Omul, «celălalt» absolut, O problemă de limbă, Universaliile și medierea ontologică, Către o ontologie a umanului, Rațiune, raționalitate, raționalism în construcția filosofică, Cunoaștere și experiență. Paradigma empirică, De la ființa rațiunii la rațiunea ființei*) se realizează o adevărată „demonstrație a existenței valorice a istoriei filosofiei ca sistem al filosofiei". Gheorghe Vlăduțescu precizează, cu fermitate, faptul că „mai mult decât o refacere a devenirii interioare a filosofiei, a științelor, a artelor, istoria acestora apare ca o fenomenologie a umanului".

În acest context, conștiința filosofică a fiecărei epoci se recunoaște în trecut, se oglindește, „în apele tremurătoare ale istoriei sale, dar numai interiorizându-și-le" și adâncindu-se în propria ființă. Academicianul Gheorghe Vlăduțescu subliniază, în cartea sa, faptul că o istorie a ideilor filosofice trebuie să devină „o lectură critică, valorizatoare, resemnificantă și deschizătoare către noi întrebări, către noi răspunsuri". Pe de altă parte, autorul și-a structurat lucrarea și ca un examen riguros al filosofiei contemporane în

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

„structurile ei elementare, «dinspre» istorie", ca un demers de construcție filosofică din perspectiva și cu mijloacele istoriei. O carte singulară, prin tematică, profunzime a ideației și ineditul abordării, este *O enciclopedie a filosofiei grecești* (2001), în care sunt explicate, comentate și ilustrate concepte ale filosofiei grecești, prin intermediul figurilor exemplare ale ideației filosofice care le-au întrupat. Toate aceste abordări sunt, cum s-a spus, tot atâtea coborâri în adâncul ființei, spre limpezirea sensurilor fundamentale, a paradigmelor gândirii grecești. Filosofi precum Thales din Milet, Socrate, Platon, Aristotel, și mulți alții, sunt reprezentați aici drept puncte de reper esențiale ale gândirii și rostirii filosofice din Grecia antică.

O altă carte de referință a domnului academician Gheorghe Vlăduțescu, *Cei doi Socrate* (2001), redă personalitatea lui Socrate prin prisma a două perspective: cea a lui Xenofon și aceea a lui Platon, într-o reconstituire pe de o parte istorică și, pe de altă parte, filosofică. Întrebarea la care se caută răspuns este: Xenofon sau Platon, Xenofon și Platon? Răspunsul dat este unul nuanțat, ținând seama de faptul că Socrate nu a lăsat nimic scris și că puțini filosofi vor fi avut o viață care să participe la filosofie, să fie filosofie: Socrate, Pascal, Kierkegaard. Pe de altă parte, se observă că oralitatea filosofiei socratice reprezenta o modalitate de aducere a filosofiei în planul terestrului, dar era și un exercițiu paideic, o încercare de remodelare a sufletelor. De aceea, învățătura socratică a trebuit sa fie reconstituită prin sursă indirectă. Pe urmele lui Xenofon si Platon, la care se adaugă, firește, Aristotel și Aristofan, autorul reconstituie o legendă, descompune în semnificații nuanțate un simbol și oferă măsura spiritului socratic, apelând la o generoasă bibliografie.

Cu un titlu provocator si, implicit, un răspuns la polemicele actuale pe aceasta tema, cartea *Neconvențional, despre filosofia românească* (2002), reprezintă o interpretare inedită a gândirii filosofice românești din perspectiva unui tip de înțelepciune proprie celui care s-a exersat îndelung în filosofia veche. Citim, sau recitim, despre marile personalități ale filosofiei românești în cele patru capitole - *Despre cele trei începuturi*; *Direcția noua. Maiorescienii; Noua spiritualitate; Independenții*, pe un traseu ideatic care ilustrează devenirea gândirii filosofice românești, de la Dimitrie Cantemir, Samoil Micu, Titu Maiorescu, P. P. Negulescu, C. Rădulescu Motru, Ioan Petrovici, Mircea Florian, Nae Ionescu, Mircea Eliade, Mircea Vulcănescu, până la Emil Cioran, Constantin Noica, Camil Petrescu, I.D. Gherea, D.D. Roșca, Lucian Blaga și alții. Fiecare capitol debutează cu binevenite preliminarii, în care situarea în spiritul și în contextul epocii explică unele înrudiri doctrinare sau direcții de evoluție.

În cartea *Cum mureau filosofii în Grecia veche* (1998, 2009), Gheorghe Vlăduțescu și-a propus să cerceteze felul în care mureau, în Grecia antică, filosofii. Prin intermediul unei documentări vaste, a unei acribii arhivistice incontestabile, care face apel la sursele documentare cele mai creditabile (de la Diogene Laertios la Plutarh, de la Xenofon la Pausanias) ce conțin detalii despre circumstanțele morții filosofilor, autorul construiește o carte extrem de interesantă, alcătuită din citate și comentarii privitoare la felul cum

BIBLIOGRAFIE

Opera

Personalismul francez: geneză și împlinire (1971), *Filosofia neotomistă în Franța* (1973), *Spiritualism și fideism în filosofia contemporană* (1973), *Introducere în istoria filozofiei medievale: lumini și umbre în gândirea evului mediu european* (1973), *Experiență și inducție la Aristotel* (1975), *Introducere în istoria filosofiei Orientului antic* (1980), *Filosofia legendelor cosmogonice românești* (1982), *Filosofia în Grecia veche* (1984), *Deschideri către o posibilă ontologie: interpretări la presocratici* (1987), *O istorie a ideilor filosofice* (1990), *Filosofia în Grecia Veche* (1991), *Filozofia în Roma antică: forme de gândire și evoluții* (1991), *Cum mureau filosofii în Grecia veche* (1998, 2009) *Ontologie și metafizică la greci. Presocraticii* (1998), *Cei doi Socrate* (2001), *O enciclopedie a filosofiei grecești* (2001), *Thales din Milet* (2001), *Neconvențional, despre filosofia românească* (2002), *Metafizică și teologie în cultura Evului mediu* (2003), *Filosofie și politică* (2003), *Ontologie și metafizică la greci. Platon* (2005); *Fundamentele grecești ale metafizicii moderne* (2009). Cărți de ficțiune: *Încercare de utopie* – pseudoroman (1998) și *Suflete care nu se pot ridica la cer* - povestire, este autorul unei scrieri cu caracter memorialistic, *Istoria sentimentală a unui sat* (2001). Traduceri: Aristotel, *Metafizica* (1998) și Anselmus Sanctus, *Proslogion* (1997). Volume coordonate: *Studii aristotelice* - 1981, *Istoria filosofiei universale*, I - 2003, *Images, formes et deformations*, în colaborare cu J.J. Wunenburger și Mauro Carbone – 2005. A îngrijit ediții din N. Bagdasar, Ioan D. Gherea, Aram M. Frenkian, P.P. Negulescu, Augustin, C. Rădulescu-Motru, Ioan Petrovici, Aristotel.

Referințe critice

Grete Tartler, în"România literară", nr. 27, 1996; Ion Bănșoiu, *Actualitatea filosofiei antice*, în vol. *Spirit și istorie. Volum omagial Gheorghe Vlăduțescu,* ediție îngrijită de Vasile Morar, în colaborare, Editura All, București, 1999; Costică Brădățan, *„De ce nu se înțeleg filosofii"*, în vol. *Spirit și istorie. Volum omagial Gheorghe Vlăduțescu,* ediție îngrijită de Vasile Morar, în colaborare, Editura All, București, 1999; Adrian Claudiu Bourceanu, *Structura ierarhică a universului areopagitic și implicațiile logico-ontologice ale acestei structuri*, în vol. *Spirit și istorie. Volum omagial Gheorghe Vlăduțescu,* ediție îngrijită de Vasile Morar, Editura All, București, 1999; Victor Kernbach, *Stăm de vorbă cu Dumnezeu*, în vol. *Spirit și istorie. Volum omagial Gheorghe Vlăduțescu,* ediție îngrijită de Vasile Morar, în colaborare, Editura All, București, 1999; Vasile Morar, *Necesitatea virtuții*, în vol. *Spirit și istorie. Volum omagial Gheorghe Vlăduțescu,* ediție îngrijită de Vasile Morar, în colaborare, Editura All, București, 1999; Constantin Stroe, *De la ontologia ființei la ontologia umanului*, *Spirit și istorie. Volum omagial Gheorghe Vlăduțescu,* ediție îngrijită de Vasile Morar, în colaborare, Editura All, București, 1999.; Eugeniu Nistor, *Spirit, istorie, filosofie...*, în „Târnava", anul IX, nr. 57-58-59 (4-5-6 /2000), p. 18; Iulian Boldea, *Utopie și romanesc*, în „Târnava", anul IX, nr. 57-58-59 (4-5-6 /2000), p. 36; Vasile Tonoiu, *Gâlceava logicii cu* viața, în vol. *Metafizică și hermeneutică*,Editura Aius, Craiova, 2010; Alexandru Boboc, *Istoria filosofiei ca formă a experienței și ca orizont de resemnificare a culturii umane*, în vol. *Metafizică și hermeneutică*,Editura Aius, Craiova, 2010; Angela Botez, *Gândind cu Gheorghe Vlăduțescu despre operaționalitatea istoriei filosofiei*, în vol. *Metafizică și hermeneutică*,Editura Aius, Craiova, 2010; Victor Botez, *Portret la minut*, în vol. *Metafizică și hermeneutică*,Editura Aius, Craiova, 2010; Mihaela Pop, *La o aniversare*, în vol. *Metafizică și hermeneutică*,Editura Aius, Craiova, 2010; *Mihai D. Vasile, Devenirea tragică întru ființă a filosofiei românești în concepția lui Gheorghe Vlăduțescu*, în vol. *Metafizică și hermeneutică*,Editura Aius, Craiova, 2010; Eugeniu Nistor, *Elogiu filosofului Gheorghe Vlăduțescu,* în „LitArt", anul II, nr. 4 (13) /2011, p. 4; Eugeniu Nistor, *Acad. Gheorghe Vlăduțescu – spirit iscoditor al ideilor filosofice...*, în „Izvoare filosofice", tom 5 / 2010, p. 30.

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

își găseau sfârșitul gânditorii din antichitate. În întregul său, activitatea creatoare a lui Gheorghe Vlăduțescu poate fi sintetizată prin contribuția de semnificativă valoare în două domenii importante: mai întâi, studiul filosofiei antice grecești, care constituie „o chestiune de suflet și o paradigmă intelectuală", apoi investigarea, cu instrumente și metode adecvate, a istoriei filosofiei, în totală consonanță cu fundamentarea metodologică a unor discipline esențiale precum ontologia, hermeneutica, filosofia religiei, filosofia antică sau filosofia evului mediu.

Stilul gândirii filosofice

Expunerea ideatică din cărțile lui Gheorghe Vlăduțescu beneficiază de aportul unui stil de incontestabilă claritate și fermitate a dicțiunii, de o scriitură sobră și riguroasă, în care elementul privilegiat este substanța, semnificația unei gândiri sau relevanța conceptuală a unei orientări filosofice de cea mai pură anvergură și esență raționalistă. Există, în cărțile și în studiile publicate de Gheorghe Vlăduțescu, numeroase referiri la propria sa concepție despre filosofie, realizate printr-un efort de autoreflexivitate prin care gânditorul se întoarce asupra propriei sale meditații, căutând să-i explicitеze și să-i aprofundeze resorturile logice, mecanismele gnoseologice sau esența ontică. Despre istoria filosofiei, obiect al reflecțiilor atente ale filosofului, ni se spune, de pildă, că ea „inteligibilizează procese tainice prin care gândirea reflexivă ajunge la expresie filosofică și, în această bază, creație metodologică și sistematică". Alexandru Boboc apreciază că Gheorghe Vlăduțescu este o „personalitate de cultură aleasă, reputat istoric al filosofiei și, mai presus de toate, un dascăl-model în viața noastră universitară". La rândul său, Teodor Dima îl privește pe autorul *Enciclopediei filosofiei grecești* ca pe un „model de slujire cu pasiune a învățământului filosofic, de echilibru academic și uman. Inaugurând un *stil* de scriere filosofică, orice întâlnire cu cărțile sale este un prilej de emoție spirituală, pentru că transpare din ele o personalitate fermă în convingerile sale îndreptate spre ameliorarea condiției existențiale prin cunoaștere".

Eseist de certă subtilitate, istoric al filozofiei de rară rigoare a dicțiunii ideilor, Gheorghe Vlăduțescu este, înainte de toate, un gânditor preocupat fără încetare de condiția intelectualului și a intelectului într-un context istoric nu întotdeauna fast. Substanțiale, studiile și eseurile dlui academician Gheorghe Vlăduțescu au avut un ecou deosebit în lumea academică și culturală.

Criza 2012. Câteva considerații economice

Prof. dr. Viorel ROMAN,
Universitatea din Bremen

Cine caută pe *Google* cuvântul *criză* găsește 25 de milioane de documente. Problema este de mare actualitate, simplă ca oul lui Columb. În același timp explicațiile originii, evoluției și deznodământului crizei sunt departe de a fi elucidate. Cum de se miră Germania, de zece ani campioană mondială la export, că partenerii ei dau încet, dar sigur, faliment? De ce lumea vede numai datoriile statelor suverane nu si excedentele firmelor.

Pe de altă parte, în multe țări deficitul normal de finanțare a firmelor s-a transformat paradoxal într-un excedent anormal. 2010 în UE firmele aveau un excedent de 270 miliarde euro, în SUA de 540 miliarde $ și Japonia de 28.000 miliarde yeni, adică de 2%, 4% și 6% din PIB-ul țărilor respective (acești bani trebuiau să fie la gospodăriile particulare!). Firmele, pentru a-și putea vinde produsele cineva trebuie să le plătească. Gospodăriile particularilor sunt în SUA de mult pe minus, așa că în ultimi cinci ani firmele au ajuns la un plus de 1.840 miliarde $. În mod tradițional, particularii depuneau banii la bănci, care finanțau cu ei apoi firmele. Acum s-a ajuns la situația pe dos, și ceea ce este mai grav, creditele date gospodăriilor particulare, fără de care ele n-ar cumpăra, sunt fără acoperire. Până în 2007 creșterea preturilor la case dădea oarecum impresia unei siguranțe a creditului. Când s-a spart balonul, iluzia imobiliară a trebuit să intervină în 2010 statul SUA cu un sprijin social de 1.500 miliarde $, la jumătatea din gospodăriile particulare, ajunse sărace. Datoria SUA este acoperită numai cu promisiuni. E clar că un astfel de sistem economic nu poate fi funcțional la nesfârșit. Stephan Cecchetti de la BIZ (Banque des règlements internationaux din Elveția, fondată în 1930) a calculat că prăpastia dintre țările cu mari deficite cronice ca SUA, Anglia, Italia, Franța, Spania și Grecia și cele cu mari excedente cronice ca Germania, China, Japonia și țările exportatoare de petrol a ajuns de 100.000 miliarde $ în anul 2010, de șapte ori mai mare decât în 1995. La care se adaugă anual 2.000 miliarde $ dobânda.

Dacă privim aceste cifre, datorii fără acoperire, nu ne miră faptul că sistemul bancar este *de facto* etatizat. Pentru a ieși din criză, urmează *nolens, volens* o coordonare și cooperare a ceea ce mai poate fi salvat. Este necesară o planificare, reorganizare supranațională atât a Națiunilor Unite cât și a organizațiile financiare internaționale, cum au solicitat clarvazător atât papa Benedict XVI în *Enciclica Caritas in Veritate* (§ 67) din 29 iunie 2009 cât și ierarhii Bisericii Ortodoxe din Grecia, în *Enciclica către popor,* din 5-8 octombrie 2010.

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

Staţia LAW-RACOVIŢĂ-NEGOIŢĂ din ANTARCTICA:
Un vis împlinit în lumea aisbergurilor

Dr. Florica TOPÂRCEANU
Institutul de Virusologie, Bucureşti

Moto:
„O ambiție neînfrântă m-a împins să forțez lucrurile, pentru a ajunge la importanța pe care românii o merită în Antarctica."

Dr. ing. Teodor Gheorghe NEGOIȚĂ

Dr. ing. Teodor Gheorghe Negoiță (1946-2011) a intrat în istoria neamului românesc ca pasionat speolog, împătimit explorator polar, talentat cercetător ştiinţific, excelent ambasador al României la *Tratatul asupra Antarcticii* şi fondator al Staţiei de cercetări ştiinţifice *Law-Racoviţă,* din Antarctica, prima staţie polară a României şi singura până în prezent.

Dorința lui Teodor Negoiță ca România să aibă o stație de cercetări științifice în Antarctica s-a născut în anul 1987, când a inițiat primul *Program Român de Cercetări Polare*. Ca un ecou nebănuit, în Antarctica se construia atunci o bază de cercetări polare, ce avea să unească curând, două țări, considerabil distanțate în spațiul terestru, cultural şi politic.

Aspirația din sufletul compatriotului nostru creştea cu fiecare zi, în aşteptarea unui moment decisiv, acela când România şi-a deschis orizonturile spre lumea largă, în decembrie 1989. A fost timpul când Teodor Negoiță a început să dea viață măreţului său ideal.

Impunându-şi cu tenacitate voința, reuşeşte să obțină sprijin, în perioada martie 1990- ianuarie 1995, din partea Institutului de Cercetări Alimentare din Bucureşti (finanțat de Ministerul Agriculturii şi Industriei Alimentare), unde înființează un Laborator de Cercetări Polare şi îşi începe cariera exploratorie ca *director de Program Polar şi şef de Expediții Științifice*. Este perioada când organizează şi conduce primele expediții științifice cu echipe româneşti în zonele înghețate din Arctica, şi anume în Spitsbergen (1990, 1991, 1994), Nordul extrem al Canadei (1992) şi Groenlanda de Nord-Vest (1994), durata fiecărei expediții fiind de circa 3 luni, pe timp de zi polară.

Acțiunile acestea s-au înscris în Planul Strategic de lungă durată, pe care Teodor Negoiță l-a conceput eşalonat, în trei etape distincte, având drept scop atingerea Polului Nord, a Polului Sud şi înființarea unei baze româneşti de cercetare permanentă în Antarctica. Pentru a-şi asigura însă independența în deciziile de participare la expedițiile de mare dificultate şi de mai lungă durată la Polii Pământului, care impuneau şi o libertate nestăvilită în cooperarea ştiinţifică internațională, Teodor Negoiță se hotărăşte să-şi ia destinul în propriile mâini. Astfel, înființează la 9 decembrie 1994 *Institutul Român de Cercetări Polare* (IRCP), ca organism privat.

Începe anul 1995 cu două realizări spectaculoase. Întreprinde prima expediție ştiinţifică solitară în Groenlanda de Nord-Vest, de data aceasta pe timp de noapte polară. Trăieşte printre eschimoşi şi explorează în solitudine calota de gheață, expus furtunii şi frigului de -40°C. Apoi, la invitația Centrului Expediționar Arctic şi a Academiei de Ştiințe a Rusiei, participă la o expediție de cercetare complexă, pornită din Nordul Siberiei către vârful nordic al planetei. Străbate banchizele pe schiuri, prin tractarea unei sănii de 100 kg, precum Nansen odinioară (1895), înfruntând gerul (-45°C) şi furtunile polare, pentru a studia viteza şi direcția banchizelor în derivă şi gradul de poluare cu radionuclizi, pesticide şi metale grele a apelor din jurul Polului Nord şi a gheții banchizelor.

Imaginea cu chipul lui Teodor Negoiță purtând o căciulă de iarnă, cu privirea îndrăzneață şi cu albe dantele de țurțuri pe stuful mustății şi bărbii, rămâne un simbol de rezistență fizică şi curaj pentru primul român care a reuşit să ajungă la Polul Nord, pe schiuri, la 21 aprilie 1995, la ora națională 6. Performanța lui plasează România pe locul 11 în lume la acest capitol temerar.

În următorii ani (1996, 1997), îşi diversifică cercetările în cursul unor noi expediții în Spitsbergen. Singur, în Țara lui Oscar al II-lea, doarme în cort, cu mâna pe armă şi glonț pe țeavă, pregătit să înfrunte atacul fulgerător al uriaşului alb, ursul polar.

Intensitatea trăirilor şi a dificultăților prin care a trecut în expedițiile arctice îl fac să se considere de acum pregătit pentru Antarctica. Numai că, deşi România aderase în 1971 la *Tratatul asupra Antarcticii* (act prin care acest continent înghețat fusese desemnat o zonă a păcii şi a cercetării ştiinţifice), în țara noastră nu se dezvoltase un cadru organizatoric şi logistic care să permită efectuarea de cercetări antarctice. Această realitate contrasta cu scopul aderării, declat în expunerea de motive, ca fiind cel de continuare a vechii noastre tradiții în cercetarea Antarcticii, începută de Emil Racoviță, savantul ce a rămas în istoria omenirii ca cel dintâi biolog care a studiat viața pe acest continent în cadrul expediției *Belgica* (1887-1889) - prima expediție internațională care a iernat în Antarctica. Soluția pe care Teodor Negoiță o concepe pentru rezolvarea acestei probleme este *Fundația Antarctică Română* (FAR), pe care o înființează în 1996, ca organism privat, cu intenția de a-i conferi cât de curând posibil, prin sprijin guvernamental, statutul de *utilitate publică*.

Din poziția de director al IRCP şi preşedinte al FAR, îşi începe, în 1997, activitatea în cadrul *Tratatului asupra Antarcticii*. Realizează o cooperare cu Federația Rusă, care se concretizează în participarea la cea de-a 43-a Expediție Rusă de Cercetări Antarctice, pe o durată de 162 de zile (5.01-15.06 1998). Traversează, la bordul spărgătorul de gheață *Akademik Fyodorov*, cele două emisfere, pe itinerarul Sankt Petersburg - Marea Baltică - Marea Nordului - Oceanul Atlantic - Cape Town - Capul Bunei Speranțe - Oceanul Indian - Antarctica de Est şi debarcă pe continentul antarctic la 13 februarie, odată cu venirea iernii polare, o provocare pe care o înfruntă cu mare responsabilitate şi curaj.

Face determinări oceanografice şi parcurge 6000 de km de-a lungul coastelor Antarcticii. Efectuează cercetări în zonele

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

Colaj documentar – Stația Law - Racoviță - Negoiță, o reușită a științei românești.

a cinci stații științifice - *Molodezhnaya* (Dealurile Talla, Țara Enderby), *Druzhnaya-4*: (Golful Prydz, Gheţarul de Şelf Amery), *Progress II* (Dealurile Larsemann, Țara Prințesei Elisabeta), *Mirny - Arhipelahul Haswell* (Țara Reginei Maria), *Novolazarevskaya* (Oaza Schirmacher, Țara Reginei Maud). Intră 150 km în interiorul continentului, de la stația de plecare *Mirny,* înspre stația *Vostok*, parcurgând un traseu virgin, în „întunericul alb", pe calota de gheață, în mașini grele cu șenile, ocolind „crevase cu adâncimi amețitoare". Aduce în țară sute de probe prelevate din toate aceste puncte de explorare.

Imaginea cu exploratorul Teodor Negoiță, care ne salută de pe Insula Haswell, cu tricolorul în mână, îngenunchiat pe gheață, în fața coloniei de pinguini imperiali, rămâne memorabilă pentru acest mare patriot român, aspirant la cunoașterea fără limite.

Expediția a condus la obținerea primelor rezultate științifice românești de amploare, de la Emil Racoviță încoace, dar și la elaborarea unei documentații asupra modului de funcționare tehnică și științifică a stațiilor antarctice permanente. Pe baza lor, Teodor Negoiță inițiază, la întoarcerea în țară, un *Proiect de Lege privind înființarea Stațiunii de Cercetări Antarctice „Emil Racoviță*". Este omagiul suprem adus predecesorului său, înscris ca un arc peste timp, între 1898 și 1998 - anii iernilor antarctice pe care le-au experimentat cei doi exploratori români, primul în Antarctica de Vest (Peninsula Antarctică) și al doilea în Antarctica de Est.

Nefiind sprijinit de Guvern, proiectul este respins de Parlamentul României (1998), dar destinul hotărâse altfel: mugurii succesului apăruseră deja atunci când Teodor Negoiță călcase prima oară în Dealurile Larsemann și văzuse „cocheta" Baza *Law* - acea bază care se ridicase în Antarctica odată cu visul său din 1987. E baza de care se îndrăgostește și căreia îi va dedica, cu fascinație totală, puterea sa de muncă și creație până la sfârșitul vieții, în folosul cercetării românești.

Contextul internațional a fost favorabil preocupărilor sale: 1998 este anul când se ratifică *Protocolul de la Madrid* privind *Protecția Mediului în Antarctica*, pentru următorii 50 de ani, ca răspuns al omenirii față de pericolul distrugerii statosferei, semnalizat în 1985 prin descoperirea găurii de ozon din Antarctica (produsă ca efect al poluării atmosferice excesive de către om). Acest fapt a dus, în final, la salvarea acestui continent de la iminenta exploatare a resurselor sale minerale. Astfel, în 1991 când ar fi expirat *Tratatul asupra Antarcticii*, valabilitate sa a fost prelungită până în anul 2048.

Cele 50 de zile de noapte polară în care Teodor Negoiță a efectuat determinări de ozon la Observatorul *Mirny,* l-au introdus în actualitatea acestor cercetări. Participă la cel mai important eveniment de la acea dată, la Tromsø, în Norvegia, respectiv prima Reuniune a Comitetului pentru Protecția Mediului (CEP), un for nou care avea să însoțească anual, de acum încolo, Reuniunile Consultative ale Tratatului Antarctic (ATCM). Reuniunile internaționale ATCM-CEP vor reprezenta pentru Teodor Negoiță ocazii excelente pentru a-și duce la îndeplinire mărețul său ideal numit „Stația României în Antarctica".

Se face mai întâi cunoscut prin contribuția adusă la elaborarea *Ghidului pentru Procedurile de Evaluare a Impactului asupra Mediului din Antarctica*, în cadrul unui Grup de Contact Intersesional (ICG) condus de Argentina, țară care prezintă lucrarea la Reuniunea ATCM XXIII-CEP II (Lima, Peru, 1999). Nici un român nu mai prezentase până atunci contribuții evidențiate prin cercetări la *Tratatul asupra Antarcticii* și această implicare meritorie îl propulsează, în anul 2000, în funcția de *reprezentant al României* în organismele acestui Tratat internațional. Atribuirea demnității de reprezentare a intereselor României unei persoane private este un fapt fără precedent în sfera Tratatului Antarctic, unde responsabilitatea aparține Guvernului Părții semnatare (adică Statului), iar execitarea ei este atributul strict al Ministerului Afacerilor Externe.

Teodor Negoiță, cercetător științific desăvârșit, cu înalt simț dipomatic, va reprezenta cu cinste România, desfășurând o

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

activitate internațională prodigioasă. Cu o energie uimitoare, dar și cu o remarcabilă distincție își va atrage prețuirea partenerilor străini, ridicând prestigiul României în lume.

La *Reuniunea Experților Tratatului Antarctic* (ATME, Londra, UK, 2000), se bucură de onoarea de a avea cuvântul de deschidere, în fața a 27 de țări participante (din totalul de 44 de Părți semnatare), între care 24, fiind *părți constitutive*, deținătoare a stațiilor de cercetare în Antarctica, erau în mod deosebit interesate de subiectul întâlnirii, care viza elaborarea unui *Cod de Navigație în Mările Antarcticii*. T. Negoiță a prezentat studiul „Direcții privind transportul maritim antarctic în conexiune cu protecția mediului". Contribuția sa este edificatoare având în vedere discuțiile pe fond, care s-au purtat pe baza lucrărilor introduse de România, SUA și Anglia.

La *Reuniunea Consultativă Specială a Tratatului Antarctic* (SATCM, Haga, Olanda, 2000) susține lucrarea „Turismul și mediul antarctic, două componente ale civilizației moderne", evidențiind avantajul pe care îl poate aduce dezvoltarea turismului în Antarctica la intensificarea dialogurilor internaționale pe teme științifice și ecologice în regiunile aflate sub jurisdicția Tratatului Antarctic.

Spirit științific, înzestrat cu mare capacitate vizionară, face neîncetat planuri și concepe soluții în susținerea unei viitoare Stații de cercetări științifice românești în Antarctica. Înțelege importanța promovării unui *Program Național Antarctic* (NAP) și avantajele sprijinului științific și logistic de care ar beneficia România în Antarctica, dacă ar deveni membră în *Consiliul Managerilor Programelor Naționale Antarctice* (COMNAP). NAP este, prin definiție, organizația cu responsabilitate națională pentru conducerea finanțării cercetării științifice în Zona Tratatului Antarcticii, în numele Guvernului și în spiritul Tratatului Antarctic, iar calitatea de membru COMNAP este deschisă Programelor națiunilor care au semnat Tratatul Antarctic și au ratificat Protocolul de la Madrid privind Protecția Mediului în Antarctica.

Dar, cu toate că orice *parte semnatară* a *Tratatului Antarctic* își dezvoltă în mod normal un *Program Național Antarctic,* România, ca *parte semnatară*, nu a instituit un astfel de program cu jurisdicție specială. Totuși, în țara noastră, cercetările polare, arctice și antarctice, au fost dezvoltate de Teodor Negoiță, în calitate de director al IRCP, în perioada 1996-2002, în cadrul unor proiecte de cercetare derulate prin *Programul Național Orizont 2000*, care finanța global domeniile de cercetare științifică.

Pentru a depăși această inadvertență, Teodor Negoiță fondează în anul 2000 revista „*Antarctic and Arctic Research*", în care publică, sub exigența unui consiliu științific internațional, rezultatele cercetărilor românești efectuate cu precădere în Antarctica (ca emanație a unui Program Național pentru Cercetări Antarctice promovat de IRCP), dar și în Arctica, sub conducerea IRCP, în colaborare cu diverși parteneri interni și externi, în domenii ca poluare, criosoluri, biochimue, biologie, schimbări climatice, precum și aspecte de medicină și nutriție, protecția mediului în Antarctica.

Revista este editată în limba engleză, oferind oamenilor de știință din țară și străinătate informații detaliate în spiritul *Tratatului Antarctic* și al protecției valorilor antarctice față de perturbările antropogene. Primul volum (2000) este tipărit de Editura Academiei Române, iar următoarele (Vol. II 2004, Vol. III 2005, Vol. IV 2006) de Fundația Antarctică Română, cu sprijinul financiar al Ministerului Educației și Cercetării.

Editarea acestei reviste a reprezentat o contribuție importantă la întărirea poziției României în cadrul *Tratatului Antarctic*, o dovadă în acest sens fiind și aprobarea începerii procedurii de admitere a României în COMNAP, în august 2000. Având în vedere că *Expediția Belgica* este recunoscută de COMNAP ca piatra de temelie a Programelor Naționale Antarctice, Academia Regală din Amsterdam a apreciat lucrarea detaliată prezentată de Teodor Negoiță privind cercetările sale înscrise în continuarea tradiției românești începută de Emil Racoviță în Antarctica, în cadrul Expediția Belgica. Primul pas fiind făcut, următoare cerință era ca România să treacă la semnarea și ratificarea *Protocolului de la Madrid*, proceduri pentru care Teodor Negoiță va depune demersuri susținute și va urmări îndeaproape rezolvarea lor.

Participarea la ATCM XXIV-CEP IV (Saint Petersburg, Rusia, 2001) deschide perspective noi. Lucrarea informativă cu titlul „Activitățile Științifice Antarctice Românești, 1998-2000", în cadrul căreia Teodor Negoiță evidențiază cooperarea fructuoasă cu Federația Rusă și proiectele românești viitoare în Dealurile Larsemann din Antarctica, trezește interesul delegaților chinezi. Directorul General al Administrației Arctice și Antarctice a Chinei (Prof. Chen Liqi) afirmă că dacă România va deține o stație în Antarctica, va avea transport gratuit 5 ani - ceea ce viitorul va confirma. La aceeași reuniune, directorul Diviziei Antarctice Australiene (Prof. Tony Press), apreciind o intervenție reușită a lui Teodor Negoiță în sprijinul unui proiect al Angliei, afirmă că reprezentantul României este prietenul Australiei. Dacă luăm în considerațe faptul că Australia, China și Federația Rusă sunt trei mari puteri ale lumii care au stații de cercetare științifică în Dealurile Larsemann, înțelegem pasul uriaș pe compatriotul nostru l-a făcut în timp record în Antarctica, prin eforturi proprii considerabile.

Începând din 2002 și până în 2010, Teodor Negoiță va introduce pe agenda de lucru a reuniunilor anuale ATCM-CEP un număr impresionat de lucrări care vizează trei categorii de contribuții: poziția României în *Declarația Delegației Româ-*

Evocare Teodor Gheorghe Negoiță, la sediul Bibliotecii Metropolitane, în 2011. În centru, acad. Ionel Haiduc, Președintele Academiei Române.

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

Teodor Negoiță (dreapta) și prof. Tony Press, directorul Diviziei Antarctice Australiene.

niei, ca Parte-Neconsultativă participantă la aceste reuniuni, *activitățile Științifice Antarctice Românești* și diverse *Rapoarte CEP,* fie ale României [ca de ex. Semnarea (2002) și Ratificarea (2003) de către România a Protocolului de Madrid], fie ale unor ICG privind *Planurile de Management* pentru anumite Zone Antarctice de Protecție Specială (ASPA), între care se numără și *Zona Antarctică de Management Special* din Dealurile Larsemann (ASMA 6). Precizăm că Teodor Negoiță este autorul unui număr de peste 60 de lucrări prezentate la ATCM-CEP în perioada 1998-2010.

Bunele relații de cooperare pe care le dezvoltă cu China îl aduc din nou în Antarctica de Est, dar intrând acum și în Antarctica de Vest, prin participarea la cea de-a 19-a *Expediție Națională Chineză de Cercetări Antarctice* (CHINARE), desfășurată între 16.11.2002 și 24.03.2003. De data aceasta, traversează cele două emisfere la bordul spărgătorului de gheață *Xue Long* („Dragonul Zăpezilor"), pe traseul Shanghai - Marea Chinei de Est - Arhipelagul Filipine - bazinul Insulelor Caroline - Noua Zeelandă - Oceanul Pacific de Sud - Peninsula Antarctică - Antarctica de Est, cu reîntoarcere la Shanghai. Pe vas, a lucrat în grupul oceanografilor la determinarea CO_2 din apele Oceanelor Pacific, Atlantic, Indian și Înghețat de Sud, precum și în grupul geologilor și chimiștilor în Stațiile chineze *Marele Zid* (Insula King George) și *Zhong Shun* (Dealurile Larsemann) și a intrat până la 500 de km în interiorul continentului colectând meteoriți, alături de colegii chinezi în Munții Grove. A recoltat sute de probe, de gheață, material biologic, etc. pentru a continua Programul Român de Cercetări Polare.

Anul 2003 este deosebit pentru Teodor Negoiță. Prezintă la ATCM XXVI-CEPVI (Madrid, Spania) primele „Activități Științifice Antarctice Românești în cooperare cu China", anunță ratificarea de către România a *Protocolului de la Madrid* și se remarcă printr-o contribuție CEP excepțională în trei grupuri ICG, două conduse de Australia și unul de Noua Zeelandă, privind Zonele Antarctice de Protecție Specială ASPA 135 (din Peninsula Bailey de Nord-Est, Coasta Budd, Țara Wilkes), ASPA 143 - Plan Marin (Peninsula Mule, Dealurile Vestfold, Țara Prințesei Elisabeta) și ASPA 118 - Creasta Cryptogam (Munții Melbourne, Țara Victoria de Nord).

Pentru această contribuție deosebită adusă la *știința Antarcticii*, Teodor Negoiță este desemnat ***Omul de Știință Internațional 2003,*** de către Comitetul Științific pentru Cercetări Antarctice (SCAR), Cambridge, UK. Președinte CEP, în perioada 2003-2006, a fost Dr. Tony Press din Australia, omul care îl remarcase încă din 2001, care îl va prețui și spijini în realizarea marelui vis al vieții sale: o stație în Antarctica pentru România.

Astfel, după doi ani de negocieri cu Australia, Teodor Negoiță reușește să fondeze, la 15 iunie 2005, *prima Stație de Cercetări Științifice a României în Antarctica*, prin semnarea, la Stockholm, (ATCM XXVIII-CEP VIII), a unui act unic în istoria Tratatului Antarctic. Acordul a fost încheiat între Divizia Antarctică a Guvernului Australiei, reprezentată prin *Tony Press*, și Fundația Antarctică Română, reprezentată prin *Teodor Negoiță*, sub titlul *„Memorandum of Understanding concerning the joint use of Law Base at Larsemann Hills, Prydz Bay, East Antarctica"*, în traducere *„Memorandum de înțelegere privind utilizarea în comun a Bazei Law din Dealurile Larsemann, Golful Prydz, Antarctica de Est"*.

Semnarea documentului a avut loc la Ambasada Australiei, în prezența ambasadorilor celor două state, Australia și România, în Suedia. Actul stipulează că pe durata *Memorandumului* baza va purta numele „*Law-Racoviță*". Prin aceasta, a fost recunoscut meritul exploratorului Teodor Negoiță în continuarea tradiției țării noastre în cercetarea Antarcticii începută în urmă cu peste 100 de ani.

Ca organizator și conducător al *primei Expediții Naționale Române de Cercetări Antarctice* (ENROCA) (31.12.2005-14.03.2006), Teodor Negoiță a marchat două date de importanță istorică pentru lumea polară: *13 ianuarie 2006* - ziua când România a arborat drapelul tricolor în Antarctica, ca simbol al deschiderii Stației „*Law-Racoviță*" pentru cercetătorii români, și *20 februarie 2006* - ziua inaugurării oficiale a Stației „*Law-Racoviță*", când Australia, prin *John Rich* (liderul Stației *Davis*), a conferit reprezentantului României, *Teodor Negoiță*, CHEIA STAȚIEI, ca simbol al ocupării comune a acesteia de către cele două state, Australia și România -o adevărată pecete pentru fondarea primei Stații de Cercetări Științifice a României în Antarctica.

Ceremonia de inaugurare a Stației „*Law-Racoviță*" a fost organizată de Guvernul Australiei și a avut loc în prezența delegaților ruși, chinezi, români și australieni, aparținând stațiilor din Dealurile Larsemann și Dealurile Vestfold. Cărțile publicate de Teodor Negoiță, *„Știință pe gheață cu chinezii în Antarctica"* (2004) și *„Ambasada României în Antarctica, Stația Law-Racoviță"* (2006), sunt mărturii uluitoare ale aventurii extraordinarului său „vis împlinit în lumea aisbergurilor": „O stație pentru cercetătorii români în cel de-al șaselea continent", - Antarctica.

Prețuiți, stimați români, ceea ce a realizat Teodor Negoiță în folosul cercetării românești! Acum, când el nu mai este printre noi, nu lăsați la voia întâmplării soarta Stației Române din Antarctica! Dr. Paul Egerton, Directorul Consiliului Polar European - Fundația Europeană de Știință, a dat românilor, la 24 martie 2011, un exemplu european de prețuire: redenumirea stației *Law-Racoviță-Negoiță*. Să-i urmăm cu considerație exemplul, păstrând vie memoria lui Teodor Gheorghe Negoiță!

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

Grigore GAFENCU faţă în faţă cu „războiul rece". Din Jurnalul, (inedit), aflat la Academia Română (II)

Nicolae MAREŞ,
diplomat

(urmare din numărul trecut)

La Budapestea, tradiția lui Petru cel Mare a întâlnit metodele lui Stalin

Este ideea pe care Gafencu o desprinde, citându-l copios în *Jurnalul* său pe Mauriac, dându-i numai parțial dreptate, tocmai pentru a-i combate ideile cu privire la „reflexul normal de apărare" al sovieticilor sau la încercarea lor de asigurare a unui „sistem defensiv". Pentru fostul demnitar român, cu stagiu de ambasador la Moscova, şi care cunoştea din interior apucăturile liderilor sovietici, nu putea să nu remarce cum la Budapesta a fost vorba „de un efort războinic, de o agresiune permanentă, pentru a menține pe loc un sistem ofensiv şi pentru a pregăti înaintarea sa". Mai mult, scrie Gafencu: „ca să asigure succesul unui astfel de politici, tradiția lui Petru cel Mare întâlneşte metodele lui Stalin, în mod deosebit este fără îndoială ipocrizia acestuia: modul cum căuta să ascundă sau să mascheze crimele sale. Nu tot aşa procedează stăpânii actuali ai Kremlinului, dând sălbaticei represiuni din Ungaria caracterul unei victorii ideologice repurtate de comunism, împotriva „contrarevoluției"? Oare nu cuceririle şi „progresele" comunismului trebuie să le fortifice pentru totdeauna, prin pactul încheiat cu China? – se întreabă Gafencu.

„Comunicatul publicat după plecarea lui Ciu-En-Lai din Moscova – continuă analistul – face apologia masacrului patrioților unguri (aşa cum discursurile lui Vîşinski predicau executarea victimelor proceselor din 1935-1938) în numele unei religii noi, mai drepte şi mai umane, pe care nimeni în URSS, nu se sinchiseşte s-o apere".

Polonia: Gomulka a obținut un enorm succes electoral

Cu acest subtitlu se deschid paginile *Jurnalului* său din 21 ianuarie 1957. În ele Gafencu face cea mai pertinentă analiză politică a „fenomenului polonez", petrecut cu o zi mai înainte, legat tot de momentul declanşat în octombrie 1956 şi pe care îl înfățişează în toate articulațiile, subliniind: „În contrast cu campania electorală, care a fost foarte agitată, alegerile (din Polonia) s-au desfăşurat într-o atmosferă de calm, iar după opinia observatorilor imparțiali, „aproape libere". Aici opoziția a putut să îşi manifeste părerea, abținându-se de la vot, sau ştergând de pe lista unită – aşa zisă lista a „frontului național" – pe candidații care nu le conveneau. Dar nu s-a recurs la acest drept: participarea la vot a fost între 91-97 la sută; în ceea ce priveşte schimbările operate pe lista de vot, acestea n-au avut nici o importanță. Polonia întreagă pare a se fi aliniat în spatele şefului ei, care se acoperă cu epitetul comunist, pentru a-şi apăra independența națională".

Interesant că acest lucru pe care l-a simțit întreaga Polonie, Gafencu îl relatează în *Jurnalul* său ținut la Paris.

Drumul care a dus la dezgheţul polonez

Prezent cu ascuțitul său condei pe „frontul din Vest", Gafencu consemnează, lucruri despre care diplomația românească „în post în Est", la Varşovia, habar n-avea de cele ce se petreceau sub ochii ei, spunem aceaste lucruri după ce am citit mai toate telegramele sau rapoartele acelor timpuri, scrise cu mânie proletară, semnate de ambasadorul Marin Florea Ionescu (fost deținut politic timp peste 15 ani), care raporta în țară, împreună cu reprezentantul *Scânteii* şi *Agerpresului*, ceea ce le „vindeau" colegii lor sovietici. Gafencu, departe de desfăşurarea fizică a evenimentelor, avea să surprindă cu exactitate sentimentele pe care populația poloneză le trăia, şi care mai erau vii, şi în anii 60, fiindu-mi dat a le auzi (ajuns atunci la studii universitare în capitala poloneză), de la mulți dintre colegii mei destul de slobozi la gură, lipsiți de orice inhibiții.

Din *Jurnalul* lui Gafencu aflăm că, în fapt, evenimentele care „au contribuit în cel mai înalt grad la succesul lui Gomulka – şi ceea ce explică succesul lui", a fost declarația făcută de liderul recent eliberat din detenția stalinistă, că: „a şterge numele candidaților partidului nostru (comunist) înseamnă a compromite independența patriei noastre, este a şterge Polonia de pe harta Europei". Gomulka a mai spus – consemnează Gafencu: - „Dacă aveți încredere în ceea ce v-am promis, votați pentru listele aşa cum au fost ele constituite de noi".

Grigore Gafecu a remarcat că în 1957 *miza* bătăliei electorale de la Varşovia întrecea în importanță certurile de partid, chiar şi de regim. Era nevoie deci ca electoratul dezamăgit de comuniști să voteze cu comuniştii pentru a da pe sovietici afară din țară.

(În fapt au votat cu comuniştii 51,7%, cu Partidul Țărănesc 26% iar cu Partidul Democrat 8,5%, cei fără de partid având – 13% din sufragii – nota mea – N.M.).

„Poporul polonez – scria Gafencu – s-a supus cu o adorabilă disciplină acestei încercări". În perioada 1960-1965, polonezii erau mândri de isprava lor. Adăugăm că doar atâta timp i-au ținut puterile să se opună presiunii sovietice.

Gafencu se întreba atunci: „Dorea oare URSS-ul biruința campionului eliberării poloneze? Se pare că atacurile declanşate în presă, împotriva agitației «reacționarilor», trădau dorința de a profita de cea mai măruntă ocazie pentru a restabili «ordinea», ca la

Grigore Gafencu, într-un moment de răgaz.

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

Budapesta. Dar prilejul acesta nu le-a fost dat de poporul polonez" – a constatat analistul român, în ultimele clipe de viață trăite la Paris.

„E probabil că Gomulka este un comunist sincer – mai nota el. De asemenea, este un om politic abil. Concesiile de limbaj, în domeniul politicii externe „lealitatea" sa față de URSS, suplețea sa în fața lui Ciu-En-Lai, severitatea neprevăzută cu care el a condamnat doctrina lui Eisenhower referitoare la Orientul Mijlociu, toate acestea corespund convingerilor sale comuniste, dar mai mult corespund intențiilor sale de a dobândi, prin unele formule de politică externă, pe gustul Moscovei și Pekinului, libertatea de acțiune pe care vrea să și-o asigure, în interiorul țării".

„De fapt este un act de dreptate pe care comunismul, de la un timp încoace, slujindu-se adesea de argumente naționale, pentru a ajunge al scopurile lui, sau pentru a contribui la succesul cauzei naționale" – avea să le facă Varșovia o scurtă perioadă de timp, până ce ștafeta într-o asemenea manifestare va fi preluată de București, care au răsflat puternic ușurați o dată cu plecarea trupelor sovietice de pe teritoriul românesc.

În rezultatele alegerilor poloneze, mai constata Gafencu în *Jurnal*, fiecare va găsi ceea ce dorește:

„Moscova se poate mândri cu o victorie a comunismului; polonezii se pot bucura de ideea independenței. Dar atât unii cât și alții, vor rămâne cu o îndoială: în ce parte se vor înclina rezultatele acestui „plebiscit" al voinței lui Gomulka? Va lucra el în sensul voit de Moscova sau în acela sperat de poporul polonez? Fiindcă dacă este posibil, în aparență, să fie mascată o victorie națională, prin succesul unei liste comuniste, este infinit mai greu să fie astupată prăpastia care se deschide, în fiecare zi mai adâncă, între voința de dominație sovietică și setea de libertate a poporului polonez".

În plus, Gafencu face și o paralelă între discursul electoral al lui Gomulka și izbânda listei sale naționale cu declarațiile și comunicatele Consiliului revoluționar ungar, ajungând la concluzia că: „polonezii lui Gomulka își zic comuniști și invocă în favoarea lor recunoașterea lui Lenin. Ungurii se doresc socialiști și apelează la Karl Marx. „Atât unii cât și ceilalți refuză să caute libertatea «în urmă», adică în lumea liberală".

Trebuie spus că lumea liberală (Occidentul întreg) nu face nimic pentru a-i convinge pe estici să-și schimbe părerea. Se pare, dimpotrivă, că se vrea încurajată această tendință de a vedea că „«toate se aranjează» „la stânga și la Răsărit". Iată, așadar, cea mai ascuțită critică pe care un fin analist o făcea la adresa guvernelor occidentale, extrem de perverse în acele momente cruciale. Am spune ca de obicei.

Citând tot felul de aprecieri favorabile din presa franceză, Gafencu a reținut intervenția unui polonez de rând, profundă și adevărată, pe care am cunoscut-o și eu în zeci sau sute de versiuni ce îmi treceau pe la urechea tânără și pe care le ascultam la Varșovia în anii'60. „Am trăit ultima noastră zi de unanimitate" antisovietică– aceasta în legătura cu manifestarea solidară a națiunii la scrutinul descris de Gafencu.

„Grandioșii bolnavi" - Eisenhower și Dulles

În însemnările din 22 și 23 ianuarie, înainte de a se deplasa la München, pentru a da curs unei invitații mai vechi a exilaților români din Germania Occidentală în vederea participării la marcarea Unirii Principatelor, Gafencu se pronunță pe marginea declarațiilor la prima conferință de presă făcute de președintele reales al Statelor Unite ale Americii, D. Eisenhower, în fapt după cea de a doua prestare de jurământ a acestuia în această calitate. Foarte tranșant, Gafencu constată că prin atitudinea conciliantă dovedită de general față de Moscova, într-un moment în care „libertatea este masacrată și agonizează, ca la Budapesta, bravul Ike se gândește la altceva", la o „înțelegere mai bună între națiunile libere, cu certitudinea de a fi gata să pună puterea lor militară și economică în slujba apărării libertății".

Așa stând lucurile, nu retoric se întreabă fostul diplomat român. „De ce libertate este vorba? De liberatea unei țări dornice să scape din sclavie (Ungaria și Polonia) și să-și trăiască propria viață, sau de liberatea lui Nasser de a viola legea internațională?".

Gafencu constată din nou că: „cu cât America se arată mai conciliantă – prin cuvinte și prin inacțiune – cu atât amenințările sovietice devin mai violente" – ceea ce va duce la o mică reluare a războiui rece. La propunerile Washingtonului de îmbunătățire a relațiilor pe plan internațional, Moscova a denunțat imediat prin agenția TASS „imperialismul" american punându-i în sarcină „răspunderile evenimentelor care ar putea decurge din realizarea planurilor agresive americane".

În concepția lui Gafencu, „America nu știe exact ce vrea. Nu știe să sprijine „libera instituție" a Europei Libere", făcând să tacă criticile și învinuirile din corul nemulțumirilor antiamericane. „Cu grandioșii bolnavi, care se găsesc în fruntea Statelor Unite, nimeni nu mai știe unde se află, iar mai puțin decât oricine, nu știe nici Radio „Europa Liberă". Devine un bun prilej pentru comentatorul asiduu ca în deplasarea pe care o făcea la München să se convingă la fața locului cum se prezentau lucrurile, de ce chiar Adenauer exprima unele rezerve în legătură cu „temeiul unora dintre emisiunile americane".

„Europa Liberă" - capodoperă de organizare tehnică

În continuare, Gafencu ne introduce cu sinceritatea-i caracteristică, dar și ca ziarist profesionist, în culisele „Europei Libere", așa cum se manifesta această instituție la începutul anului 1957, deci la numai câteva luni după evenimentele de la Varșovia și Budapesta. Sunt aprecierile unei personalități independente, care colabora de la o vreme cu postul respectiv, având în comentariile sale pe unde herțiene viziunea unui politician care știa să ia pulsul evenimentelor de pe toate meridianele. Comparând politica „Vocii Americii" – ca expresie a unei instituții de stat –, care transmite un program oficial, în comparație cu „Europa Liberă" – organizație particulară – „alimentată cu dolari de o altă organizație tot particulară („Cruciada pentru libertate"), al cărui scop este de a permite refugiaților din diferite țări europene să vorbească compatrioților lor, peste obstacolul Cortinei de Fier", Gafencu se pronunță tranșant. Potrivit opiniei sale, „Europa Liberă" era o „instituție mixtă", care se bucura de o anumită autonomie, fiind însă *strict controlată de diferite servicii americane de politică externă și de securitate.* Exilații care funcționau la Europa Liberă lucrau sub direcția șefilor americani, care primeau și ei, la rândul lor directive politice din Statele Unite prin intermediul Oficiului Central al Europei Libere de la New-York. „Aceste directive apar mai precise, atunci când politica externă americană își fixează obiective precise, dar ele devin mai șterse, atunci când Washingtonul este mai perplex și șovăie între diferitele drumuri. Putem spune că astăzi totul înoată în voia valurilor". Constatare tristă – dar adevărată, după cum s-a dovedit.

Referindu-se la persoana lui de „colaborator extern" al Postului, Gafencu subliniază că nu a fost niciodată molestat, nici prin cea mai mică indicație sau prin cea mai mică observație venită din afară sau din interior. Amintește că timp de șase ani s-a bucurat de „cea mai deplină libertate a cuvântului și a expresiei politice". Observă că instituția se dovedește a fi: „o capodoperă de organizare tehnică", slab manageriată politic. Aflăm că i s-a cerut de câteva luni să sporească numărul de emisiuni de la patru la șase. „Niciodată declarațiile mele – în care nu-mi îndulcesc cuvintele (mărturie și paginile din *Jurnal* – N.M.) – n-au suferit nici cea mai mică cenzură. A fost de partea americanilor o dovadă de foarte largă înțelegere".

Impresiile lui Gafencu cu privire la „diriguitorii" americani de la fața locului sunt dintre cele mai bune: tineri, inteligenți, hotărâți să ajunte instituția în a surmonta greutățile întâmpinate.

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

Nemulțumirea analistului este îndreptată spre centrala de la New-York, care pe vremea de furtună prin care instituția trecea, busola „bate câmpii".

Șeful postului în limba română – un om lipsit de scrupule patriotice

Gafencu observă că exilații (se înțelege că nu numai cei români) „nu ascultă decât de ceea ce li se pare a fi dorințele, îndemnurile și aspirațiile țărilor respective. Există o opoziție între prudența americană și impetuozitatea exilanților de la „Europa Liberă".

În acest context, ceva mai larg am spune, fostul demnitar român și comentator totodată pune într-o balanță dreaptă, *sine ira et studio,* ceea ce constată la „desk"-ul (redacția - postul) românesc, unde „opoziția se agravează prin faptul că șeful echipei românești nu este un român sută la sută (este un evreu din România, devenit cetățean britanic), și că în această situație, omul este lipsit de scrupule patriotice și crede că e mai înțelept și mai conform cu interesul său să urmeze conștiincios linia armericană, decât să se facă purtătorul de cuvânt al alarmaților și al pretențiilor colegilor săi români. Tânărul este abil și-și cunoaște bine meseria". Și, de parcă n-ar fi suficientă lipsa de scrupule patriotice, mai adaugă împărțialul oaspete o tușă neagră la imaginea defavorabilă făcută acestuia: „o oarecare suficiență, care unită cu lipsa de calificare națională, exasperează pe colegii săi de la „desk". Intrigile obișnuite în lumea exilului, amestecându-se în acest imbroglio, aproape că au reușit să îi zdruncine poziția față de americani".

Numai Revoluția ungară îi va consolida poziția în ochii americanilor, prin prudența pe care „românul" o manifesta."Din cauza aceasta, <tulburarea coloniei românești a crescut. Faptul de a avea în fruntea emisiunilor românești un om atât de puțin reprezentativ al interesului național, tocmai acum, când toate țările noastre ar trebui să fie în fierbere, slujește ca pretext unora și altora, pentru a se intensifica pornirea împotriva șefului de la „desk>". Recunoaște mai departe, în *Jurnal,* nimeni altul decât colaboratorul onest al postului că, la München, s-a găsit chiar de la sosire, „într-un viespar".

„Noel Bernard – este numele de împrumut al tânărului israelit – m-a copleșit cu amabilități, oferindu-mi dineuri și recepții, unde am întâlnit toată elita statului major al stației de radio și câteva notabilități ale orașului. Membrii secției românești mă întâlneau pe la colțuri, pentru a-mi șopti durerile lor".

Nu se putea să nu izbucnească și *diferendul* politic care se manifesta. Aceasta s-a concentrat asupra unui fapt pe care Gafencu îl avea la inimă și pe care îl abordase nu o dată și în *Jurnal.*

Ce teze trebuiau apărate în emisiuni? În concepția lui Gafencu și a majorității exilanților: „trebuie susținută teza liberalizării sau teza eliberării?" țărilor satelite de sub influența sovietică.

Și ce a constatat? „Pentru ca (unii exilații) să nu pară niște instigatori și niște uneltitori de revoluții (așa cum îi acuză sovieticii), când de la „Europa Liberă" preferă să acorde sprijinul lor cauzei lui Gomulka, mai mult decât lui Imre Nagy, compromisul acceptat de Moscova prezintă – după părerea lor – unele avantaje, în împrejurările de față, comparativ cu teza extremă care s-ar putea impune decât prin vărsări de sânge. Acest criteriu este cu atât mai plauzibil, cu cât americanii par hotărâți să nu-și amestece sângele cu acela al luptătorilor pentru libertate. Exilații, dimpotrivă, preferă să susțină ideea eliberării, așa cum preconizase revoluția din Ungaria; ei strâmbă din nas în fața încercărilor de a admite un compromis în privința comunismului. (Această controversă doctrinară este înainte de revoluția ungară; consecințele acestei revolte ungurești, carența Occidentului și învinuirile luptătorilor unguri, părăsiți în trista lor soartă, toate aceste evenimente ale căror consecințe împotriva „Europei Libere", au fost violente, aveau să confirme și să întărească politica prudenței. Este motorul pentru care compatrioții așteaptă vizita noastră)".

Autorul însemnărilor recunoaște, la cald, că problemele nu sunt susceptibile de a fi soluționate printr-o discuție teoretică. Soluția pe care Gafencu o întrevede și a apărat-o a fost tranșantă: „postul de la München, în ansamblu, trebuie să susțină eliberarea statului, atât de sovietici, cât și de comunism", lucru demnostrat și în publicistica sa.

Occidentul și liberalizarea sau despre egoismul occidental

Cunoscând gândirea politică și strategică occidentală în toată profunzimea și cu toate nuanțele ei, plecând și de la faptul că „liberalizarea nu este un scop în sine", Grigore Gafencu era convins că Occidentul nu o poate preconiza și nici accepta ca pe o soluție a tragediei din țările de răsărit.

În fața „desk"-ului românesc, compus din 20 de persoane, și în conversațiile avute cu conducătorii americani, Grigore Gafencu a încercat să dezvolte și să demonstreze că: „o liberalizare cât mai puțin reușită și acceptată de niște popoare resemnate, supărate de lașitatea Occidentului și de slăbiciunea principiilor și convingerilor ideologice, ar întări comunismul și puterea sovietică, în detrimentul Răsăritului, ca și acela al Vestului european".

Iată cum s-a exprimat juristul internațional și omul dreptății. „Nu trebuie să ne înclinăm și nici să facem tranzacții cu principiile. Nu Occidentul este acela care să joace de bucurie în fața totalitarismului și comunismului național; Occidentul trebuie să apere integral cauza libertății. (Cele trei condiții ale lui Nagy: alegeri libere, desprinderea din Tratatul de la Varșovia și reîntoarcerea la Europa). Aceasta nu înseamnă că trebuie să împingem lucrurile până la revoltă, atunci când nu poate fi susținută o mișcare. De asemenea, nu însemnează nici că rezultatele obținute de Gomulka, n-ar trebui să fie comentate cu interes și simpatie. A fost o izbândă a voinței naționale asupra dominației sovietice; această victorie n-a fost posibilă pentru că a tăiat adânc în regimul comunist. Făcând-și profesia de credință comunistă, Gomulka a insistat asupra nevoii de a vorbi „limbajul adevărului și al realității". Acest efort de a ieși din minciună însemnează ruptura conștientă sau inconsistența nu numai cu Moscova, ci și cu dogmele marxist-leninismului. Pentru niște oameni inteligenți se află aici multă materie pentru a fi dezvoltată radiofonic".

În accepțiunea sa, dacă o asemenea linie ar fi adoptată, va fi posibil să ne gândim la direcția „desk"-ului pentru a-i da un caracter mai autentic național". Concluzia lui Gafencu a fost că, zguduită de evenimentele din Ungaria, „Europa Liberă", trăia sub semnul prudenței și al fricii, exilanții fiind lăsați de americani în incertitudine, iar URSS-ul își concentrase focurile asupra ei.

Ultimele zile trăite de Gafencu la München s-au constituit în momente poate prea dense, cu trăiri aparte, așa cum rezultă din *Jurnal.* Nu i-au grăbit oare și sfârșitul? – a fost gândul care m-a străfulgerat la lectura ultimelor pagini din *Jurnal.*

Gafencu s-a întânit cu întreaga comunitate românească la Biserică, unde a rostit o cuvântare, dar și cu diferiți lideri, „bucurându-se de ospitalitatea generalului Ion Gheorghe", înconjurat cu grijă de Gallin (fost consul general al României la Lwow), care reprezenta Comitetul Național de la NY, cu Racoveanu, șeful „federației românilor din München" etc. Divizările dintre români nu i s-au părut mai adânci decât în alte părți. În aceste ultime file, urmare și a întâlnirilor avute cu românii, Gafencu lasă în consemnarea făcută o definiție de mare trăire a „exilatului patriot" – drept persoana „gata de a da socoteală patriei sale de tot cea făptuit el în străinătate".

Gafencu s-a autodescris prin aforismul de mai sus cât și prin faptele sau medalioanele veridice făcute oamenilor și evenimentelor oglindite cu acribie în *Jurnal.*

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

ANIVERSĂRI

DINU C. GIURESCU – „Meseria dă sens vieţii fiecăruia"

În multe privinţe, academicianul Dinu C. Giurescu (n. 15 februarie 1927, la Bucureşti) este, la cei 85 de ani împliniţi, un savant atipic. Prezent în mass-media prin luări de poziţie, tranşante şi formulate cu nedezminţită consecvenţă şi care vizează probleme de actualitate ale României contemporane, de la reîmpărţirea administrativă, la reforma administrativă şi, nu în ultimă instanţă, la starea şi statutul Arhivelor Naţionale, Dinu C. Giurescu oferă publicului un model de intelectual angajat în efortul comun de repunere a societăţii româneşti pe un făgaş firesc. Temeiul multora din acţiunile şi opiniile sale îl descifrăm dintr-o lucrare cu conţinut cvasi-memorialistic: *De la Sovromconstrucţii, Nr. 6 la Academia Română* (Ed. Meronia, 2008, 464 p. cu planşe) în care savantul îşi explică atât pasiunea pentru istorie, cât mai ales motivele pentru care a îmbrăţişat această profesie. Revelatoare în acest sens este o discuţie purtată la mijlocul anilor '60, cu părintele său, istoricul Constantin C. Giurescu, proaspăt eliberat din Penitenciar şi care îl îndeamnă: „Ne apucăm de treabă, ce altceva să facem…" „Cu cine, cu ăştia?" întreabă tânărul Giurescu. „Da, cu ăştia… soluţia e să lucrăm în cadrul existent." Urmând cu consecvenţă modelul părintesc, profesorul Dinu C. Giurescu a găsit adesea resurse morale să o ia de la capăt, trecând prin numeroase încercări profesionale şi familiale, să-şi facă meseria, şi dacă se poate să lucreze în cadrul social existent, urmând cu sfinţenie deviza: „Meseria dă sens vieţii fiecăruia."

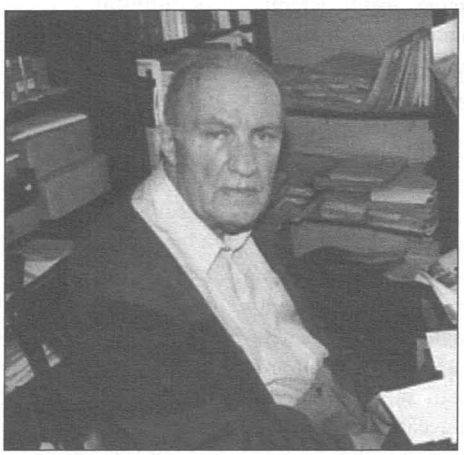

Absolvent, în 1950 al Facultăţii de istorie din Bucureşti (şi-a susţinut examenul de licenţă în timp ce familia era evacuată din casa părintească situată pe fosta stradă Cuibul cu Barză), Dinu C. Giurescu nu găseşte altă alternativă decât să lucreze la *Sovromconstrucţii* ca *normator,* la sectorul Medgidia. După 1963, revine în Bucureşti, şi la solicitarea lui Mircea Maliţa, director în MAE, se încadrează ca funcţionar la Oficiul de Studii şi Documentare, pentru ca, de la 1 octombrie 1968 să treacă definitiv la catedră, la Institutul de Arte Plastice „Nicolae Grigorescu".

Despre activităţile extraprofesionale ale acelor ani, profesorul Dinu C. Giurescu s-a pronunţat adesea cu îngăduinţă, deşi presiunile erau, cum se poate bănui, insuportabile. Cu eleganţă şi o superioritate naturală, venită din ascendenţa intelectuală de mai multe generaţii, Dinu C. Giurescu trece peste multe inconveniente, numai ca să poată să *scrie.* Adesea a comentat astfel munca sa din acei ani: „A sta în expectativă ar fi însemnat a nu face nimic în plan profesional. Cum poate fi numit un istoric dacă nu îşi aduce aportul prin cercetările proprii?" (*op.cit.*, p. 295)

În martie 1988, profesorul Giurescu decide să emigreze în Statele Unite, împreună cu familia, după ce asistă neputincios la demolarea unei părţi din Bucureşti, inclusiv a casei părinteşti din Cuibul cu Barză. La New York , publică volumul *The Razing of Romanian's Past,* foarte bine primit pe plan internaţional. Din fericire, pe 22 decembrie 1989 regimul Ceauşescu este înlăturat de la putere, după *16355 de zile de conducere autoritară* (n.a. – D.C.G. – *op. cit.*, p. 428), iar profesorul Giurescu se reîntoarce în ţară, fiind ales, în noiembrie 1990, membru al Academiei Române, pe locul deţinut cândva de părintele său.

Director de onoare al publicaţiei „Biblioteca Bucureştilor", academicianul Dinu C. Giurescu este, la cei 85 de ani împliniţi, un model nu doar civic, dar şi profesional. La mulţi ani, domnule profesor! (*Redacţia Biblioteca Bucureştilor*)

MIRCEA MALIŢA – în orizontul dezvoltării durabile a României

Născut la Oradea, la 20 februarie 1927, academicianul Mircea Maliţa a trecut cu eleganţă pragul vârstei de 85 de ani. Matematician de formaţie, filosof din vocaţie, Mircea Maliţa are la activ peste şase decenii de activitate, nu doar *în slujba diplomaţiei României* pentru a parafraza însemnările Domniei sale din prefaţa volumului *România şi lumea la confluenţa secolelor XX şi XXI,* de Ion Iliescu, editată în 2009 de diplomatul Marin Buhoară, cât a culturii şi valorilor româneşti în general. Director, între 1950-1956, al Bibliotecii Academiei, consilier al primei misiuni permanente a României pe lângă ONU (1956-1961), apoi director al Direcţiei culturale din MAE (1961-1962), ministru al învăţământului, din păcate pentru o scurtă vreme (februarie-octombrie 1972), ambasador al României în Elveţia, SUA şi la ONU (cu sediul la Geneva, între 1980-1982), membru fondator al Centrului European de Cultură al Universităţii Mării Negre, membru al Academiei Mondiale a studiului viitorului, al „Clubului de la Roma", dar şi al „Clubului de la Bucureşti", al cărui preşedinte este fostul şef de stat, Ion Iliescu, academicianul Mircea Maliţa (ales membru titular în decembrie 1991) este autorul a numeroase lucrări din domeniile matematică, economie mondială, istoria diplomaţiei şi eseistică. Titluri precum *Aurul cenuşiu, Idei în mers, Fire şi noduri, Zidul şi iedera* etc., publicate în intervalul 1977-2007, au influenţat opinia publică românească şi au pregătit terenul schimbărilor intervenite după 1990. În 2008 a publicat, în colaborare cu dr.Călin Georgescu, un volum cu un titlu provocator, despre profesii şi profesionalism, intitulat *Reprofesionalizarea României.*

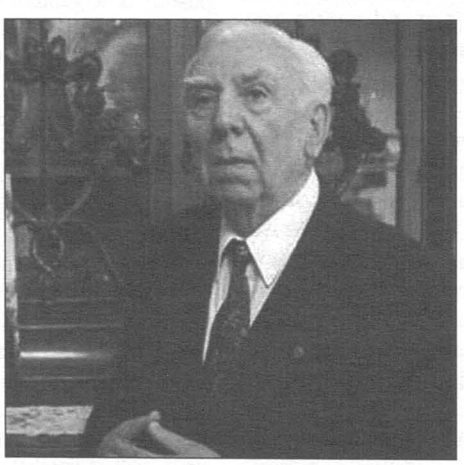

Prezent la Casa Academiei Române, cu ocazia împlinirii a 21 de ani de activitate a Institutului Naţional de Cercetări Ştiinţifice „Costin Kiriţescu", academicianul Mircea Maliţa s-a pronunţat asupra necesităţii elaborării unor proiecte menite să susţină *dezvoltarea durabilă a României.* În esenţă, este vorba de adoptarea unor noi politici publice ce pot conduce la re-profesionalizarea decidenţilor economici care vor acţiona în perioada post-criză.

România nu se poate dezvolta la voia întâmplării, are nevoie de un proiect de viitor care să-i valorifice noul statut internaţional, a subliniat în cuvântul său acad. Mircea Maliţa. Astăzi, constata distinsul profesor, România e împărţită în două: o parte este pe deplin integrată în procesul de globalizare, cealaltă se zbate să supravieţuiască într-un mediu economic şi legislativ ostil. Esenţial, nu este o problemă de ideologie economică, ci de politici *bune şi proaste.* Iar viziunea academicianului Maliţa se închidea cu un strop de speranţă: românii, şi în special tinerii au nevoie de proiecte de viitor.

Este cea mai seducătoare teorie despre viitorul României, elaborată în ultimii ani. (*Redacţia B.B.*)

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

AM PRIMIT, VĂ SEMNALĂM

Cărţile Revoluţiei

Editura Institutului Revoluției Române din Decembrie 1989 a publicat, în anul 2011, în cadrul Programului anual de cercetare științifică, o serie de lucrări cu conținut monografic, deosebit de utile cercetătorilor, dar și publicului interesat de istoria recentă a României. Din bogata paletă publicistică desprindem o serie de lucrări al căror conținut este menit să refacă, chiar și parțial, o pagină de istorie. Dincolo de diversitatea abordărilor științifice, reținem preocuparea autorilor, provenind din toate generațiile României contemporane, de a identifica și comunica adevărul clipelor re/trăite.

Privită din perspectivă istorică, desprinsă de zgura interpretărilor partizane, Revoluția Română din Decembrie 1989 rămâne un moment de cotitură pentru soarta țării și a poporului român. *Libertatea de exprimare* cucerită cu jertfe, inclusiv umane, la Revoluție rămâne dreptul fundamental dobândit cu acel prilej. În numele lui pot astăzi să apară cărți și să fie exprimate opinii, chiar contrare, dar care în totalitate converg spre ideea că Libertatea este acel drept ce ne face *egali* în fața comunității.

În numele Libertății s-au exprimat de-a lungul vremurilor cele mai aspre sentințe împotriva omului și a drepturilor sale. În numele Libertății avem azi cetățeni *mai egali* decât alții, care sfidează comunitatea prin bogăție și aroganță. Dar toate acestea nu trebuie puse pe seama Revoluției. Nu Revoluția din Decembrie 1989 a separat dureros societatea românească, nu ea a adus sărăcie și disperare în multe medii sociale. Până la urmă, singurul adevăr al acestor vremuri rămâne dictonul lui Peter Drucker, părintele managementului, invocat inclusiv de Dumitru Mazilu într-o succintă monografie dedicată acelor evenimente: „În lume nu sunt țări bogate și sărace, ci doar țări conduse bine sau conduse prost."

În numele acestui ideal al muncii cu valențe sociale, singura capabilă să ne ofere prosperitate și progres, *cărțile Revoluției* se constituie ca și trepte ce trebuie urcate pe rând, în respect pentru jertfa eroilor martiri. (*M.N.*)

Dumitru MAZILU, *Revoluția Română. Zile și nopți de dramatism și speranță,* București, Institutul Revoluției Române din Decembrie 1989, Biblioteca IRRD, 2011, 134 p.

La întrebarea dacă a fost sau nu o Revoluție răspunsul s-a dat demult. De altfel, schimbările structurale survenite în România după Decembrie 1989 până astăzi confirmă fără tăgadă că „în România poporul acestei țări a înfăptuit o revoluție, a răsturnat nu numai o dictatură, ci un sistem, punând bazele altuia nou, pe care și l-a dorit: un sistem al democrației, libertății și demnității." Ideea apare încă dintr-un Raport către Sesiunea Națiunilor Unite privind protecția minorităților, din iulie, susținut de profesorul Dumitru Mazilu: „Denigratorii Revoluției, care sunt de fapt *profitorii* ei (s.a. – D.M.), susțin că nu tot poporul a participat la Revoluție. Dar fără o participare de masă, Revoluția n-ar fi învins. Pentru cei care au plătit cu viața pentru îndrăzneala de a înfrunta dictatura, cuvintele lui Mihail Sadoveanu sunt edificatoare: „Sângele vărsat și jertfele nu sunt niciodată zadarnice. Lumina și conștiința unui popor nu pot fi biruite. Luptătorii pier, *dar nu îngenunchează…*"

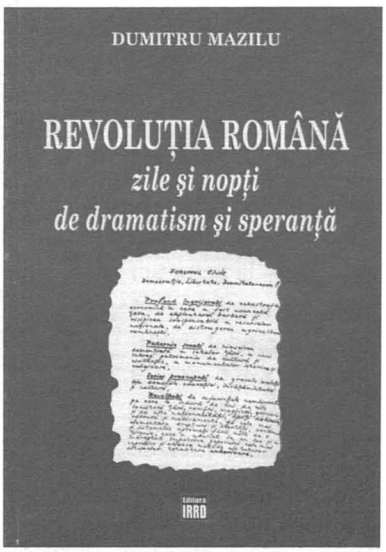

****

Dan SCUTARU, *Naşterea „Puterii a patra". Presa scrisă în Revoluția Română din Decembrie 1989,* București, IRRD, 2011, 192 p. cu ilustr.

Într-un articol al vremii, *Cuvântul baricadelor,* un jurnalist (Ion Pavelescu – n.n.) se întreba: „Cum a fost posibil ca o țară întreagă care a scandat la comandă să-și regăsească dintr-o dată vocea ei adevărată?" Același lucru este valabil pentru presă. Putea ea rămâne inertă în acele clipe? Un lucru e cert: jurnaliștii au fost, adesea, cu arme în mâini, alături de combatanți. La revoluție au reușit, cu arma cuvântului, să se debaraseze de vechile metehne. În definitiv, în acele zile, presa a fost epicentrul unui război mediatic. Lupta cu zvonurile, cu dezinformarea și cu partizanatul, i-a pus pe jurnaliști față în față atât cu demonii propriului trecut, dar și cu presiunea momentului. A fost un război pe care, pe moment,

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

poate, presa l-a pierdut, dar, privit din perspectivă contemporană, l-a câştigat cu siguranţă.

****

Titus SUCIU, *Poeţii Revoluţiei. Timişoara 1989,* Bucureşti, Editura IRRD, 2011, 154 p.

Momentul 1989 a marcat şi implicarea în scris şi public a numeroşi intelectuali – actori, regizori, artişti plastici, scriitori – din toată ţara, prezenţi atât în spaţiul public cât şi în cel cultural. Aceşti „factori culturali" au subliniat şi au valorizat declanşarea şi amplificarea revoltelor. Ideea de a evidenţia contribuţia oamenilor de cultură – cu precădere a poeţilor – la acest act revoluţionar a avut ecou în rândul publicului. În fond, curajul individual nu ţine loc nici de artă, nici de talent. Fiecare scriitor a acţionat, putem spune, pe cont propriu, adesea fără să comunice sau să susţină pe un altul. Ceea ce se desprinde însă ca un fenomen comun rămâne participarea activă la revoluţie, la unison cu frământările şi aspiraţiile maselor populare. Evidenţiind contribuţia unor poeţi precum Daniel Vighi, Viorel Marineasa sau Claudiu Iordache, constatăm că „Revoluţia s-a născut pe Neva şi a murit pe Bega". Este o recunoaştere a rolului Timişoarei la susţinerea stindardului Revoluţiei, purtat, deopotrivă, de poeţi şi de popor.

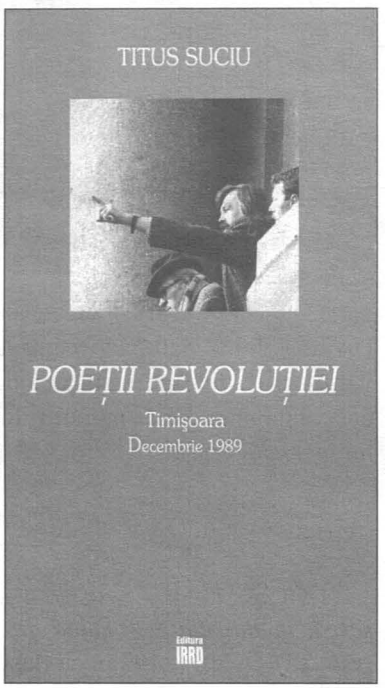

****

Daniela OSIAC, *Revoluţia din Decembrie 1989: mesaj pentru România. Proclamaţii, apeluri, manifeste ale Revoluţiei Române din Decembrie 1989,* Bucureşti, Editura IRRD, 2010, 56 p.

Cu o forţă indestructibilă, apelurile, mesajele şi manifestele Revoluţiei din Decembrie 1989 dovedesc că a avut loc cu adevărat o Revoluţie, ce a înflăcărat sufletele, curajul şi visele populaţiei. Adunate de pe tot cuprinsul ţării, documentele reunite în acest volum sunt dovada că mesajul revoluţionar românesc a adus exact ceea ce lipsise decenii de-a rândul: autenticitatea sentimentelor comune. Selectate din Arhiva Institutului, ca şi din cărţile şi publicaţiile dedicate acestui eveniment, documentele au un factor comun – *simbolistica discursului revoluţionar*. Edificator este *Comunicatul către ţară,* din 22 decembrie 1989, emis de Consiliul Frontului Salvării Naţionale, citit la radio şi televiziune de Ion Iliescu în seara aceleiaşi zile şi în care se consemnează: „Cetăţeni şi cetăţene. Trăim un moment istoric. Clanul Ceauşescu care a dus ţara la dezastru a fost eliminat de la putere [...] Se deschide o pagină nouă în viaţa politică şi economică a României."

****

REVOLUŢIA ROMÂNĂ. *1989-2009. Ploieşti. Prahova. O carte despre revoluţie, nu despre revoluţionari,* Ploieşti, Typodas Press, 2009, 214 p. cu ilustr.

Cartea surprinde destinele a 46 de revoluţionari prahoveni, de-a lungul celor două decenii scurse de la Revoluţie. Este un omagiu atât pentru eroii supravieţuitori, cât şi pentru cei care şi-au jertfit viaţa pentru acest ideal. Căci, cum consemnează istoricul Radu Ciuceanu în prefaţă: „Istoria se scrie prin fapte şi eroi. Municipiul Ploieşti s-a înscris printre primele oraşe unde, indiferent de vârstă, profesie şi convingeri politice, s-au născut veritabili luptători, *candidaţi la o istorie perenă a poporului nostru."* (op.cit., p. 3)

Din mulţimea de portrete e greu să desprinzi unul cu adevărat emblematic. Subiectiv, voi semnala cazul medicului veterinar Marcel Chiriţescu, locuitor al Ploieştiului, al cărui destin a fost, la o vârstă fragedă, în 1959, greu încercat. Judecat şi condamnat la ani grei de temniţă pentru convingerile sale anticomuniste, a reuşit după 1990 să înscrie o pagină luminoasă în viaţa publică prin participarea la Adunarea Constituantă, care a dat României noua Constituţie din 1991. Experienţa de viaţă îl face pe „veteranul" luptător pentru libertate să exclame: „Criza revoluţionară este o realitate. Ea a fost generată cu bună ştiinţă şi în scopuri precise. Azi ea nu mai poate fi gestionată corespunzător decât cu compromisuri din partea tuturor."

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

Revista *„LITERE”*, o emblemă a Târgoviștei moderne

Având drept model inițiativa primarului sectorului 2 al Capitalei, Neculai Onțanu, de a finanța revista de cultură „Luceafărul”, și primarul Târgoviștei, Gabriel Boriga, susține cultura locală, respectiv publicația „Litere”, ajunsă în anul al XIII-lea de la apariție. Cel mai recent număr primit la redacție, *1 (142), ianuarie 2012,* se situează pe linia de excelență stabilită de colectivul redacțional (director Tudor Cristea, redactor-șef Mihai Stan, avându-i ca statornici colaboratori pe cunoscuții acad. Mihai Cimpoi, Barbu Cioculescu, Florentin Popescu, George Anca, Radu Cârneci, alături de scriitorii „locali” Corin Bianu, Nicolae Scurtu ș.a.).

Scrisă în principal de dâmbovițeni, prin naștere sau adopție, publicația este un *mix* cultural din care nu lipsesc literatura originală, obligatoriile cronici literare, eseistica și istoriografia. Situat între „clasicii” școlii de proză de la Târgoviște (alături de regretații Radu Petrescu și Costache Olăreanu), Mircea Horia Simionescu (d. la 18 mai 2011, la vârsta de 83 ani) este prezent în revistă cu o selecție lirică de dată recentă, ciclul *Versete de unică folosință,* elaborat în 2010. Sentimentul sfârșitului apropiat îl tulbură pe autor: *învață să știi că nimic nu mai e de făcut / adună-ți neputințele / înșiruie resturile pe hârtie / și trage linie.* (*Sumar 2,* p. 6)

Firesc, numărul pe ianuarie (2012) al „Literelor” îl are în prim plan pe Mihai Eminescu și nesfârșita *dilemă* a revizuirilor critice. Într-un editorial despre *Împărat și... proletari* (cu trimitere directă la Poet și criticii săi de ocazie), Tudor Cristea desparte apele de uscat, separându-l pe Eminescu de acuzatorii săi „după ureche”. Recursul la interpretarea școlară tradițională (poemul *Împărat și proletar* ar fi, la o lectură în grilă ideologizată, o expresie a teoriei *luptei de clasă*) îi permite lui Tudor Cristea să deplângă „noaptea ignoranței în care s-au adâncit impostorii”.

LITERE

REVISTĂ LUNARĂ DE CULTURĂ
A SOCIETĂȚII SCRIITORILOR TÂRGOVIȘTENI
Anul XIII, Nr. 1 (142) – ianuarie 2012
Apare cu sprijinul Primăriei Târgoviște, primar Gabriel Boriga

Împărat și... proletari

De vreo douăzeci de ani și mai bine, pe fondul exploziei unei prese îndelung ținute-n frâu în vremea comunismului, dar și din pricina unei greșite înțelegeri a democrației, orice persoană care are un creion în mână și, mai nou, o tastatură sub buricele degetelor (dar nu neapărat și vreo carte serioasă în față!), găsește cu cale că ar fi îndreptățită să-și dea, ea, cu părerea despre orice. În felul acesta, chiar și în spațiul culturii și al literaturii, foiletonistica subțirică și după ureche a înlocuit, pe nesimțite, demersul serios și a creat o teribilă greață (manolesciană!) față de exegeză. Citese, din când în când, câteva pagini din acea cărțulie pe care, cu oportunistă promptitudine, inițiatorul de acum paisprezece ani al atacului antieminescian din *Dilema* a realizat-o în 1999, alăturând textelor din revistă numeroasele reacții înregistrate în câteva luni. În cei paisprezece ani care s-au scurs de la obsedantul episod, inițiatorii acestuia, niște tinerei mai curând necunoscuți (cărora li s-au alăturat și niște maturi sau niște bătrâiori ceva mai notorii) au cam trecut de dantescul *mezzo del cammin,* dar n-au devenit nici mai cunoscuți, nici mai relevanți. Acele cărăușeli de cocoși dresați n-au avut, până la urmă, nicio consecință serioasă, deși criticul N. Manolescu, așezat în avangarda compozitului comando, considera că-ele vor marca o necesară despărțire de un autor mumificat de idolatria caracteristică înapoiatului mental colectiv românesc. Despărțire care, numai ea, va permite redescoperirea adevăratului Eminescu. Ce-a descoperit, pe această cale, N. Manolescu personal se poate vedea în capitolul deficat poetului în ampla sa „Istorie critică”: mai nimic.

Să revenim, însă, la chestiunea datului cu părerea după ureche, dar să ne menținem, pentru că tot ne aflăm în ianuarie, la „cazul Eminescu”. Zicea, la anul una mie nouă sute nouăzeci și opt fix, unul dintre tinerii (pe atunci) iconoclaști din „Dilema” că „...din cauza acaparării imaginii sale de către critica ideologizantă comunistă , Mihail (sic!) Eminescu a devenit tot mai mult o figură emblematică a spiritului național și tot mai puțin un artist al cuvântului”. Și ofta interogativ: „Cine l-o fi pus pe marele poet să scrie *Împărat și proletar*?”. Am mai vorbit în această pagină despre ceea ce numesc „ideologism întors”, adică, pe vorba francezului, *à l'envers*. El este practicat astăzi, cu viclene tendințe manipulatoare, de către indivizi versați, dar și cu prostească naivitate de către diverși papagali de felul celui mai sus citat. Omul nostru, rămas, după cum se vede, cu lecturile din Eminescu la nivelul gimnazial și convins că în *Scrisoarea III* ar fi vorba doar de Mircea și Baiazid, iar în *Împărat și proletar* poetul ar avea idei socialiste și ar critica orânduirea burgheză, este, evident, mai puțin avizat decât ideologii anilor '50, care doar spuneau asta. Instruiți la bune școli interbelice, aceia știau foarte bine că *Împărat și proletar* este un poem filozofic în care lecturile din socialiștii utopici sunt dublate de cele din Schopenhauer, iar concluzia lui e adânc pesimistă. Dar mistificau cu bună știință, oprimă, în manualele școlare (ca și în volumele dedicate școlii), fără a pune măcar avertizoarele croșete, textul după îndemnul la zdrobirea orânduirii „crude și nedrepte”, prezentat drept soluție. Bieții profesori, chiar dacă știau că adevărul e altul, nu îndrăzneau să susțină, în fața sărmanilor elevi, alteeva. În schimb, publicistul de azi, erijat în cunoscător de literatură, nutrit cu idei de-a gata și plimbat peste ocean după potcoave de cai morți (pe care nici nu le-a găsit!) e convins că printr-un asemenea poem sau prin altele Eminescu le-a înlesnit comuniștilor și naționaliștilor anexarea sa, transformarea în statuie, în simbol și în cariatidă morală (dar de creță), menită a susține orgoliile nejustificate ale unei culturi și ale unei națiuni minore.

Noroc că răspunsul la gângăvelile unor asemenea specimene l-a dat deja Eminescu: „Astfel, încăput pe mâna a oricărui, te va drege,/ Rele-or zice că sunt toate câte nu vor înțelege...”. Recifele de coral ale imposturii fiind foarte bogate, iar noaptea ignoranței fără sfârșit, premoniția amar-filosofică a marelui poet se adeverește iar și iar.

Tudor Cristea

Pagini substanțiale despre Mihai Eminescu adaugă și George Anca (*Scadent 3,* p. 66): „După anii mei *indieni* mă indienizasem așa de tare încât numai Eminescu m-a încurajat să mă întorc, și mi-a dat și o slujbă, se pare”.

Tot pe linia performanței se situează și studiul lui Alexandru Bulandra (*Dosarul „Miorița”, partea a treia și ultima*), în care fenomenul mioritic este analizat într-o nouă paradigmă, mai apropiată de firea lucrurilor și a realităților românești.

În concluzie, „Litere”-le târgoviștene rămân un model de statornicie întru spirit. (M.N.)

AUTORII ACESTUI NUMĂR
AUTHORS IN THIS ISSUE

Anne Marie AUSTENFELD, *University of Freiburg, Switzerland*
Iulian BOLDEA, *University „Petru Maior”, Tg. Mureș*
Călin HENTEA, *historian*
Maria-Magdalena IONIȚĂ, *historian*
Adrian MAJURU, *historian*
Nicolae MAREȘ, *diplomate*
Marian NENCESCU, *Metropolitan Library of Bucharest*
Zenovia NICULESCU, *University of Bucharest*
Carmen PESANTEZ, *Pedagogical Central Library*
Viorel ROMAN, *University of Bremen, Germany*
Virgiliu Z. TEODORESCU, *historian*
Florica TOPÂRCEANU, *Institute of Virusology, Bucharest*
Isabela VASILIU-SCRABA, *writer*

NOTĂ CĂTRE AUTORI

Textele primite în vederea publicării, în variantă tipărită și electronică, se redactează în Word, font Times New Roman, corp de literă 12, cu spațiu de un rând și jumătate, având maximum 8 pagini.

Articolele trebuie să fie însoțite de bibliografie, precum și de un rezumat și cuvinte-cheie în limba engleză.

Textele trebuie să respecte normele ortografice academice, conform *Dicționarului Ortografic, Ortoepic și Morfologic al Limbii Române*, ediția a II-a, Editura Univers Enciclopedic, București, 2005.

Redacția își rezervă dreptul de a interveni asupra inadvertențelor de formă într-un mod care să nu afecteze fondul textului.

SURSELE UTILIZATE ÎN ACEST NUMĂR

Pentru ilustrarea acestui număr au fost folosite următoarele surse, cum urmează: *http://www.unifr.ch*; *http://www.linternaute.com*; *http://www.dacoromanica.ro; www.ziare.com; http://en.wikipedia.org; http://www.acad.ro; http://www.evz.ro; http://www.ziuaveche.ro; http://www.puterea.ro; http://news.nationalgeographic.com; https://cersipamantromanesc.wordpress.com; http://www.life123.com; http://foaienationala.ro.*

După caz, sursele utilizate de autori au fost semnalate direct în textele publicate.

Mulțumim pe această cale colaboratorilor și prietenilor revistei care ne-au pus la dispoziție, cu titlu gratuit, documente iconografice în vederea ilustrării unor articole de specialitate.

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

CATALOG

Cărţi noi, primite la redacţie

Constantin VIŞINESCU şi Andrei VOINEA, *Viaţa între destin şi istorie*, Editura Floare Albastră, Bucureşti, 2005, 384 p.

De vreme ce, astăzi, această mişcare mondialistă privind studiile despre Holocaustul evreilor ne demonstrează că neamul omenesc, generic, a avut, la un moment dat, intenţia de a comite o crimă împotriva lui Dumnezeu – iar acest lucru ar trebui ţinut minte, pentru a rămâne o primă şi ultimă încercare de acest fel a urmaşilor lui Adam şi ai Evei – înseamnă că există o limită extremă, dincolo de care se iese din omenie. Acest gând ne arată că avem dreptul să visăm şi să sperăm în valorile spiritului uman, şi în raiul din care ele se hrănesc. ***(Prof. univ. Nae Georgescu)***

Andrei VOINEA şi Constantin VIŞINESCU, *Umbre purpurii*. Cu o prefaţă de Toma George Maiorescu, ilustraţii de Kovaks Johana, Fundaţia Wilhelm Filderman, Bucureşti, 2006, 346 p.

Trecuse de miezul nopţii, când în apartamentul lui Lavrenti Beria sună telefonul de pe birou. După timbrul puternic şi uniform al soneriei, evident că se chema de la „special", adică de la vila lui Stalin. Beria aşteptase acest telefon toată seara, căci era deja a patra seară de când nu-l mai văzuse pe Koba, aşa cum îi spunea el lui Stalin. Nu i se mai întâmplase asta niciodată...

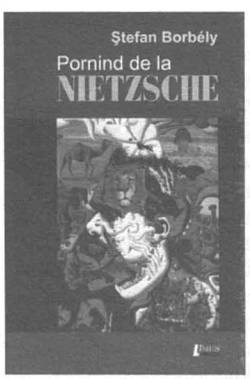

Ştefan BORBELY, *Pornind de la Nietzsche*, Editura Limes, Cluj-Napoca, 2010, 220 p.

Nu e nevoie să te adânceşti prea mult în paradox pentru a descoperi că drumul spre Nietzsche poate fi şi unul al „caricaturii". Cu condiţia ca termenul să fie scos din spaţiul ieftin al deriziunii şi restituit înţelesului originar pe care i-l acordă filosoful: acela de plan extrem, negativ, al reprezentării pozitive pornite să-şi precizeze propriile ţeluri: „Orice societate – notează Nietzsche – manifestă tendinţa de a-şi reduce oponenţii la caricaturi." O asemenea caricatură este, de pildă, criminalul din noi...

Petre CRĂCIUN, *Complexul sălii de aşteptare*, Editura Zorio, Bucureşti, 2012, 198 p.

Trăim tot timpul cu sentimentul că altcineva trebuie să ia decizii în locul nostru şi aşteptăm momentul când acela va veni pentru a ne comunica ce se va întâmpla cu noi. Răbdăm fără să comentăm, mult peste limita suportabilului, apoi, când ne ajunge cuţitul la os, erupem fără a mai ţine cont de nuanţe. Dar asta se întâmplă la 50 de ani o dată, de regulă iarna, când nu ne mai ajunge mâncarea pentru copii, iar focul s-a stins în sobă...

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

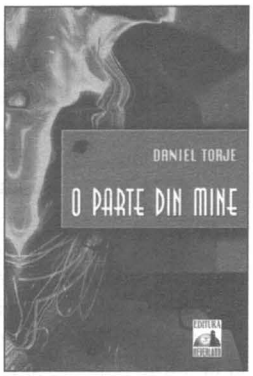

Daniel TORJE, *O parte din mine* [Povestiri], Editura Neverland, Bucureşti, 2012, 158 p.

O parte din mine ți-o dăruiesc ție, cititorule, pentru că și tu, la rândul tău, mi-ai dăruit o parte din răgazul tău în aceste vremuri în care frământările cotidiene ne țin tot mai departe de lectură. Poate că această parte din mine nu e ceea ce îți dorești tu, sau ceea ce așteptai să fie, dar primește-o, te rog, cu îngăduința dascălului ce-și susține elevul, din dorința de a-l încuraja, pentru că în ea vei găsi dragostea și aprecierea mea pentru tine, vei descoperi un izvor din care se revarsă iubirea și sensibilitatea unui om.

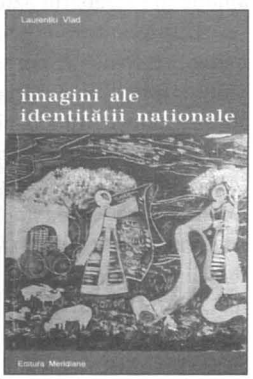

Laurențiu VLAD, *Imagini ale identității naționale. România și expozițiile internaționale de la Paris, 1867-1937*, Editura Meridiane, București, 2001

Ce era, deci, o Expoziție Universală? Inițial, o competiție în care fiecare participant spera să obțină un profit din vânzarea produselor sale. Ulterior, însă, a devenit o scenă care difuza diferite moduri de viață, ideologii sau construcții politice, adică sisteme coerente de reprezentări subsumate unei rațiuni globalizante, dar mai ales unei încrederi, împinsă până la misticism, în progresul științific și tehnologic al lumii...

Jeanine CHASSEGUET-SMIRGEL, *Corpul ca oglindă a lumii*, Editura Ideea Europeană, Bucureşti, 2003, 204 p.

Dacă trupul constituie punctul de plecare al activității simbolice, sângele nu este decât punctul de sosire. El este, în măsura în care rasismul, ce pune în evidență deopotrivă corpul și sângele, tinde să anihileze rasa omenească și să instaureze barbaria...

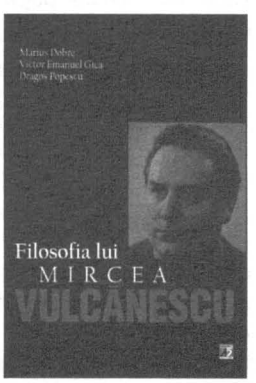

Marius DOBRE, Victor Emanuel GICA și Dragoș POPESCU, *Filosofia lui Mircea Vulcănescu*, Editura Paralela 45, Pitești, 2011, 118 p.

Deși, printr-un efort susținut, întins pe decenii, întreaga operă a lui Mircea Vulcănescu a fost editată, dimensiunile reale ale personalității sale nu au făcut obiectul unor cercetări amănunțite. Dificultățile unui astfel de demers de cercetare nu sunt mici: scrierile lui Mircea Vulcănescu sunt variate, provin din perioade diferite și rămân fără legătură cu contextul în care au fost create [...] Parcurgându-le însă, rămâi puternic impresionat de profunda lor unitate de gândire și concepție. De la primele rânduri de Jurnal, la ultimele, scrise în preajma condamnării, personalitatea lui Mircea Vulcănescu s-a dezvoltat organic, fără rupturi și neumbrită de eșecuri sau compromisuri [...]

Rubrică realizată cu sprijinul colaboratorilor

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

OBICEIURI ZILNICE, SĂRBĂTORI PERENE

Iordanes şi calendarul dacic

Dr. Marian NENCESCU

Bogata literatură universală pe tema istoriei calendarului şi a procedeelor de măsurare a timpului porneşte de la realitatea fundamentală că în viaţa omenirii timpul reprezintă o componentă primordială, modul de înţelegere a lui constituind şi baza calendarelor adoptate. Că faptele stau astfel, stă dovadă şi obsesia *milenaristă* a „sfârşitului lumii", prezentă la multe popoare şi civilizaţii, devenită chiar pretext de magie şi care a condus la unul dintre cele mai tragice episoade consemnate de istorie: sacrificarea, în anul 1487, ce reprezenta o dată anume în calendarul aztec, a 62.000 de vieţi omeneşti…

Din fericire, strămoşii noştri nu au cunoscut astfel de evenimente, cu toate că exista o certitudine în lumea ştiinţifică în privinţa informaţiilor de natură astronomică ce au stat la baza constituirii calendarului dacic. În acest sens, autorul antic cel mai des citat este istoricul de origine gotă Iordanes, care în cartea sa *Getica* semnalează preocupările dacilor pentru astronomie, şi implicit constituirea unui calendar propriu. Iată, în transcripţia lui Hadrian Daicoviciu (*Dacii,* Ed. Ştiinţifică, 1985), pasajul ce indică aceste ocupaţii: „Observând dispoziţia lor (a dacilor, n.H.D.) de a-l asculta (pe Deceneu, n.H.D.) în toate şi că ei sunt din fire inteligenţi, i-a instruit în aproape toate ramurile filosofiei, căci acesta era maestru priceput […] Demonstrându-le teoria celor douăsprezece semne ale zodiacului, le-a arătat mersul planetelor şi toate secretele astronomice, cum creşte şi cum scade orbita Lunii şi cum globul de foc al Soarelui întrece măsura globului pământesc, le-a expus sub ce nume şi sub ce semne sunt cele trei sute patruzeci şi şase de stele ce trec în drumul lor de la răsărit la apus, spre a se apropia sau a se depărta de globul ceresc […] Vezi cu o mare plăcere cum aceşti oameni prea viteji se îndeletniceau cu doctrinele filosofice, când mai aveau puţin răgaz din cauza războaielor […]"

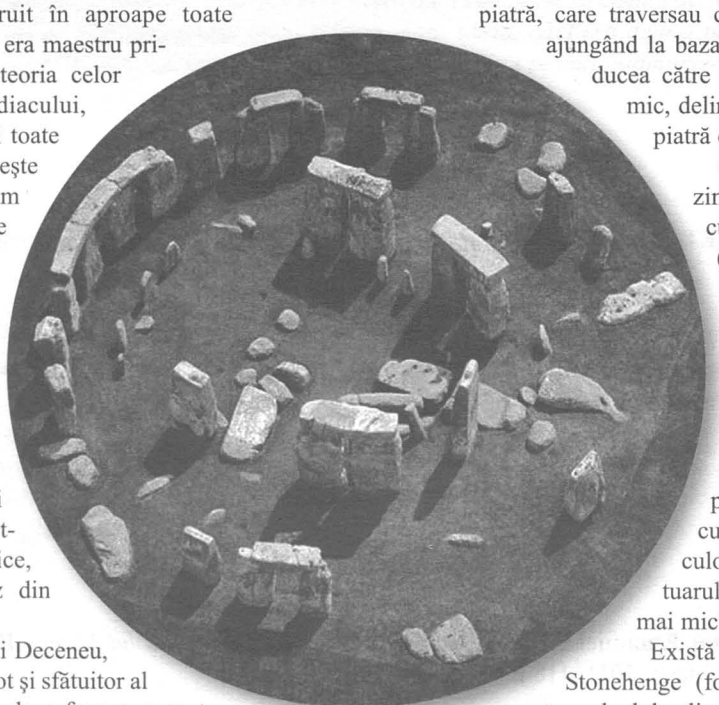

Aşadar, tradiţia atribuie lui Deceneu, urmaş al lui Pitagora, mare preot şi sfătuitor al regelui dac Burebista, meritul de a face cunoscut dacilor secretele mişcărilor corpurilor cereşti. Tabloul înfăţişat de Iordanes are însă şi un aspect idilic: nu toată clasa războinică studia poziţia cerului, creşterea şi descreşterea fazelor Lunii, ci doar o anumită castă preoţească, însărcinată în acest scop. Iordanes mai dezvăluie însă un adevăr: dacii deţineau cunoştinţe avansate, chiar şi dobândite pe cale empirică, atât de astronomie, cât şi altele – dovedite – de medicină populară. Nivelul cunoştinţelor astronomice este însă confirmat inclusiv de cercetările arheologice efectuate la Sarmisegetuza, capitala statului dac, localizată în Munţii Haţeg, „în apropiere de localitatea Grădiştea Muncelului". Se ştie că sanctuarele de la Sarmisegetuza au fost dărâmate şi risipite de cuceritorii romani în anul 106 d.Hr. În istorie mai există precedente similare: de pildă Cetatea Cartagina, centru al civilizaţiei feniciene, a fost distrusă iar pe locul ei s-a arat cu plugul în anul 146 d.Hr., iar templul de la Ierusalim, simbol al monoteismului îndârjit al evreilor, a cunoscut aceeaşi soartă. Se pare că la bază se afla un sacrificiu ritual: într-o bătălie „cel mai bun" învinge total, iar romanii nu-şi puteau permite prezenţa la graniţele imperiului a unui cult sau a unei civilizaţii superioare.

Revenind la templul dacic de la Sarmisegetuza, cercetările arheologice au demonstrat următoarea structură arhitectonică:

– un grup *central,* în formă de potcoavă închisă, formată din 34 de stâlpi de stejar, orientaţi către N-V, în sensul acelor de ceasornic

– un cerc *median,* alcătuit din 68 de stâlpi de lemn

– un cerc *exterior,* alcătuit succesiv din stâlpi de piatră (30), alternând cu stâlpi de lemn (cu totul, 180) lipit de acesta, orientat spre exterior, se mai afla un cerc exclusiv din stâlpi de piatră (104), având, se pare, rol de protecţie

Ansamblul era accesibil printr-o serie de culoare placate cu piatră, care traversau cercul exterior şi cel median, ajungând la baza potcoavei; un alt culoar conducea către un alt sanctuar, exterior, mai mic, delimitat de asemenea de stâlpi de piatră ce alternau cu stâlpi de lemn.

O asemenea construcţie prezintă similitudini semnificative cu ansamblul de la Stonehenge (Anglia), ridicat se pare în sec. I î.Hr. Semnalăm, astfel, o incintă interioară *în formă de potcoavă,* îngrădită, un cerc median constituit din blocuri verticale de piatră (iar nu din lemn), ca şi un cerc exterior, tot din coloane verticale de piatră. Accesul se face prin culoare placate cu piatră, iar un culoar separat uneşte centrul sanctuarului cu centrul altei construcţii, mai mici.

Există opinii că ansamblul de la Stonehenge (foto, în medalion) era utilizat pentru calculul eclipselor, sau chiar al mareelor din Marea Nordului (Fred Hoyle, *From Stonehenge to the Modern Cosmology,* San Francisco, 1972), dar acestea rămân la stadiul de ipoteze. În acelaşi fel poate fi interpretat şi ansamblul de la Sarmisegetuza, cu precizarea că pe teritoriul Daciei s-au mai găsit trei construcţii similare (având o absidă centrală şi câte două cercuri exterioare, sau mai simple, sub formă de *patrulater*) la Costeşti (jud. Hunedoara), Bâtca Doamnei (jud. Neamţ) şi Barboşi (jud. Galaţi). Cercetătorii, şi aici îl amintesc pe Constantin Bejgu, sunt unanimi în a acorda acestor construcţii, cu stâlpi având o distribuţie numerică, o anumită funcţie calendaristică. Despre acest aspect vom reveni în numerele următoare.

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

CALENDAR CULTURAL

Februarie 2012

- *1 februarie 1907.* 105 de ani de la naşterea lui **Oscar Lemnaru**, prozator, traducător (1 feb. 1907 - 17 mai 1968)
- *2 februarie 1882.* 130 de ani de la naşterea scriitorului irlandez **James Joyce** (2 feb. 1882 - 13 ian. 1941)
- *2 februarie 1907.* 105 de ani de la moartea lui **Dimitri Mendeleev**, chimist rus (8 feb. 1834 - 2 feb. 1907)
- *2 februarie 1917.* 95 de ani de la apariţia, la Iaşi, până la 23 martie 1918, a ziarului de front **România**, sub conducerea lui Mihail Sadoveanu
- *4 februarie 1872.* 140 de ani de la naşterea pictorului **Octav Băncilă** (d. 3 aprilie 1946)
- *6 februarie 1857.* 155 de ani de la apariţia, la Bucureşti, a ziarului unionist **Concordia**, devenit apoi **Românul**, condus de C. A. Rosetti
- *6 februarie 1932.* 80 de ani de la naşterea cineastului francez **François Truffaut** (6 feb. 1932 - 21 oct. 1984)
- *7 februarie 1777.* 235 de ani de la naşterea lui **Dinicu Golescu**, scriitor, om politic (7 feb. 1777 - 5 oct. 1830)
- *7 februarie 1812.* 200 ani de la naşterea scriitorului englez **Charles Dickens** (d. 9 iunie 1870)
- *7 februarie 1882.* 130 de ani de la înfiinţarea, la Bucureşti, de către Bogdan-Petriceicu Hasdeu, a **Societăţii Enciclopedice**, ulterior **Societatea Academică Română**, azi **Academia Română**
- *7 februarie 1907.* 105 de ani de la naşterea lui **Mircea Buciu**, artist liric (7 feb. 1907 - 27 feb. 1974)
- *7 februarie 1932.* 80 de ani de la naşterea eseistului, criticului de artă **Dan Hăulică**
- *7 februarie 1932.* 80 de ani de la naşterea lui **Ion Acsan**, poet, traducător
- *9 februarie 1917.* 95 de ani de la naşterea coregrafului **Oleg Danovski** (9 feb. 1917 - 21 oct. 1996)
- *10 februarie 1837.* 175 de ani de la moartea lui **Aleksandr S. Puşkin** (6 iun. 1799 - 10 feb. 1837)
- *11 februarie 1657.* 355 de ani de la naşterea lui **Bernard Le Bollyer de Fontenelle**, poet, prozator, filosof, dramaturg francez (11 feb. 1657 - 9 ian. 1757)
- *12 februarie 1862.* 150 de ani de la naşterea dramaturgului **Alexandru Davilla** (d. 19 octombrie 1929)
- *13 februarie 1882.* 130 de ani de la moartea lui **Auguste Barbier**, poet francez (29 apr. 1805 - 13 feb. 1882)
- *13 februarie 1932.* 80 de ani de la naşterea lui **Aurel Covaci**, traducător (13 feb. 1932 - 18 mai 1993)
- *14 februarie 1907.* 105 de ani de la naşterea lui **Dragoş Vrânceanu**, poet, eseist, traducător, ziarist (14 feb. 1907 - 4 mai 1977)
- *14 februarie 1927.* 85 de ani de la moartea lui **Constantin Mille**, ziarist, scriitor (20 dec. 1861 - 14 feb. 1927)
- *14 februarie 1932.* 80 de ani de la naşterea prozatoarei, publicistei **Anca Balaci**
- *14 februarie 1937.* 75 de ani de la naşterea prozatorului **Dumitru Ţepeneag**
- *15 februarie 1857.* 155 de ani de la moartea lui **Mihail Ivanovici Glinka**, compozitor rus (1 iun. 1804 - 15 feb. 1857)
- *15 februarie 1927.* 85 de ani de la naşterea istoricului **Dinu C. Giurescu**, membru al Academiei Române
- *15 februarie 1937.* 75 de ani de la moartea scriitorului **Anton Holban** (10 feb. 1902 - 15 feb. 1937)
- *16 februarie.* 95 de ani de la moartea lui **Octave Mirbeau**, scriitor, ziarist francez (16 feb. 1848 - 16 feb. 1917)
- *16 februarie.* 5 ani de la moartea lui **Virgil Cândea** (29 aprilie 1927 – 16 februarie 2007), membru titular al Academiei Române
- *17 Februarie 1827.* 185 de ani de la moartea lui **Johann Heinrich Pestalozzi**, pedagog elveţian (12 ian. 1746 - 17 feb. 1827)
- *17 februarie 1932.* 80 de ani de la naşterea muzicologului **Doru Popovici**
- *17 februarie 1947.* 65 de ani de la moartea **Elenei Văcărescu**, scriitoare franceză de origine română (21 sept. 1866 - 17 feb. 1947)
- *18 februarie 1907.* 105 de ani de la naşterea lui **Traian Herseni**, sociolog, eseist (18 feb. 1907 - 17 iul. 1980)
- *18 februarie 1932.* 80 de ani de la naşterea regizorului ceh **Milos Forman**
- *19 februarie 1887.* 125 de ani de la naşterea lui **Traian Gheorghiu**, fizician (19 feb. 1887 - 3 feb. 1968)
- *20 februarie 1882.* 130 de ani de la naşterea lui **Nicolai Hartmann**, filosof, eseist german (20 feb. 1882 - 9 oct. 1950)
- *20 februarie 1927.* 85 de ani de la naşterea matematicianului, eseistului **Mircea Malița**
- *20 februarie 1932.* 80 de ani de la apariţia, la Bucureşti, a revistei **România Literară**, condusă de Liviu Rebreanu
- *21 februarie 1852.* 160 de ani de la moartea scriitorului **Nikolai Gogol** (n. 31 martie 1809)
- *21 februarie 1907.* 105 de ani de la naşterea lui **Wyston Hugh Auden**, poet, dramaturg american (21 feb. 1907 - 29 sept. 1973)
- *22 februarie 1732.* 280 de ani de la naşterea lui **George Washington**, primul preşedinte al SUA (d. 14 decembrie 1799)
- *22 februarie 1512.* 500 de ani de la moartea navigatorului italian **Amerigo Vespucci** (9 mar. 1454 - 22 feb 1512)
- *22 februarie 1857.* 155 de ani de la naşterea lui **Heinrich Hertz**, fizician german (22 feb. 1857 - 1 ian. 1894)
- *22 februarie 1977.* 35 de ani de la moartea actorului **Marcel Anghelescu** (3 nov. 1909 - 22 feb. 1977)
- *23 februarie 1912.* 100 de ani de la naşterea etnologului român **Romulus Vulcănescu** (d. 10 noiembrie 1999)
- *24 februarie.* **Dragobetele** – sărbătoare tradiţională a dragostei la români
- *24 februarie 1582.* 430 de ani de la introducerea **Calendarului Gregorian** de către Papa Grigore al XIII-lea
- *25 februarie 1882.* 130 de ani de la naşterea lui **Ludwig Anshelm Nordstrom**, poet, prozator suedez (25 feb. 1882 - 15 apr. 1942)
- *25 februarie 1937.* 75 de ani de la naşterea lui **Corneliu Buzinschi**, prozator (25 feb. 1937 - mai 2001)
- *26 februarie 1907.* 105 de ani de la naşterea lui **Ladislav Hanus**, filosof, teolog slovac (26 feb. 1907 - 7 martie 1994)
- *26 februarie 1802.* 210 ani de la naşterea scriitorului francez **Victor Hugo** (d. 22 mai 1885)
- *27 februarie 1872.* 140 de ani de la naşterea omului politic **Alexandru Vaida Voievod** (d. 19 martie 1950)
- *27 februarie 1807.* 205 de ani de la naşterea poetului american **Henry W. Longfellow** (27 feb. 1807 - 24 martie 1882)
- *27 februarie 1927.* 85 de ani de la înfiinţarea **Fundaţiei Regele Ferdinand I**
- *28 februarie 1682.* 330 de ani de la moartea lui **Alessandro Stradella**, compozitor, violonist italian (1 oct. 1644 - 28 febr. 1682)
- *29 februarie 1792.* 220 de ani de la naşterea compozitorului italian **Gioacchino Rossini** (d. 13 noiembrie 1868)

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

BIBLIOTECA BUCUREŞTILOR
Revistă lunară editată de Biblioteca Metropolitană Bucureşti
Monthly publication edited by the Metropolitan Library of Bucharest

sub auspiciile / *under the auspicies of*
Asociației Bibliotecarilor și Documentariștilor din România
Association of Librarians and Documentarists of Romania

Director de onoare / *Honorary Director*
Acad. Dinu C. GIURESCU, *Romanian Academy*

Consiliul ştiinţific / *Scientific Council*
Frédéric BARBIER
Directeur de recherche au CNRS (IHMC/ENS Ulm),
Directeur d'études à l'Ecole pratique des hautes études (conférence d'Histoire et Civilisation du livre)
Prof. univ. dr. Ilie BĂDESCU, *University of Bucharest*
Acad. Florin CONSTANTINIU, *Romanian Academy*
Dr. Georgeta FILITTI, *Historian*
Prof. univ. dr. Valeriu RÂPEANU, *University of Bucharest*
Dinu SĂRARU, *Writer*
Acad. Ştefan ŞTEFĂNESCU, *Romanian Academy*
Acad. Gheorghe VLĂDUȚESCU, *Romanian Academy*

Director / *Director*
Dr. Florin ROTARU
Director General al Bibliotecii Metropolitane Bucureşti
General Director of Metropolitan Library of Bucharest

Director artistic / *Art Director*
Mircia DUMITRESCU
Universitatea Națională de Arte din Bucureşti / *Bucharest National University of Arts*

Redactor-şef onorific / *Honorary Editor-in-Chief*
Ion HOREA, *Writers Union of Romania*

Redactor-şef / *Editor-in-Chief*
Dr. Marian NENCESCU

Colectivul redacțional / *Editorial Board*
Dr. Julieta ROTARU, Florin PREDA, Radu VLĂDUȚ (secretariat),
Cezar-Octavian DIȚĂ (tehnoredactare)

Redacția şi Administrația / *Office and Administration*
01354, Bucureşti, Str. Tache Ionescu Nr. 4, Sector 1, România
Tel./Fax: +40/021 539 65 00, 021 539 65 40, 021 316 36 25 (redacția)
E-mail: bibliobuc@yahoo.com sau nencescu_marian@yahoo.com
Website: www.bibliotecametropolitana.ro / www.dacoromanica.ro

©Biblioteca Metropolitană Bucureşti
Această publicație poate fi reprodusă, sub orice formă şi prin orice mijloace,
doar în scopul informării, documentării, cercetării sau al recenzării ei.
This publication may only be reproduced, in any form or by any means,
for the purposes of information, documentation, research or review.

Revista apare lunar, cu texte în limbile română, engleză şi franceză,
şi publică anual volumul colectiv *Lucrările Simpozionului Internațional*
CARTEA. ROMÂNIA. EUROPA, cu texte în limbile engleză şi franceză.
This monthly review comprises articles in Romanian, English, and French,
and yearly publishes the collective volume Proceedings of the International Symposium
THE BOOK. ROMANIA. EUROPE *including contributions in English and French.*

ISSN 1454–0487

TIPAR: COPERTEX

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

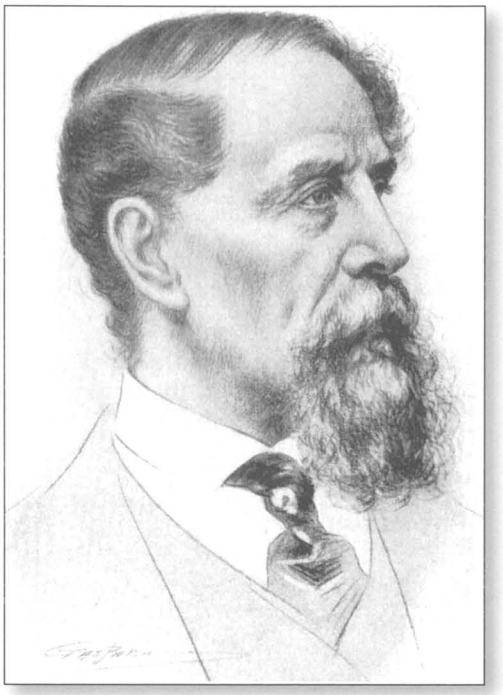

CHARLES DICKENS

1812 – 1870

200 de ani de la naştere

Charles was only a moderate student and at the age of fifteen he left school and found work as an office boy in a firm of solicitors. Charles disliked the work but he did enjoy walking the streets in the evening observing the people of London.

Charles Dickens decided he wanted to become a reporter. He purchased a copy of "Gurney's Brachgraphy" and taught himself shorthand. In 1828, aged sixteen, Dickens found work as a court reporter. Later he joined "The Mirror of Parliament", a newspaper that reported the daily proceedings of Parliament. Dickens considered most politicians to be "pompous" who seemed to spend most of the time speaking "sentences with no meaning in them". However, Dickens was impressed with some of the MPs who genuinely appeared to be interested in making Britain a better place to live.

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

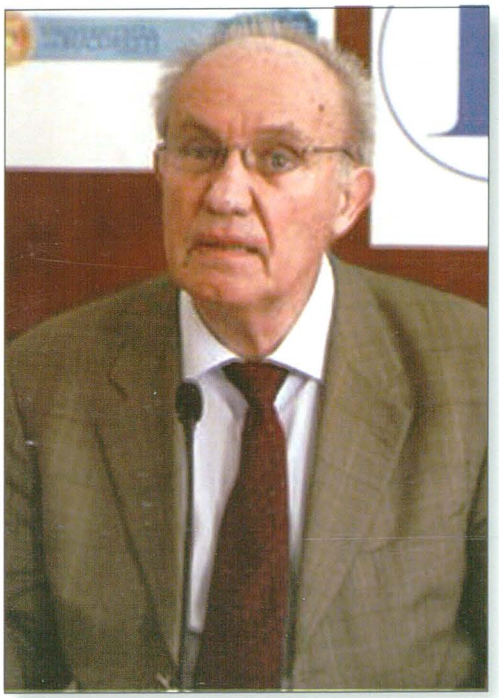

DINU C. GIURESCU

1927 –

85 de ani de la naştere

Constituind cea de-a treia generaţie dintr-o saga inaugurată de bunicul său, Constantin Giurescu, fost profesor suplinitor la Liceul "Unirea" din Focşani, cu un tată care a redactat celebra **Istorie a românilor**, *Dinu C. Giurescu a fost printre puţinii universitari care au avut curajul să înfrunte regimul comunist şi să se opună demolării monumentelor istorice. Nu întîmplător, una din primele sale lucrări de peste Ocean a fost* **Distrugerea trecutului României** *(New York, 1989). Acesta a fost şi unul din motivele pentru care, în 1988, a părăsit România, revenind după 1990, şi participînd activ la reconstrucţia societăţii civile şi a vieţii academice. Dinu C. Giurescu este legat fiinţial de Vrancea. Dacă bunicul Domniei Sale a fost profesor suplinitor la "Unirea" şi a scris cele mai importante studii despre "rumâni" şi "boieri", părintele său, C.C. Giurescu, a lăsat vrîncenilor* **Istoricul Podgoriilor Odobeştilor**, *iar din 2006, Casa de Cultură din Odobeşti îi poartă numele.*

Valentin MUSCĂ

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro